INFOR
Zał. R. Pieńkowski w 1987 r.

9(587)
WRZESIEŃ 2026

GAZETA samorządu i administracji

www.inforlex.pl

INDEKS 353469, ISSN 2545-3378

PRAWO • FINANSE • GOSPODARKA

„Poradnik bezpieczeństwa” od strony urzędu

Nowe zadania starostów przy usuwaniu skutków powodzi

Samorządy nie będą już wydawały interpretacji podatkowych

Dokumentacja w Rejestrze Urbanistycznym, ale BIP nie znika

Kiedy w JST warto wystąpić o opinię indywidualną w sprawie AI

DODATEK: PORADNIK SAMORZĄDOWCA
Kadry i płace w szkole – pytania i odpowiedzi

Abonament 2027
Przedłuż abonament i odbierz prezent!
oferta2027.infor.pl

eprasa.pl b32f11ba71

INFOR
Zał. R. Pieńkowski w 1987 r.

Abonament 2027

OFERTA DLA CIEBIE

Przedłuż abonament na 2027 rok i wybierz prezent!

Wybierz swój prezent na:

oferta2027.infor.pl

Warunkiem otrzymania prezentu jest opłacenie zamówienia na okres 12 miesięcy w terminie wskazanym w specyfikacji. Prezent rzeczowy uzależniony jest od wartości zamówienia.

eprasa.pl b32f11ba71

SPIS TREŚCI

AKTUALNOŚCI

NOWOŚCI PRAWNE

Nie każdy budynek użyteczności publicznej musi mieć schron 5

Prostszy zwrot opłaty skarbowej 5

Ograniczenie najmu krótkoterminowego – nowe kompetencje dla gmin i wspólnot 6

ROP – bez gwarancji obniżki opłat za śmieci 6

e-Doręczenia: samorządy w usłudze hybrydowej od 2028 roku 7

Brak odpowiedzialności solidarnej w podatku od nieruchomości 8

ŚRODKI UNIJNE I DOTACJE

Kontrola i egzekwowanie przepisów wspólnej polityki rybołówstwa 9

Ochrona przed cyberatakami 9

Wzmocnienie lokalnych systemów dostępu do wody 9

Zwiększenie odporności na zmiany klimatu i klęski żywiołowe 10

Zintegrowane terytorialnie inwestycje społeczne 10

Wykorzystanie transgranicznego potencjału rozwojowego 10

PRAWO W SAMORZĄDZIE

OCHRONA LUDNOŚCI

Michał Rylski

„Poradnik bezpieczeństwa" od strony urzędu 11

CYFRYZACJA

Sławomir Biliński

Kiedy w JST warto wystąpić o opinię indywidualną w sprawie AI 16

Od 28 października 2026 r. gmina, powiat, województwo czy spółka komunalna będą mogły zapytać Komisję Rozwoju i Bezpieczeństwa Sztucznej Inteligencji (dalej: Komisja), jak przepisy o AI stosują się do dokładnie opisanego systemu. Opinia kosztuje 150 zł, termin to 30 dni, a brak odpowiedzi w terminie oznacza przyjęcie stanowiska wnioskodawcy. To nie jest jednak certyfikat „zgodności AI z prawem". Opinia uzyskana przez dostawcę wcale nie chroni automatycznie urzędu.

FINANSE PUBLICZNE

Zofia Przygoda

EUREKA – termin przekazania interpretacji podatków lokalnych 18

DZIAŁALNOŚĆ KULTURALNA

Leszek Jaworski

Powołanie dyrektora samorządowej instytucji kultury w drodze konkursu 20

OŚWIATA

Tomasz Król

Prawo do bezpłatnego transportu nie tylko w szkole podstawowej 25

Paweł Skoczanik

Zmiany w nadzorze pedagogicznym 27

ADMINISTRACJA

PROCEDURY

Krzysztof Tomaszewski

Nowe zadania starostów przy usuwaniu skutków powodzi 28

Andrzej Dybowski

Samorządy nie będą już wydawały interpretacji podatkowych. W 2027 roku dwie nowelizacje Ordynacji podatkowej 30

Od 24 września 2026 r. samorządowe interpretacje podatkowe będą publikowane w bazie Informacji Celno-Skarbowej EUREKA. Pod koniec 2026 r. Rada Ministrów planuje przyjąć dwa projekty nowelizacji Ordynacji podatkowej reformujące interpretacje indywidualne. Samorządy nie będą już wydawały interpretacji podatkowych. Zostanie także wprowadzona terminowość interpretacji.

Małgorzata Masłowska

Radny nie może głosować w sprawie, w której ma interes prawny 33

Szymon Kujda

Zmiany w gminnych programach opieki nad bezdomnymi zwierzętami 35

eprasa.pl b32f11ba71

FINANSE PUBLICZNE

ŚRODKI EUROPEJSKIE

Sławomir Biliński

AI w funduszach europejskich – co zlecić, a czego lepiej nie 37

PODATKI I OPŁATY LOKALNE

Małgorzata Masłowska

Różnicowanie stawek podatku od nieruchomości według kryterium lokalizacji 40

Wprowadzanie w uchwałach podatkowych zwolnień przedmiotowych z podatku od nieruchomości przychodzi radom gmin i miast z trudem. Stworzone przez nie zapisy często są kwestionowane przez organy nadzoru. Najczęściej zauważają one, że zwolnienie – które powinno być przedmiotowe – zawiera cechy podmiotowe i prowadzi do naruszenia zasady równości podmiotów wobec prawa.

Małgorzata Masłowska

Sprzedaż fast foodów a opłata targowa 42

GOSPODARKA

ZAGOSPODAROWANIE PRZESTRZENNE

Zofia Przygoda

Dokumentacja planistyczna w Rejestrze Urbanistycznym, ale BIP nie znika 44

Michał Cyrankiewicz-Gortyński

Nowy przepis na „wuzetkę” 47

Michał Cyrankiewicz-Gortyński

Studium (SUiKZP) odchodzi powoli do lamusa 49

Od 1 września 2026 r. zakończył się wieloletni okres przejściowy reformy planowania przestrzennego. Dotychczasowe studia uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego utraciły moc, a ich miejsce zajęły plany ogólne gmin. To zmiana, która wpływa nie tylko na sposób prowadzenia polityki przestrzennej przez samorządy, ale także na prawa właścicieli nieruchomości i możliwości zagospodarowania terenów w przyszłości.

ZAMÓWIENIA PUBLICZNE

Rafał Frankiewicz

Kiedy dokumentacja projektowa jest informacja publiczną 51

NIEPRAWIDŁOWOŚCI

Z PRAKTYKI JST

Izabela Motowilczuk

Wypłacanie nienależnych ryczałtów na dojazdy środkami komunikacji miejscowej 54

Niewskazywanie przez pracodawcę miejsca rozpoczęcia i zakończenia podróży służbowej 55

Podwójne opodatkowanie gruntów rolnych będących własnością przedsiębiorcy 58

SAMORZĄD I PRAKTYKA

PRAWO BUDOWLANE

Michał Cyrankiewicz-Gortyński

Nowa wysokość dla ostrych elementów na ogrodzeniu 60

BEZPIECZEŃSTWO

Krzysztof Tomaszewski

Gminy muszą dokonać przeglądu umów z ochotniczymi strażami pożarnymi 62

OŚWIATA

Renata Piecyk

Brak możliwości wyegzekwowania rozliczenia przez beneficjenta środków z programu pomocowego a ich zwrot 64

PORADNIK SAMORZĄDOWCA

eprasa.pl b32f11ba71

Nowości prawne

Nie każdy budynek użyteczności publicznej musi mieć schron

Od 5 września br. obowiązuje rozporządzenie MSWiA (Dz.U. z 2026 r. poz. 1181), które określa przypadki zwolnienia budynków użyteczności publicznej z obowiązku zapewnienia budowli ochronnej.

ochrona ludności

Przepisy wykonują ustawę o ochronie ludności i obronie cywilnej i mają znaczenie m.in. dla samorządów planujących budowę, rozbudowę lub przebudowę obiektów publicznych. Budowli ochronnej nie trzeba zapewniać m.in. w budynku pozbawionym kondygnacji podziemnej, jeżeli łączna powierzchnia wewnętrzna jego części nadziemnej nie przekracza 5000 m^2. Wyłączenie obejmuje także budynki przeznaczone do jednoczesnego przebywania nie więcej niż 50 osób. Wyjątkiem są siedziby organów administracji publicznej – w ich przypadku sama niewielka liczba użytkowników nie pozwala skorzystać z tego zwolnienia. Obowiązek nie dotyczy również budynków wpisanych do rejestru zabytków albo ujętych w wojewódzkiej ewidencji zabytków. Rozporządzenie przewiduje ponadto wyjątki dotyczące rozbudowy i nadbudowy istniejących obiektów. Zwolnienie obejmie inwestycje, w których powierzchnia wewnętrzna zwiększa się nie więcej niż o 2500 m^2 i jednocześnie nie więcej niż o 100%. Ustawowego obowiązku nie trzeba także realizować w budynku, w którym część przeznaczona na cele użyteczności publicznej zajmuje nie więcej niż połowę całkowitej powierzchni, o ile powierzchnia tej części nie przekracza 2500 m^2. Poza wyłączeniami działającymi z mocy przepisów rozporządzenie określa sytuacje, w których o zwolnieniu może zdecydować właściwy organ ochrony ludności. Będzie to możliwe m.in. w razie braku technicznych możliwości wykonania budowli ochronnej, braku rzeczywistego zapotrzebowania na miejsca schronienia na danym terenie albo gdy koszt realizacji byłby nieproporcjonalnie wysoki. Zwolnienie może zostać udzielone również wtedy, gdy w odległości do 500 m znajduje się inna budowla ochronna zapewniająca potrzebną liczbę miejsc albo gdy lokalizacja wiąże się z nieakceptowalnym ryzykiem awarii przemysłowej lub katastrofy naturalnej. W tym trybie organ może zwolnić także obiekty przeznaczone dla maksymalnie 100 osób lub o powierzchni do 2500 m^2. Możliwość ta nie obejmuje jednak szpitali ani budynków służących nauce, szkolnictwu wyższemu, oświacie i wychowaniu. Dla JST oznacza to, że przy przygotowywaniu inwestycji w obiekty publiczne trzeba każdorazowo ustalić, czy budynek korzysta z ustawowego wyłączenia, czy konieczne jest wystąpienie o indywidualne zwolnienie.

Prostszy zwrot opłaty skarbowej

Od 1 października 2026 r. mają obowiązywać uproszczone zasady zwrotu opłaty skarbowej. Zmiana wynika z nowelizacji przepisów podatkowych, natomiast szczegółowy tryb postępowania ma określić nowe rozporządzenie Ministra Finansów i Gospodarki w sprawie zapłaty opłaty skarbowej (nr 98/2026). Projekt rozporządzenia z 27 sierpnia zastąpi regulację obowiązującą od 2007 roku.

Najważniejsza zmiana polega na odejściu od obowiązku wydawania decyzji w każdym przypadku zwrotu. Jeżeli wniosek podatnika będzie zasadny, organ podatkowy ma zwrócić opłatę skarbową bez wydawania decyzji – nie później niż w terminie dwóch miesięcy od dnia złożenia wniosku. Decyzja pozostanie potrzebna wtedy, gdy organ nie zgodzi się ze stanowiskiem wnioskodawcy. Rozwiązanie ma ograniczyć liczbę postępowań wymagających sporządzania i doręczania formalnych rozstrzygnięć.

opłata skarbowa

Projekt określa również obowiązki organów administracji rządowej i samorządowej, które dysponują dokumentami potrzebnymi do rozpatrzenia wniosku. Po otrzymaniu wezwania od organu podatkowego urząd będzie musiał przekazać dokumenty lub ich poświadczone kopie niezwłocznie, jednak nie później niż w ciągu 14 dni. Jeżeli zainteresowany złoży wniosek o zwrot bezpośrednio do organu administracji rządowej albo samorządowej, który nie dokonał czynności, nie wydał zaświadczenia lub zezwolenia, organ ten ma przekazać wniosek właściwemu organowi podatkowemu wraz z kompletem dokumentów niezbędnych do rozstrzygnięcia sprawy. Dla urzędów samorządowych praktycznym skutkiem zmian będzie więc nie tylko mniejsza liczba decyzji, lecz także konieczność pilnowania czternastodniowego terminu przekazywania dokumentacji.

eprasa.pl b32f11ba71

Ograniczenie najmu krótkoterminowego – nowe kompetencje dla gmin i wspólnot

usługi hotelarskie

Rada Ministrów przyjęła autopoprawkę do rządowego projektu nowelizacji ustawy o usługach hotelarskich (druk nr 2865-A). W porównaniu z projektem skierowanym wcześniej do Sejmu rozwiązania rozszerzono o instrumenty pozwalające wspólnotom i spółdzielniom mieszkaniowym oraz gminom ograniczać najem krótkoterminowy.

Wspólnota mieszkaniowa będzie mogła (w drodze uchwały) zakazać świadczenia usług najmu krótkoterminowego w danej nieruchomości. Takie samo uprawnienie otrzyma spółdzielnia mieszkaniowa – w jej przypadku za zakazem będzie musiała opowiedzieć się większość przekraczająca 50% liczby uprawnionych do głosowania. Przedsiębiorca prowadzący najem w budynku objętym zakazem otrzyma sześć miesięcy na zakończenie działalności. Drugim instrumentem mają być gminne strefy ograniczenia lub zakazu najmu krótkoterminowego. Strefę będzie ustanawiała rada gminy (na wniosek wójta, burmistrza albo prezydenta miasta). Projekt pozwala dostosować zakres uchwały do lokalnych warunków – ograniczenie będzie mogło obejmować określony obszar, określone rodzaje obiektów albo wskazane okresy. Umożliwi to np. objęcie restrykcjami tylko części miasta najbardziej obciążonej ruchem turystycznym lub tylko wybranych terminów. Autopoprawka wzmacnia także uprawnienia kontrolne mieszkańców. O przeprowadzenie kontroli obiektu będą mogły wnioskować wspólnoty, spółdzielnie oraz osoby mieszkające w danej nieruchomości lub nawet nieruchomości sąsiedniej. Kontrola ma obejmować również kwestie bezpieczeństwa i porządku publicznego. Jeżeli w okresie sześciu miesięcy właściwe służby lub organy stwierdzą trzy naruszenia w tym zakresie – samorząd będzie miał obowiązek wykreślenia obiektu z ewidencji miejsc, w których świadczone są usługi hotelarskie. Projekt zakłada jednocześnie uporządkowanie rynku najmu krótkoterminowego. Za usługę hotelarską ma być uznawana krótkotrwała usługa trwająca nie dłużej niż 30 dni, utożsamiana na potrzeby ustawy z najmem krótkoterminowym. Planowane jest utworzenie Centralnego Wykazu Turystycznych Obiektów Noclegowych i objęcie rejestracją wszystkich obiektów służących takiej działalności niezależnie od tego, kto ją prowadzi. Obiekty mają posiadać regulamin porządkowy oraz zasady zapewnienia bezpieczeństwa małoletnim. Projekt przewiduje administracyjne kary pieniężne do 50 000 zł – m.in. za prowadzenie działalności bez wymaganego wpisu albo decyzji o zaszeregowaniu oraz za posługiwanie się oznaczeniami mogącymi wprowadzać klientów w błąd co do rodzaju lub kategorii obiektu. Przepisy pozwalające wspólnotom i spółdzielniom wprowadzać zakazy oraz umożliwiające gminom tworzenie stref mają wejść w życie 1 stycznia 2028 r. Pozostałe rozwiązania zawarte w autopoprawce mają obowiązywać po 14 dniach od ogłoszenia ustawy.

ROP – bez gwarancji obniżki opłat za śmieci

gospodarka odpadami

Projekt ustawy o opakowaniach i odpadach opakowaniowych (nr UC100) ma przebudować system rozszerzonej odpowiedzialności producenta. Pieniądze przekazywane gminom mają być rozliczane w sposób uniemożliwiający finansowanie nimi strumienia odpadów niezawierającego odpadów opakowaniowych. Oznacza to, że transfery z ROP nie będą dla JST środkami ogólnego przeznaczenia. Mają pokrywać te elementy kosztów systemu komunalnego, które są bezpośrednio związane z opakowaniami.

Podstawowym założeniem zmian jest przeniesienie większej części kosztów gospodarowania odpadami opakowaniowymi na podmioty wprowadzające produkty w opakowaniach. Producenci mają finansować system poprzez opłatę opakowaniową. Środki będą gromadzone przez NFOŚiGW na wyodrębnionym rachunku i nie będą mogły być wykorzystywane dowolnie. Mają służyć m.in. finansowaniu selektywnego zbierania odpadów opakowaniowych, ich transportu i przetwarzania, kampanii edukacyjnych, inwestycji w infrastrukturę potrzebną do zagospodarowania takich odpadów oraz zadań związanych z funkcjonowaniem systemu ROP. Projekt pozostawia gminom organizację systemu odbioru odpadów komunalnych, ale przewiduje udział środków

⇒

eprasa.pl b32f11ba71

pochodzących od producentów w jego finansowaniu. Ministerstwo Klimatu i Środowiska nie przewiduje mechanizmu automatycznego ani jednakowego obniżenia stawek opłat za gospodarowanie odpadami komunalnymi we wszystkich gminach. Wysokość opłaty mieszkańców zależy również od innych kosztów funkcjonowania lokalnego systemu. Zakładanym efektem reformy jest natomiast ograniczenie presji kosztowej na gminy i przeniesienie części wydatków (które dziś są pokrywane z opłat mieszkańców) na producentów. W dłuższej perspektywie ma to sprzyjać stabilizacji kosztów, ale projekt nie daje mieszkańcom gwarancji nominalnego obniżenia rachunków. Mechanizm finansowania gmin ma być wdrażany etapowo. Zgodnie z projektem, w 2027 roku NFOŚiGW ma zapewniać gminom stały przepływ finansowy związany z utrzymaniem systemu odbioru odpadów opakowaniowych od mieszkańców. Od 2028 roku do części stałej ma dojść część zmienna, naliczana za każdą tonę komunalnych odpadów opakowaniowych zebranych selektywnie i wykazanych przez gminę w rocznym sprawozdaniu. Pełne wdrożenie nowego modelu ROP przewidziano od 1 stycznia 2028 r. Po okresie przejściowym mają zniknąć dotychczasowe dokumenty potwierdzające recykling oraz opłata produktowa za opakowania. Projekt pozostaje na etapie prac rządowych.

e-Doręczenia: samorządy w usłudze hybrydowej od 2028 roku

usługi publiczne

Ministerstwo Cyfryzacji proponuje kolejne zmiany w ustawie o doręczeniach elektronicznych. Według wersji projektu opublikowanej przez Rządowe Centrum Legislacji 7 lipca br., jednostki samorządu terytorialnego mają zostać objęte obowiązkiem stosowania Publicznej Usługi Hybrydowej już od 1 stycznia 2028 r., a nie – jak wynika z obecnego harmonogramu – od 1 października 2029 r.

Ta sama data, 1 stycznia 2028 r., ma stać się granicznym terminem korzystania z ePUAP do doręczeń pomiędzy podmiotami publicznymi. Po zmianie podstawowym systemem wzajemnej korespondencji urzędowej mają być e-Doręczenia. Bez zmian pozostaje obowiązek integracji systemów e-usługowych podmiotów publicznych z centralną infrastrukturą e-Doręczeń, co może wymagać dalszych prac po stronie JST i dostawców systemów klasy EZD. W nowej wersji projektu zrezygnowano z tworzenia Katalogu Podmiotów Publicznych, który miał integrować dane o urzędach pochodzące z różnych rejestrów. Wycofano także szczególne regulacje dotyczące podmiotów niepublicznych wykonujących zadania publiczne. Resort odstąpił ponadto od planowanego nałożenia na przedsiębiorców i przedstawicieli zawodów zaufania publicznego obowiązku

Abonament 2027

Przedłuż abonament
Gazety Samorządu i Administracji
i wybierz jeden z prezentów!

Zobacz więcej:
oferta2027.infor.pl

22 761 30 30, 801 626 666 bok@infor.pl sklep.infor.pl

eprasa.pl b32f11ba71

kierowania korespondencji do podmiotów publicznych wyłącznie z wykorzystaniem e-Doręczeń. Zmiany obejmują też obsługę techniczną systemu. Operator wyznaczony ma otrzymać sześć godzin, zamiast jednej, na wystawienie dowodu wysłania przesyłki. W Publicznej Usłudze Hybrydowej zachowany zostanie obowiązek przekazywania wyniku weryfikacji podpisów elektronicznych, ale negatywny wynik nie ma już powodować automatycznego zwrotu przesyłki do nadawcy. Zrezygnowano również z obowiązkowych fotokodów, w tym kodów QR. Pierwsze pismo w sprawie składane do organu administracji ma zawierać PESEL osoby, od której pochodzi, albo odpowiedni identyfikator nadany przez państwo członkowskie UE. Ma to ułatwić automatyczne wyszukanie właściwego adresu elektronicznego w Bazie Adresów Elektronicznych. Projekt przewiduje również możliwość wykreślenia ADE z bazy w razie uzasadnionego incydentu bezpieczeństwa. Według informacji Ministerstwa Cyfryzacji projekt został skierowany do Komitetu do spraw Cyfryzacji oraz Komisji Wspólnej Rządu i Samorządu Terytorialnego; następnie ma trafić do dalszych prac rządowych.

Brak odpowiedzialności solidarnej w podatku od nieruchomości

Resort finansów przygotowuje zmianę zasad opodatkowania nieruchomości stanowiących współwłasność. Założenie projektu jest zasadnicze: współwłaściciel ma odpowiadać nie za całe zobowiązanie podatkowe dotyczące wspólnej nieruchomości, lecz wyłącznie za część odpowiadającą jego udziałowi. Obecnie zasadą jest solidarny obowiązek podatkowy współwłaścicieli.

Projekt ma objąć grunty, budynki i ich części oraz budowle będące przedmiotem współwłasności, współposiadania albo współużytkowania wieczystego. Przy współwłasności w częściach ułamkowych wysokość obowiązku podatkowego będzie odpowiadać udziałowi danej osoby w prawie własności. W przypadku współwłasności łącznej i współposiadania mają być przyjmowane udziały równe. Odrębne zasady mają dotyczyć majątku objętego małżeńską wspólnością majątkową (ze względu na specyfikę odpowiedzialności za ten majątek). Zmiana ma również objąć sposób ustalania łącznego zobowiązania pieniężnego obejmującego podatek od nieruchomości, podatek rolny i podatek leśny. Jeżeli przedmiot opodatkowania należy do kilku osób fizycznych, a jednym ze składników zobowiązania jest podatek od nieruchomości – nie będzie już możliwe ustalenie wszystkich tych podatków w jednej decyzji na dotychczasowych zasadach. Podatek od nieruchomości, rolny i leśny mają być w takich sytuacjach ustalane w odrębnych decyzjach. Możliwość jednej decyzji ma pozostać w odniesieniu do łącznego zobowiązania obejmującego wyłącznie podatek rolny i leśny. Jednocześnie ministerstwo chce ograniczyć obowiązki informacyjne podatników poprzez szersze wykorzystanie danych dostępnych administracji, w tym informacji wynikających z aktów notarialnych. Zmiana zasad opodatkowania współwłasności będzie wymagała wydania nowych wzorów informacji o nieruchomościach i obiektach budowlanych oraz deklaracji podatkowych. Dla gminnych organów podatkowych reforma oznacza więc odejście od możliwości dochodzenia całego podatku od jednego współwłaściciela, ale również konieczność dostosowania wymiaru podatku, formularzy oraz obsługi większej liczby indywidualnych rozliczeń.

podatki lokalne

Zmiana ma istotne znaczenie dla gmin, które jako organy podatkowe będą musiały przypisywać zobowiązanie do konkretnego udziału, zamiast traktować wszystkich współwłaścicieli jako dłużników całej kwoty. W praktyce może to wymagać aktualizacji procedur, systemów informatycznych i sposobu przygotowywania decyzji podatkowych.

oprac. MR

Abonament 2027 Przedłuż abonament i odbierz prezent! oferta2027.infor.pl

eprasa.pl b32f11ba71

Środki unijne i dotacje

Kontrola i egzekwowanie przepisów wspólnej polityki rybołówstwa

Można otrzymać dofinansowanie na rozwój, wdrażanie i utrzymywanie systemu monitorowania, kontroli lub nadzoru nad wykonywaniem rybołówstwa. Wnioski o dofinansowanie mogą składać m.in. zarządy powiatów. Pomoc na realizację operacji przez zarząd powiatu zostanie przyznana, jeżeli regulamin danej Społecznej Straży Rybackiej uwzględnia realizację zadań z zakresu rozwoju, wdrażania i utrzymywania systemu monitorowania, kontroli lub nadzoru nad wykonywaniem rybołówstwa, o których mowa w odpowiednich unormowaniach unijnego rozporządzenia nr 2021/1139. Wnioski można składać do 13 października 2026 r. Nabór jest realizowany przez Agencję Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa pełniącą rolę Instytucji Pośredniczącej dla programu Fundusze Europejskie dla Rybactwa na lata 2021–2027.

do 13 października 2026 r.

Ochrona przed cyberatakami

Centrum Projektów Polska Cyfrowa ogłosiła nabór konkurencyjny z Funduszy Europejskich na Rozwój Cyfrowy, w ramach Działania 4.1 Wzmocnienie cyberbezpieczeństwa oraz rozwój odpornej infrastruktury przetwarzania danych. Dzięki tym dotacjom samorządy będą mogły utworzyć Lokalne Centra Cyberbezpieczeństwa, które zapewnią ciągłość systemów informatycznych oraz ochronią przed cyberatakami urzędy czy też szkoły. Wnioski w ramach naboru będą przyjmowane do 30 października 2026 r. Jak podkreślono w ogłoszeniu o naborze, Lokalne Centra Cyberbezpieczeństwa będą obsługiwać kilka samorządów. Zamiast bronić się w pojedynkę, jednostki połączą w jednym miejscu specjalistów, sprzęt i systemy, a potem wspólnie z nich skorzystają. Dzięki temu nawet mniejszy samorząd zyska ochronę na poziomie, którego sam by nie osiągnął. Wnioski w ramach naboru mogą składać gminy, powiaty i województwa. Dotację można przeznaczyć na: sprzęt i oprogramowanie do ochrony sieci, licencje i usługi bezpieczeństwa, szkolenia pracowników oraz audyty i wdrożenie zabezpieczeń.

do 30 października 2026 r.

Wzmocnienie lokalnych systemów dostępu do wody

Do 30 października 2026 r. będą przyjmowane wnioski w ramach naboru ogłoszonego przez Zarząd Województwa Świętokrzyskiego jako Instytucję Zarządzającą Programem Fundusze Europejskie dla Świętokrzyskiego 2021–2027. Nabór jest skierowany m.in. do:

- jednostek samorządu terytorialnego (JST),
- służb publicznych – tj. jednostek organizacyjnych działających w imieniu JST oraz podmiotów świadczących usługi publiczne w ramach realizacji obowiązków własnych JST.

Dofinansowanie/wsparcie można uzyskać na budowę/przebudowę/modernizację ujęć wody pitnej, stacji uzdatniania wody, sieci wodociągowych wraz z rozwiązaniami zwiększającymi bezpieczeństwo, cyberbezpieczeństwo i niezawodność (zwłaszcza w sytuacjach kryzysowych), a także inwestycje w ograniczenie strat wody do spożycia w sieciach wodociągowych.

do 30 października 2026 r.

eprasa.pl b32f11ba71

Zwiększenie odporności na zmiany klimatu i klęski żywiołowe

do **30 października 2026 r.**

Zarząd Województwa Wielkopolskiego jako Instytucja Zarządzająca Programem Fundusze Europejskie dla Wielkopolski 2021–2027 ogłosił nabór wniosków dotyczących przedsięwzięć mających na celu zwiększenie odporności na zmiany klimatu i klęski żywiołowe. Nabór będzie prowadzony do 30 października 2026 r. O dofinansowanie w ramach naboru może ubiegać się Stowarzyszenie Metropolia Poznań. Partnerami w projekcie mogą być m.in. JST, jednostki organizacyjne działające w imieniu JST, a także jednostki rządowe i samorządowe ochrony środowiska. W ramach naboru wsparciem zostaną objęte następujące typy projektów:

- rozwój zintegrowanych i systemowych działań adaptacyjnych do zmian klimatu na terenach zurbanizowanych, w tym zwłaszcza w miastach,
- działania adaptacyjne do zmian klimatu poprzez rozwój mikro- i małej retencji wodnej,
- budowa, przebudowa lub remont urządzeń wodnych (zgodnie z definicją zawartą w ustawie – Prawo wodne) i infrastruktury towarzyszącej służących zmniejszeniu skutków susz i powodzi w zakresie małej infrastruktury hydrotechnicznej: zbiorniki suche, poldery zalewowe, zwiększanie rozstawu wałów rzecznych.

Typy projektów można łączyć w ramach jednego wniosku o dofinansowanie.

Zintegrowane terytorialnie inwestycje społeczne

do **30 listopada 2026 r.**

Można otrzymać dofinansowanie inwestycji mających na celu poprawę dostępności – w szczególności na rzecz osób potrzebujących wsparcia w codziennym funkcjonowaniu (w tym osób z niepełnosprawnościami, przewlekle chorych i osób starszych). Nabór, który został ogłoszony przez Urząd Marszałkowski Województwa Podlaskiego, potrwa do 30 listopada 2026 r. Wnioski w ramach naboru mogą składać członkowie Stowarzyszenia Białostockiego Obszaru Funkcjonalnego – tj. miasto Białystok oraz gminy: Choroszcz, Czarna Białostocka, Dobrzyniewo Duże, Grabówka, Juchnowiec Kościelny, Łapy, Supraśl, Turośń Kościelna, Wasilków i Zabłudów.

Wykorzystanie transgranicznego potencjału rozwojowego

do **30 listopada 2026 r.**

Wspólny Sekretariat Programu Współpracy Interreg VI A Meklemburgia-Pomorze Przednie/Brandenburgia – Polska 2021–2027 ogłosił nabór umożliwiający uzyskanie wsparcia dla projektów, które przyczyniają się do:

- zwiększenia zdolności samorządów terytorialnych i wszystkich zainteresowanych podmiotów w szczególności w zakresie mobilności, rynku pracy oraz planowania i rozwoju przestrzennego,
- pełnego wykorzystania transgranicznego potencjału rozwojowego przez mieszkańców oraz podmioty gospodarcze z obszaru wsparcia,
- poprawy integracji na polsko-niemieckim obszarze powiązań oraz zainicjowanie nowych impulsów rozwojowych.

Nabór będzie prowadzony do 30 listopada 2026 r. Wnioski mogą składać m.in. JST.

oprac. **Krzysztof Tomaszewski**

eprasa.pl b32f11ba71

Ochrona ludności

„Poradnik bezpieczeństwa” od strony urzędu

Rządowy „Poradnik bezpieczeństwa” formułuje proste zalecenia dla mieszkańców: „idź do wyznaczonego miejsca”, „skorzystaj ze zorganizowanego transportu”, „sprawdź, gdzie jest najbliższe miejsce schronienia”, „stosuj się do komunikatów służb”. Z punktu widzenia organu samorządu każde z nich oznacza jednak konieczność wcześniejszego przygotowania procedury, ludzi, sprzętu, informacji i pieniędzy. Co samorząd powinien mieć gotowe, zanim mieszkaniec będzie zmuszony zastosować się do rządowych zaleceń?

MICHAŁ RYLSKI

prawnik, dziennikarz, redaktor naczelny „Gazety Samorządu i Administracji”

Przede wszystkim, rządowy „Poradnik bezpieczeństwa” nie jest źródłem prawa. Nie nakłada na wójta, starostę czy radę gminy nowych zadań. Dla urzędu może być jednak bardzo przydatnym „testem gotowości” – opisuje bowiem zachowanie, którego oczekuje się od obywatela. Innymi słowy, jeżeli obywatel ma wykonać polecenie ewakuacji, znaleźć punkt schronienia albo zwrócić się do urzędu po informację – po stronie administracji musi istnieć mechanizm, który pozwoli mu to rzeczywiście zrobić. Po uwzględnieniu przepisów i najnowszych wyjaśnień państwowych rządowy „Poradnik bezpieczeństwa” można czytać w sposób odwrotny niż robi to jego podstawowy adresat.

Poradnik bezpieczeństwa dla organów JST

- **„Sprawdź miejsce schronienia”** – oznacza dla administracji: miej aktualne i zweryfikowane dane o tych miejscach.
- **„Skorzystaj ze zorganizowanego transportu”** – oznacza: miej wcześniej określony pojazd, kierowcę, punkt podstawienia i czas uruchomienia.
- **„Słuchaj oficjalnych komunikatów”** – oznacza: zbuduj system, który potrafi komunikat nadać szybko, sprostować dezinformację, działać w kilku kanałach i poinformować również o ustaniu zagrożenia.
- **„Przygotuj się na pierwsze trzy dni”** – oznacza dla organu ochrony ludności coś innego niż dla mieszkańca: zapewnij przez ten czas zdolność wykonywania podstawowych zadań i dostęp do niezbędnych zasobów.
- **„Pomóż osobom szczególnie potrzebującym”** – oznacza: miej procedurę, która pozwala tę pomoc realnie uruchomić.
- **„Ewakuuj się”** – oznacza po stronie urzędu: wiedz wcześniej, kogo, dokąd, czym i którędy trzeba będzie przemieścić oraz kto wykona każde z tych działań.

Podstawą organizacyjną działań organów samorządu pozostaje ustawa z 5 grudnia 2024 r. o ochronie ludności i obronie cywilnej (dalej: ustawa). Ustawa jednoznacznie wskazuje, że odpowiedzialność terytorialną ponoszą: wójt, burmistrz lub prezydent miasta na obszarze gminy, starosta na obszarze powiatu i wojewoda na obszarze województwa. Marszałek województwa wykonuje natomiast zadania w zakresie swojej właściwości.

Zadania rady gminy: pieniądze i kontrola

Pierwszym ważnym rozróżnieniem jest oddzielenie zadań rady gminy od obowiązków wójta. Ustawa wprost nakłada na radę zadanie **uchwalenia w budżecie (na wniosek wójta) środków na realizację zadań własnych z zakresu ochrony ludności i obrony cywilnej.** Z kolei wójt co dwa lata sporządza informację o stanie przygotowań gminy i przedstawia ją radzie. Rada gminy powinna więc „kontrolować”, czy organ wykonawczy posiada środki pozwalające te działania

eprasa.pl b32f11ba71

rzeczywiście wykonać. Informacja przedstawiana radzie nie powinna sprowadzać się do liczby zakupionych agregatów, pomp czy radiotelefonów. Znacznie ważniejsze jest ustalenie np., czy urząd wie, kto i w jakim czasie uruchomi sprzęt, kto go obsłuży, gdzie znajduje się paliwo, jak urząd będzie się komunikował po awarii sieci komórkowej i czy istnieją rozwiązania zastępcze.

PRZYKŁAD

Jeżeli w budżecie znajduje się agregat – to czy określono obiekt, który ma zasilać, miejsce przyłączenia, obsługę i zapas paliwa? Jeżeli kupowana jest cysterna – skąd będzie pobierać wodę i kto nią pojedzie? Jeżeli finansowany jest magazyn – czy określono minimalne stany, zasady rotacji i procedurę wydawania zasobów? Taka perspektywa lepiej odpowiada logice ustawy OLiOC niż samo zestawienie wydatków.

Wójt, burmistrz i prezydent: organizator systemu

Organ wykonawczy gminy pozostaje głównym adresatem zadań wynikających z lokalnej ochrony ludności. Ustawa wymienia m.in.:

- kierowanie i koordynowanie zadań w ramach posiadanych kompetencji,
- organizowanie współpracy,
- tworzenie zasobów i infrastruktury,
- zapewnianie dostępu do wody,
- przygotowanie wkładu do planu ewakuacji,
- alarmowanie i ostrzeganie,
- szkolenia, ćwiczenia oraz zadania dotyczące obiektów zbiorowej ochrony.

Sformułowanie „w ramach posiadanych kompetencji" jest ważne. **Wójt nie staje się przełożonym Policji, PSP czy ratownictwa medycznego. Nie oznacza to jednak, że jego rola ogranicza się wyłącznie do własnych jednostek.** Przepisy art. 10, art. 58 i art. 60 ustawy trzeba czytać łącznie: wójt kieruje i koordynuje realizację zadań przez podmioty podległe mu i przez niego nadzorowane, ale jednocześnie – w granicach swoich kompetencji – kieruje i koordynuje realizację zadań ochrony ludności na obszarze gminy oraz organizuje współpracę działających tam podmiotów ochrony ludności. Nie uzyskuje więc zwierzchnictwa służbowego nad państwowymi służbami i inspekcjami, ale ma wobec całego lokalnego systemu ustawową funkcję koordynacyjną.

To samo dotyczy jednostek komunalnych. Szkoła, zakład komunalny lub spółka wodociągowa nie stają się automatycznie „podmiotami ochrony ludności" tylko dlatego, że należą do gminy. Przepis art. 18 ustawy pozwala wójtowi, staroście lub marszałkowi formalnie wyznaczyć podległą jednostkę albo określoną spółkę jako podmiot ochrony ludności – wskazując zarazem zakres zadań i sposób współpracy. Możliwe jest również zawieranie odpowiednich porozumień z innymi podmiotami. Trzeba jednak pamiętać, że część jednostek uzyskuje status podmiotu ochrony ludności bez dodatkowego wyznaczenia. Ustawa zalicza do nich wprost m.in. jednostki organizacyjne pomocy społecznej. W ich przypadku nie chodzi więc o samo „wyznaczenie", lecz o przełożenie ustawowego statusu na konkretne procedury, zasoby i zakres odpowiedzialności.

Dla urzędu oznacza to potrzebę przejrzenia lokalnej struktury organizacyjnej: kto jest tylko jednostką wykonującą swoje zwykłe zadania, a komu formalnie powierzono określone zadania ochrony ludności.

PRZYKŁAD

Niedookreślony zapis typu: „za transport odpowiada zakład komunalny" może okazać się niewystarczający, jeżeli nie wiadomo, kto wydaje dyspozycję, kto ją przyjmuje poza godzinami pracy i jakie zasoby mają zostać uruchomione.

Alarm to cały łańcuch informacyjny

Poradnik mówi mieszkańcowi, aby po usłyszeniu alarmu korzystał z oficjalnych komunikatów, Alertu RCB, RSO, mediów i informacji służb. Dla JST oznacza to zatem nie tylko utrzymanie sprawnych syren. Lipcowe doświadczenia RCB z 2026 roku pokazały, jak istotne jest **połączenie szybkości alarmowania z późniejszym wyjaśnieniem sytuacji.** Tak, by zadziałał system. **Procedura informacyjna nie może kończyć się na ogłoszeniu alarmu.** Powinna przewidywać:

1) komunikaty uzupełniające,
2) aktualizację sytuacji,
3) odwołanie zagrożenia.

Powinno być również jasne:

- kto publikuje informacje na stronie urzędu i w mediach społecznościowych,
- kto kontaktuje się z sołtysami lub jednostkami pomocniczymi,
- kto i w jaki sposób działa, jeżeli Internet lub telefonia komórkowa nie funkcjonują.

Coraz większe znaczenie ma również przeciwdziałanie dezinformacji. Nie jest to jednak odrębne zadanie wójta sformułowane w ustawie wprost w taki sposób, jak np. w katalogu zadań starosty. **Z punktu widzenia ciągłości komunikacji gmina powinna mimo to ustalić mechanizm**

eprasa.pl b32f11ba71

weryfikowania informacji i odróżniania komunikatu oficjalnego od fałszywego ostrzeżenia. Urząd powinien zatem wcześniej ustalić:
1) które kanały informacji są oficjalne,
2) kto jest upoważniony do publikowania komunikatów,
3) jak reagować na fałszywy komunikat podszywający się pod burmistrza, urząd czy służby.

Ewakuacja: „idź do wyznaczonego miejsca"

Poradnik zaleca mieszkańcowi, aby w przypadku zarządzonej ewakuacji „skorzystał ze zorganizowanego transportu albo pieszo udał się do wyznaczonego miejsca, nie blokując przy tym dróg ewakuacyjnych". Za tym jednym zdaniem stoją obowiązki planistyczne dotyczące liczby ewakuowanych osób, infrastruktury transportowej, miejsc przyjęcia, dostępnych środków transportu, personelu, łączności i osób odpowiedzialnych. Przepisy art. 38–39 ustawy nakazują również ujmować w systemie planowania m.in. zapasowe ujęcia wody, źródła energii, magazyny zasobów i miejsca pomocy humanitarnej.
Rozporządzenie Rady Ministrów z 30 maja 2025 r. w sprawie ewakuacji ludności oraz zabezpieczenia mienia szczegółowo pokazuje model operacyjny:
- trzeba poinformować ludność o ewakuacji, miejscach koncentracji, środkach transportu i kierunkach przemieszczania,
- uruchomić odpowiedni personel oraz zespoły organizujące i nadzorujące proces.

WAŻNE **Planowanie ewakuacji obejmuje również przewidywane wystąpienie klęski żywiołowej. Nie należy zatem odkładać przygotowania transportu, miejsc zbiórki i przyjęcia ludności do czasu zagrożenia militarnego.**

W praktyce gmina powinna potrafić odpowiedzieć m.in. na pytania:
1) gdzie zgłaszają się mieszkańcy poszczególnych sołectw i osiedli,
2) kto otwiera punkt zbiórki (np. o trzeciej nad ranem),
3) ile autobusów jest rzeczywiście osiągalnych,
4) skąd zostaną wezwani kierowcy,
5) jak będzie wyglądała ewakuacja DPS, osób leżących i osób z niepełnosprawnościami,
6) jaka trasa zostanie użyta po zablokowaniu trasy podstawowej.

PRZYKŁAD

Urzędnik powinien spróbować odpowiedzieć na pytanie mieszkańca: „Jest godzina 2.30 w nocy, nie działa Internet, mam 82-letnią matkę, która nie chodzi, i kazano nam się ewakuować. Gdzie mam zadzwonić i co dalej?". Jeżeli odpowiedź wymaga odnalezienia kilku osób i improwizacji – procedura nie jest jeszcze gotowa.

Trzeba przy tym planować nie tylko wyjazd ludzi z obszaru zagrożonego, ale również ich przyjęcie w miejscu bezpiecznym. Gmina może nie ewakuować własnych mieszkańców, lecz zostać wyznaczona do przyjęcia osób z innego obszaru. W takim wariancie potrzebne są miejsca czasowego pobytu, sposób rejestracji ewakuowanych, podstawowe zaopatrzenie, sanitariaty, pomoc medyczna oraz organizacja informacji dla rodzin.

Plany kryzysowe po 4 lipca 2026 r.

W lipcu 2026 r. weszła w życie duża nowelizacja ustawy o zarządzaniu kryzysowym, wprowadzająca nowy model planów zarządzania ryzykiem i planów reagowania kryzysowego. RCB wyjaśniło jednak 7 lipca br., że **dotychczas przyjęte i zatwierdzone plany zachowują moc oraz mogą być nadal aktualizowane.** Do czasu przyjęcia nowych dokumentów krajowych (w 2028 r.) obowiązują dotychczasowe zasady opracowywania i zatwierdzania planów.

Schron, ukrycie, MDS i punkt schronienia

Poradnik mówi mieszkańcowi, że informacje o miejscach schronienia uzyska m.in. w urzędzie gminy oraz jednostkach PSP i OSP. **Urząd musi zatem dysponować taką informacją - i umieć szybko i poprawnie ją przekazać.**
Schron i ukrycie są budowlami ochronnymi. Schron jest budowlą o konstrukcji zamkniętej i hermetycznej, wyposażoną w urządzenia zapewniające wymagany poziom ochrony. Ukrycie jest budowlą ochronną o konstrukcji niehermetycznej. Miejsce doraźnego schronienia (MDS) jest natomiast organizowane w ustawowym trybie wtedy, gdy liczba schronów i ukryć jest niewystarczająca. Po nowelizacji obowiązującej zasadniczo od 29 maja 2026 r. system stał się jednak bardziej złożony. Ustawa odróżnia obiekty zbiorowej ochrony od punktów schronienia, czyli miejsc przydatnych do tymczasowego ukrycia ludzi przed nagłymi zjawiskami pogodowymi oraz m.in. skutkami użycia konwencjonalnych środków rażenia.

eprasa.pl b32f11ba71

Punktu schronienia nie „wyznacza" wójt. Identyfikuje go właściwy komendant powiatowy lub miejski PSP, który następnie zawiadamia wójta, starostę oraz właściciela lub zarządcę nieruchomości. Dane obejmują m.in. lokalizację i dostępność punktu. Po ogłoszeniu alarmu właściciel lub zarządca obiektu, w którym znajduje się punkt schronienia, ma go w miarę możliwości udostępnić osobom szukającym ochrony. Z punktu widzenia gminy zmienia to sposób prowadzenia informacji dla mieszkańców. **Urząd powinien pracować na danych zweryfikowanych przez PSP, a nie na dawnych, nieformalnych zestawieniach piwnic czy „schronów".** Powinien również znać ograniczenia konkretnego miejsca: jego aktualną dostępność, dojście, sposób wykorzystania i to, kto jest jego właścicielem.

WAŻNE **Państwowa aplikacja „Gdzie się ukryć" obejmuje już dziesiątki tysięcy takich miejsc i może działać offline po wcześniejszym pobraniu danych.**

Woda i energia: 72 godziny

Poradnik zaleca rodzinie zgromadzenie zapasów na minimum trzy dni. Jednocześnie ustawa nakłada na wójta, starostę i wojewodę odrębny obowiązek zapewnienia zasobów potrzebnych przez co najmniej trzy dni trwania zagrożenia do wykonywania określonych zadań – m.in. zapewnienia dostępu do wody i żywności, pomocy medycznej, alarmowania, łączności czy funkcjonowania obiektów zbiorowej ochrony. **Nie oznacza to obowiązku magazynowania trzydniowego kompletu racji dla każdego mieszkańca.** Ustawa przewiduje różne sposoby: własne magazyny, dostęp do zasobów albo odpowiednio zawarte umowy.

Tu szczególnie ważne są przepisy wykonawcze. Rozporządzenie MSWiA z 28 sierpnia 2025 r. wymaga, aby infrastruktura dostępu do wody była utrzymywana tak, żeby można było korzystać z niej również podczas zagrożenia. Umowa mająca zapewniać zasób powinna natomiast określać m.in. **sposób jego przekazania, transport i maksymalny czas dostarczenia albo rozpoczęcia usługi.** Przepisy wymagają również odpowiednich zasad magazynowania i rotacji zapasów (np. w przypadku magazynowanego paliwa wskazują sześciomiesięczny okres wymiany zapasu). Innymi słowy, umowa ramowa z supermarketem, stacją paliw albo firmą transportową jest niewiele warta, jeżeli nie odpowiada na pytanie, czy kontrahent zrealizuje ją podczas np. blackoutu, powodzi lub masowej ewakuacji. **Trzeba pamiętać przy tym, że nawet „awaryjna" infrastruktura musi być legalnie używalna.**

PRZYKŁAD

Potwierdza to m.in. prawomocny wyrok WSA w Rzeszowie z 7 stycznia 2026 r. (sygn. akt II SA/Rz 1145/25), dotyczący poboru przez gminę wody podziemnej bez wymaganego pozwolenia wodnoprawnego. Sąd orzekł, że wykonywanie zadania własnego w zakresie zaopatrzenia mieszkańców w wodę nie zwalnia gminy z obowiązku wcześniejszego uzyskania wymaganych prawem pozwoleń.

Wniosek jest taki, że np. awaryjne ujęcie wody, magazyn paliwa, przyłącze agregatu czy obiekt przewidziany do wykorzystania w kryzysie – powinny być **prawnie i technicznie gotowe jeszcze przed kryzysem.** Sytuacja nadzwyczajna nie powinna być momentem odkrywania, że użycie kluczowego zasobu będzie niezgodne z prawem albo że nie można go uruchomić bądź nie wykonano wymaganych badań czy odbiorów.

Ewidencja zasobów

Ustawa wymaga nie tylko tworzenia zasobów, ale także ich ewidencjonowania poprzez stałe monitorowanie i rejestrowanie stanu. Dane o zasobach są ujmowane w Centralnej Ewidencji Zasobów Ochrony Ludności i Obrony Cywilnej, a ich aktualizacja powinna następować na bieżąco po uzyskaniu informacji o zmianie.

PRZYKŁAD

Zapis „gmina posiada pięć agregatów" jest niewystarczający. Trzeba wiedzieć, gdzie znajdują się one dzisiaj, czy są sprawne, czy któryś został przekazany innej jednostce, czy jest do niego paliwo i osprzęt oraz kto może nim dysponować. Do prowadzenia ewidencji organy i podmioty ochrony ludności powinny wyznaczyć odpowiedzialne osoby.

Ciągłość działania urzędu

Odrębnym elementem audytu powinna być zdolność samego urzędu do pracy w warunkach kryzysu. Jednym z zadań ochrony ludności jest bowiem zapewnienie ciągłości działania organów administracji publicznej. Trzeba więc ustalić m.in.:

- kto przejmuje obowiązki nieobecnych osób,
- gdzie pracuje kierownictwo, jeżeli budynek urzędu jest niedostępny,

eprasa.pl b32f11ba71

- czy istnieje lista kontaktowa dostępna również poza systemem informatycznym,
- jakie są rezerwowe środki łączności,
- które stanowiska muszą działać w pierwszej kolejności,
- w jaki sposób zostanie zapewniony dostęp do najważniejszych danych i dokumentacji.

Agregat w piwnicy nie zapewnia ciągłości działania, jeżeli nie wiadomo, które obwody zasili. Kopia bezpieczeństwa nie rozwiązuje problemu, jeżeli nie można jej odtworzyć. Procedura kryzysowa powinna więc obejmować nie tylko usługi dla mieszkańców, ale również zdolność urzędu do zarządzania całym systemem.

Szkoły, DPS, wodociągi i spółki

Najbardziej prawdopodobne źródło problemów znajduje się nie na poziomie uchwał, lecz na styku urzędu z jednostkami organizacyjnymi. **Nie wystarczy bowiem zapis: „jednostki podległe realizują zadania zgodnie z właściwością”.** Trzeba przy tym rozróżnić jednostki będące podmiotami ochrony ludności z mocy ustawy – w szczególności jednostki organizacyjne pomocy społecznej – od szkół, spółek czy innych jednostek, którym określone zadania trzeba dopiero formalnie przypisać. Tam, gdzie jednostka albo spółka ma wykonywać zadanie ochrony ludności, warto wykorzystać mechanizmy art. 18–20 ustawy i dokładnie opisać zakres odpowiedzialności, zasoby i sposób współpracy.

PRZYKŁAD

Jeżeli szkoła ma być miejscem doraźnego schronienia – trzeba określić:

- dostęp do pomieszczeń poza godzinami zajęć,
- odpowiedzialność dyrektora i administratora,
- sposób otwarcia budynku,
- postępowanie wobec dzieci.

Jeżeli OPS lub CUS ma uczestniczyć w pomocy osobom wymagającym szczególnego wsparcia – musi istnieć sposób:

- przekazania zgłoszenia,
- uruchomienia transportu.

Jeżeli wodociągi mają dostarczać wodę w cysternach – potrzebne są:

- punkty napełniania,
- pojazdy,
- kierowcy,
- sposób dystrybucji.

Szkolenie i ćwiczenie raz w roku

Ustawa wymaga organizowania **szkoleń** w urzędach i jednostkach JST. Osoba będąca terytorialnym organem ochrony ludności powinna odbyć pierwsze szkolenie w ciągu trzech miesięcy od objęcia funkcji, a następnie nie rzadziej niż raz w roku. Osoby wykonujące zadania ochrony ludności również szkoli się co najmniej raz w roku. Osobnym obowiązkiem są **ćwiczenia,** przeprowadzane nie rzadziej niż raz w roku. Plan ćwiczeń gminy zatwierdza starosta, natomiast plan starosty, prezydenta miasta na prawach powiatu i marszałka – wojewoda. Po ćwiczeniu musi powstać raport zawierający wnioski i rekomendacje, a organ zatwierdzający dokonuje ewaluacji i inicjuje ich wdrożenie.

10 pytań do lokalnego audytu po lekturze Poradnika

1. Czy osoba dyżurna wie, jakimi zasobami gmina dysponuje faktycznie dzisiaj, a nie tylko według ostatniego wykazu?

2. Czy mieszkaniec może dziś uzyskać w urzędzie aktualną informację o schronie, ukryciu, MDS lub punkcie schronienia – i czy urząd rozróżnia te pojęcia?

3. Czy wiadomo, kto publikuje komunikaty po godzinach pracy i podczas awarii Internetu?

4. Czy istnieją rzeczywiste, obsługiwane miejsca zbiórki oraz miejsca przyjęcia osób ewakuowanych?

5. Czy umowy transportowe określają możliwość i czas uruchomienia pojazdów w kryzysie?

6. Czy istnieje procedura pomocy osobom, które nie mogą ewakuować się samodzielnie?

7. Czy awaryjne ujęcia wody są technicznie sprawne i prawnie możliwe do wykorzystania?

8. Czy agregaty mają przyłącza, paliwo i przeszkoloną obsługę?

9. Czy wiadomo, które jednostki są podmiotami ochrony ludności z mocy ustawy, a którym zadania zostały formalnie przypisane?

10. Czy ostatnie ćwiczenie zakończyło się wdrożeniem rekomendacji i czy urząd potrafiłby wykonywać podstawowe funkcje przez kilka dni przy braku energii, Internetu, dostępu do budynku i części personelu?

©℗

Podstawa prawna:

- ustawa z 5 grudnia 2024 r. o ochronie ludności i obronie cywilnej (Dz.U. z 2024 r. poz. 1907; ost.zm. Dz.U. z 2026 r. poz. 815)
- rozporządzenie Rady Ministrów z 30 maja 2025 r. w sprawie ewakuacji ludności oraz zabezpieczenia mienia (Dz.U. z 2025 r. poz. 765)

eprasa.pl b32f11ba71

Cyfryzacja

Kiedy w JST warto wystąpić o opinię indywidualną w sprawie AI

Od 28 października 2026 r. gmina, powiat, województwo czy spółka komunalna będą mogły zapytać Komisję Rozwoju i Bezpieczeństwa Sztucznej Inteligencji (dalej: Komisja), jak przepisy o AI stosują się do dokładnie opisanego systemu. Opinia kosztuje 150 zł, termin to 30 dni, a brak odpowiedzi w terminie oznacza przyjęcie stanowiska wnioskodawcy. To nie jest jednak certyfikat „zgodności AI z prawem". Opinia uzyskana przez dostawcę wcale nie chroni automatycznie urzędu.

SŁAWOMIR BILIŃSKI

prawnik, ekspert z zakresu prawa administracyjnego i podatkowego, prowadzący szkolenia z zakresu AI

Ustawa o systemach sztucznej inteligencji (dalej: ustawa o SI) weszła w życie 11 sierpnia 2026 r., ale przepisy o opinii indywidualnej (art. 8–18) zaczynają obowiązywać dopiero od 28 października 2026 r. (po upływie 3 miesięcy od dnia ogłoszenia). Od tego dnia podmiot zobowiązany do stosowania AI Act (rozporządzenia 2024/1689) lub polskiej ustawy, a także planujący takie działania, może wystąpić o opinię w jednym zagadnieniu – co do stanu istniejącego albo zdarzenia przyszłego. Mechanizm przypomina interpretacje podatkowe. Opłata wynosi 150 zł. Komisja ma 30 dni na odpowiedź, a w sprawie szczególnie skomplikowanej – 60 dni. Najważniejszy jest skutek milczenia: **niewydanie opinii w terminie uznaje się za jej wydanie zgodnie ze stanowiskiem wnioskodawcy, a opłata podlega wtedy zwrotowi w całości.** Kolejny wniosek ten sam podmiot złoży nie wcześniej niż po 30 dniach.

To nie jest certyfikat „zgodności z prawem"

W opiniach indywidualnych Komisja wypowiada się wyłącznie w granicach AI Act i ustawy o SI. Nie rozstrzyga sama przez się zgodności z RODO, Kodeksem postępowania administracyjnego, prawem pracy czy Prawem zamówień publicznych. Opinia wiąże Komisję oraz inne organy państwowe i jednostki organizacyjne, o których mowa w art. 12 ust. 2, w zakresie danej sprawy i opisanego we wniosku stanu faktycznego lub zdarzenia przyszłego. Można ją później zmienić lub uchylić, ale wcześniejsze zastosowanie się do niej nie może szkodzić wnioskodawcy (art. 15 ust. 5 ustawy o SI).

WAŻNE **Art. 16 ustawy o SI pozwala Komisji wydawać (także na wniosek) wyjaśnienia ogólne mające istotne znaczenie dla stosowania przepisów. Ustawa nie przewiduje opłaty za taki wniosek. Nie jest to jednak równoważny zamiennik opinii indywidualnej. Wyjaśnienie ma charakter ogólny i nie daje wnioskodawcy indywidualnej ochrony wynikającej z art. 13 i art. 15 ustawy o SI.**

Podmiot odpowiedzialny za użycie systemu

Oznaczenie wnioskodawcy powinno wynikać z rzeczywistej roli wobec systemu. **Definicja podmiotu stosującego obejmuje nie tylko osoby prawne, lecz także organy publiczne, agencje i inne podmioty korzystające z systemu pod swoją kontrolą.** Często będzie to gmina reprezentowana przez wójta, burmistrza albo prezydenta miasta, ale nie można tego zakładać automatycznie – trzeba ustalić, kto określa cel użycia i kontroluje działanie systemu. Przy powiecie i województwie należy uwzględnić reprezentację ich zarządów. Odrębnym wnioskodawcą może być spółka komunalna, szkoła czy ośrodek pomocy społecznej, jeżeli to one są podmiotami objętymi przepisami. Przykładowo, spółka działa zgodnie z reprezentacją ujawnioną w KRS. Opinia wydana gminie nie rozciąga skutku ochronnego na spółkę i odwrotnie, a jedna opinia nie obejmie wszystkich jednostek samorządu.

eprasa.pl b32f11ba71

Chatbot, HR, świadczenia

Opinia nie jest obowiązkowa. W praktyce nie w każdym przypadku i nie przy każdym narzędziu warto o nią występować. Przy prostym chatbocie informacyjnym podstawowe znaczenie ma zapewnienie, aby mieszkaniec został poinformowany, że prowadzi interakcję z systemem AI. Obowiązek zaprojektowania takiej funkcji spoczywa zasadniczo na dostawcy, ale urząd powinien zweryfikować jego wykonanie. Nie wyczerpuje to obowiązków wynikających z RODO, dostępności cyfrowej i cyberbezpieczeństwa.
Inaczej jest przy narzędziach kadrowych. Systemy do analizy i filtrowania aplikacji, oceny kandydatów oraz monitorowania lub oceny wydajności i zachowania pracowników co do zasady należą do systemów wysokiego ryzyka z załącznika III do AI Act. Tu opinia ma wysoki priorytet – najlepiej przed zakupem lub pilotażem, a pytanie powinno objąć zarówno kwalifikację systemu, jak i wyjątek z art. 6 ust. 3.
Podobnie system oceniający prawo lub pierwszeństwo dostępu do świadczeń albo mieszkania komunalnego może należeć do załącznika III pkt 5 lit. a AI Act. W opisie trzeba wskazać, czy wynik ma materialny wpływ na rozstrzygnięcie i na czym polega nadzór człowieka.

WAŻNE Opinia od 28 października 2026 r. służy nie tylko reagowaniu na istniejący obowiązek. Zasadnicze wymogi wobec samodzielnych systemów wysokiego ryzyka z załącznika III mają być stosowane dopiero od 2 grudnia 2027 r., więc opinię można wykorzystać do przygotowania zamówienia i wdrożenia z wyprzedzeniem.

Dostawca nie załatwi opinii za urząd

JST może zobowiązać wykonawcę, by wystąpił o opinię dotyczącą jego własnej roli – na przykład tego, czy pozostaje dostawcą, czy wskutek modyfikacji produktu staje się nim inny podmiot. Nie zastąpi to jednak opinii dla JST albo innego publicznego podmiotu stosującego. **Skutek opinii jest związany z konkretnym wnioskodawcą i opisanym stanem faktycznym,** a dostawca nie kontroluje faktów po stronie urzędu – celu użycia, kategorii spraw, nadzoru człowieka i zakresu danych. W złożonym wdrożeniu uzasadnione bywają dwa skoordynowane wnioski: dostawcy o jego rolę, urzędu o własny sposób użycia.

Należy ostrożnie traktować zapisy w postępowaniu o zamówienie. Wymóg, aby każdy wykonawca już z ofertą przedstawił „pozytywną opinię AI", bywa nieproporcjonalny i może ograniczać konkurencję – opinia nie jest certyfikatem produktu. Bezpieczniej jest wpisać do umowy obowiązek współpracy przy przygotowaniu wniosku i „kamień milowy" przed uruchomieniem produkcyjnym.

Jak sformułować jedno dobre pytanie

Wniosek dotyczy tylko jednego zagadnienia. Pytanie musi być więc precyzyjne i powiązane z konkretnym zastosowaniem oraz przepisem. Przykładowo: „Czy nasze AI jest zgodne z prawem?" – to pytanie zdecydowanie zbyt szerokie.

PRZYKŁAD

Gmina może zapytać, czy system Y, wykorzystywany wyłącznie do przygotowania niewiążącego projektu oceny spełnienia kryteriów przyznania dodatku mieszkaniowego, przy obowiązkowej samodzielnej weryfikacji i zatwierdzeniu wyniku przez upoważnionego pracownika:

- jest uznawany za system wysokiego ryzyka na podstawie art. 6 ust. 2 w związku z załącznikiem III pkt 5 lit. a AI Act, lub
- nie jest uznawany za system wysokiego ryzyka na podstawie art. 6 ust. 3 lit. d AI Act, ponieważ system ten nie stwarza znaczącego ryzyka szkody dla praw osób fizycznych, nie ma znaczącego wpływu na wynik procesu decyzyjnego i wykonuje wyłącznie zadanie przygotowawcze.

Wniosek powinien zawierać zatem wyczerpujący opis jednego zagadnienia, jak również własną ocenę prawną oraz oznaczenie wnioskodawcy. Dołącza się do niego dowód wniesienia opłaty oraz oświadczenie, że w dniu złożenia wniosku opisane elementy stanu faktycznego nie są przedmiotem postępowań prowadzonych wobec wnioskodawcy przed innymi organami lub sądami. Niezależnie od tego Komisja nie wyda opinii, jeżeli w danym zakresie sprawa została już rozstrzygnięta.

Pierwsze posiedzenie Komisji może odbyć się nawet po 28 października (ustawa daje na nie trzy miesiące od wejścia ustawy w życie). Przed ewentualnym złożeniem wniosku warto zatem sprawdzić w BIP Komisji formularz, adres do doręczeń i rachunek do opłaty. ©℗

Podstawa prawna:

- art. 8–18 oraz art. 127 ustawy z 3 lipca 2026 r. o systemach sztucznej inteligencji (Dz.U. z 2026 r. poz. 1003)
- art. 6, art. 25 oraz załącznik III rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2024/1689 z 13 czerwca 2024 r. w sprawie ustanowienia zharmonizowanych przepisów dotyczących sztucznej inteligencji (Ai Act)

eprasa.pl b32f11ba71

Finanse publiczne

EUREKA – termin przekazania interpretacji podatków lokalnych

Od 24 września 2026 r. samorządowe interpretacje indywidualne w sprawach podatków i opłat lokalnych trafiają do ogólnopolskiego systemu EUREKA. Dodatkowo samorządowe organy podatkowe muszą przekazać Dyrektorowi Krajowej Informacji Skarbowej także wszystkie interpretacje wydane od 1 stycznia 2025 r. do 23 września 2026 r. Pierwszy termin upływa już 31 października 2026 r.

ZOFIA PRZYGODA

prawnik, pracownik administracji samorządowej

Dotychczas interpretacje indywidualne w zakresie podatków i opłat lokalnych – od nieruchomości, rolnego, leśnego, od środków transportowych oraz opłat: miejscowej, uzdrowiskowej, targowej, od posiadania psów, reklamowej i skarbowej – publikowane były w biuletynach informacji publicznej poszczególnych urzędów. Jak wskazano w uzasadnieniu projektu, model ten był istotnie rozproszony. Utrudniało to zarówno dostęp podatników do dokumentów, jak i monitorowanie jednolitości praktyki interpretacyjnej. Nowelizacja Ordynacji podatkowej z 29 maja 2026 r. porządkuje ten stan: wszystkie interpretacje mają trafiać do jednej bazy prowadzonej przez Ministra Finansów, której funkcję pełni obecnie System Informacji Celno-Skarbowej EUREKA. Gromadzi on już około 25 000 interpretacji rocznie wydawanych przez Dyrektora KIS.

Nowy obowiązek przekazania

Wójt, burmistrz (prezydent miasta), starosta i marszałek województwa niezwłocznie przekazują wydane interpretacje na adres do doręczeń elektronicznych Dyrektora KIS – zgodnie z warunkami technicznymi i według wzoru formularza ustalonego przez ministra finansów (zob. obowiązujący od 24 września 2026 r. art. 14i § 6 Ordynacji podatkowej). W dniu oddania numeru do druku w oficjalnym serwisie MF nie ma jeszcze ostatecznej wersji warunków technicznych i formularza. Dla organów oznacza to rozszerzenie dotychczasowego toku postępowania. Oprócz wydania interpretacji i doręczenia jej wnioskodawcy konieczne będzie także przesłanie dokumentu do KIS wraz z danymi umożliwiającymi jego prawidłowe zamieszczenie i wyszukanie w systemie. W praktyce warto już teraz wskazać osobę odpowiedzialną w urzędzie za przygotowanie interpretacji do przekazania, weryfikację kompletności dokumentacji oraz pilnowanie terminów.

WAŻNE **Organ samorządowy przekazuje dokument niezanonimizowany. Za usunięcie danych przed publikacją odpowiada Dyrektor KIS.**

Nie tylko treść rozstrzygnięcia

Nowe przepisy nie ograniczają się do przekazania samej treści interpretacji. **Organy muszą przesłać również informacje dodatkowe – opisujące dokument przez wskazanie tytułu interpretacji, objętego nią zagadnienia, słów kluczowych oraz przywołanych przepisów prawa.** To istotne zadanie redakcyjne. Zbyt ogólne oznaczenia obniżą praktyczną wartość publikacji i utrudnią wyszukiwanie. Dlatego warto wypracować w urzędzie spójny sposób opisywania interpretacji.

Baza obejmie także informacje o zmianie, uchyleniu i stwierdzeniu wygaśnięcia interpretacji. Organy będą przekazywać również ostateczne postanowienia o uchyleniu lub stwierdzeniu wygaśnięcia interpretacji. Mają one umożliwić KIS zweryfikowanie informacji zamieszczanej w systemie. Odrębna informacja będzie dotyczyć interpretacji uznanych za nieprawidłowe, których nie można zmienić, uchylić ani wygasić z powodu śmierci, likwidacji lub rozwiązania wnioskodawcy. Publikowana interpretacja zostanie pozbawiona danych identyfikujących wnioskodawcę oraz inne podmioty wskazane w jej treści.

eprasa.pl b32f11ba71

Obowiązek sięga wstecz

Największym wyzwaniem organizacyjnym jest przekazanie interpretacji wydanych jeszcze przed wejściem nowych przepisów w życie. Przepisy przejściowe obejmują bowiem rozstrzygnięcia wydane od 1 stycznia 2025 r. – a więc od chwili, w której zaczęła obowiązywać ostatnia, istotna nowelizacja przepisów o podatku od nieruchomości. Interpretacje wydane do 31 grudnia 2024 r. nowym obowiązkiem nie zostały objęte. Przy tym, jeżeli starą interpretację zmieniono w 2025 roku albo później, dokument zmieniający, jako nowa interpretacja podlega publikacji w EURECE. **Przy pierwotnej interpretacji w lokalnym BIP powinna zostać zamieszczona informacja o zmianie. Terminy przekazania podzielono na dwie partie.**

Terminy przekazania przez JST interpretacji do KIS

Interpretacje wydane w okresie	Termin przekazania do KIS
od 1 stycznia do 30 czerwca 2025 r.	31 października 2026 r.
od 1 lipca 2025 r. do 23 września 2026 r.	31 grudnia 2026 r.

Interpretacje wydawane od 24 września 2026 r. samorządowy organ podatkowy przekazuje Dyrektorowi KIS niezwłocznie. Również ich publikacja w systemie EUREKA powinna nastąpić bez zbędnej zwłoki – a nie dopiero do 31 marca 2027 r.

WAŻNE **Pojawiający się w nowelizacji Ordynacji podatkowej termin 31 marca 2027 r. dotyczy wyłącznie zamieszczenia przez w systemie EUREKA historycznych interpretacji wydanych od 1 stycznia 2025 r. do 23 września 2026 r. oraz związanych z nimi informacji i postanowień.**

Sam wykaz wydanych interpretacji nie wystarczy. Organy muszą prześledzić pełną historię każdego rozstrzygnięcia z tego okresu – uwzględniając także jego późniejsze zmiany, uchylenia czy wygaśnięcie.
Dyrektor KIS opublikuje w systemie EUREKA dokumenty otrzymane od organów samorządowych w terminie do 31 marca 2027 r. Dochowanie przez gminy terminów jesiennych jest więc warunkiem terminowego udostępnienia historycznych interpretacji samorządowych.

Co należy zrobić w urzędzie

1. Wyznaczyć osobę lub komórkę odpowiedzialną za przekazywanie interpretacji i kontakt z KIS.
2. Zinwentaryzować interpretacje wydane od 1 stycznia 2025 r. wraz z informacjami o ich zmianie, uchyleniu lub wygaśnięciu.
3. Przygotować spójny system tytułów i słów kluczowych opisujących interpretacje.
4. Śledzić komunikaty resortu finansów w sprawie wzoru formularza i warunków technicznych przekazywania danych.

PRZYKŁAD

Prezydent miasta wydał w marcu 2023 r. interpretację dotyczącą opodatkowania gruntów związanych z prowadzeniem działalności gospodarczej, a w sierpniu 2025 r. interpretacja została zmieniona. Zmiana interpretacji indywidualnej jest odrębnym dokumentem traktowanym jak nowa interpretacja. Gmina powinna więc przekazać Dyrektorowi KIS zarówno dokument zmiany interpretacji, jak i informację o zmianie zamieszczaną przy interpretacji pierwotnej. Do 31 października 2026 r. organ powinien przekazać Dyrektorowi KIS interpretację, interpretację zmieniającą, informacje dodatkowe służące jej opisaniu i wyszukiwaniu oraz informację o jej zmianie. Gdyby interpretację uchylono albo stwierdzono jej wygaśnięcie, należałoby przekazać również ostateczne postanowienie dotyczące tego rozstrzygnięcia.

Korzyść także dla urzędów

Dostęp do interpretacji za pośrednictwem systemu EUREKA to ułatwienie nie tylko dla podatników. Zebrane w jednej bazie rozstrzygnięcia z całego kraju mogą stanowić punkt odniesienia dla pracowników organów podatkowych w bieżącej pracy i sprzyjać ujednoliceniu praktyki. Jak twierdzi Ministerstwo Finansów w komunikatach, taka utrwalona praktyka interpretacyjna ma z kolei pozwolić „eliminować obszary niejednolitego stosowania przepisów prawa podatkowego w zakresie podatków i opłat lokalnych”. ©℗

Podstawa prawna:

- art. 2, art. 3 ustawy z 29 maja 2026 r. o zmianie ustawy – Ordynacja podatkowa (Dz.U. z 2026 r. poz. 825)
- art. 14i § 3–7, art. 14j § 1–3 ustawy z 29 sierpnia 1997 r. – Ordynacja podatkowa (j.t. Dz.U. z 2026 r. poz. 622)

eprasa.pl b32f11ba71

Działalność kulturalna

Powołanie dyrektora samorządowej instytucji kultury w drodze konkursu

Powołanie dyrektora samorządowej instytucji kultury w drodze konkursu jest procedurą wieloetapową. Nie kończy się ona wraz z wyborem kandydata przez komisję konkursową. Po rozstrzygnięciu konkursu konieczne jest jeszcze uzgodnienie z wybraną osobą warunków organizacyjno-finansowych działalności instytucji oraz programu jej działania, zawarcie umowy, a następnie dokonanie przez właściwy organ aktu powołania.

LESZEK JAWORSKI

prawnik, wieloletni pracownik administracji publicznej, specjalista ds. prawa samorządowego i administracyjnego, autor licznych publikacji z tego zakresu

Szczegółowość tej procedury zależy od tego, czy chodzi o samorządową instytucję kultury objętą wykazem ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, czy o pozostałą instytucję – w której organizator zdecydował się na konkurs fakultatywny.

Konkurs nie zawsze obowiązkowy

Podstawowe znaczenie ma art. 16 ust. 1 ustawy o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej (dalej: u.o.p.d.k.). Wynika z niego, że kandydata na stanowisko dyrektora instytucji kultury można wyłonić w drodze konkursu (z zastrzeżeniem art. 16 ust. 2 u.o.p.d.k.). **Zasadą nie jest zatem obowiązek konkursowego obsadzania każdego stanowiska dyrektora samorządowej instytucji kultury. Co do zasady decyzja o zastosowaniu takiego trybu należy do organizatora.** Konkurs jest natomiast obligatoryjny w samorządowych instytucjach kultury wskazanych w wykazie określonym w rozporządzeniu ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego. Chodzi o instytucje mające szczególne znaczenie dla kultury narodowej. Jak wskazuje się w piśmiennictwie, za takim rozwiązaniem przemawia potrzeba zapewnienia, aby podmiotami o znaczeniu wykraczającym poza obszar działania konkretnego organizatora kierowały osoby posiadające odpowiednie kwalifikacje, wyłonione w transparentnym postępowaniu.

W odniesieniu do pozostałych samorządowych instytucji kultury konkurs ma charakter fakultatywny. Organizator może zatem zdecydować, że również dyrektor gminnego ośrodka kultury, biblioteki, muzeum czy innej instytucji niewymienionej w ministerialnym wykazie zostanie wyłoniony w procedurze konkursowej.

WAŻNE **Sam zainteresowany objęciem stanowiska nie może skutecznie domagać się przeprowadzenia konkursu tylko dlatego, że uważa taki sposób naboru za bardziej transparentny. W postanowieniu z 22 listopada 2018 r. (sygn. akt IV SA/Wr 347/18) WSA we Wrocławiu przyjął, że osobie zainteresowanej objęciem stanowiska dyrektora nie przysługuje roszczenie o przeprowadzenie konkursu.**

Statut instytucji

Inaczej należy oceniać sytuację, w której obowiązek zastosowania konkursu wynika ze statutu instytucji. **W orzecznictwie zaakceptowano możliwość nadania konkursowi obligatoryjnego charakteru również na tej podstawie.** WSA w Olsztynie w wyroku z 14 lipca 2016 r. (sygn. akt II SA/Ol 629/16) powiązał takie rozwiązanie z art. 13 ust. 2 pkt 3 u.o.p.d.k., zgodnie z którym statut określa organy zarządzające i doradcze oraz sposób ich powoływania.

Trzeba jednak odróżnić sam obowiązek przeprowadzenia konkursu od zasad jego prowadzenia.

eprasa.pl b32f11ba71

Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z 12 kwietnia 2019 r. w sprawie konkursu na kandydata na stanowisko dyrektora instytucji kultury odnosi się do konkursów obligatoryjnych dotyczących instytucji wymienionych w art. 16 ust. 2 u.o.p.d.k. W przypadku pozostałych instytucji, dla których konkurs jest fakultatywny, organizator ma znacznie większą swobodę w ukształtowaniu procedury. Przepisy nie zawierają normy nakazującej odpowiednie stosowanie do takich konkursów wszystkich szczegółowych rozwiązań ustanowionych dla konkursu obligatoryjnego.

Cel procedury konkursowej

Konkurs nie jest jedynie techniczną metodą wytypowania osoby, którą organizator chciałby zatrudnić. Jego funkcją jest stworzenie mechanizmu pozwalającego porównać kandydatów według wcześniej ustalonych (i jednakowych dla wszystkich) kryteriów. Powinien z jednej strony umożliwić organizatorowi wybór osoby najlepiej przygotowanej do kierowania instytucją, z drugiej zaś – zapewniać zainteresowanym równe i konkurencyjne możliwości ubiegania się o stanowisko.

Z tego względu konkurs na stanowisko dyrektora instytucji kultury łączy się także z konstytucyjną zasadą równego dostępu do służby publicznej. Sąd Najwyższy w postanowieniu z 29 sierpnia 2001 r. (sygn. akt III RN 123/00), odnosząc się do obsadzania kierowniczych stanowisk publicznych, wskazywał, że konkurs powinien gwarantować obywatelom równy dostęp do służby publicznej i przeciwdziałać mechanizmowi obsadzania stanowisk według pozamerytorycznego klucza. Do podstawowych cech konkursu zalicza się w konsekwencji jego otwartość, jawność, kolegialność organu dokonującego wyboru oraz zapewnienie kandydatom równych szans.
Znaczenie tych zasad wzmacnia nowelizacja u.o.p.d.k. obowiązująca od 19 kwietnia 2019 r. Jej celem było m.in. doprecyzowanie procedury, określenie obowiązków organizatora wobec prawidłowo wyłonionego kandydata oraz usprawnienie działania komisji konkursowej. W uzasadnieniu zmian akcentowano potrzebę stworzenia transparentnej procedury umożliwiającej wszechstronną ocenę przydatności kandydatów.

Informacja przed konkursem

W konkursie obligatoryjnym ustawodawca nakłada na organizatora obowiązki jeszcze przed jego formalnym ogłoszeniem. **Przepis art. 16 ust. 3d u.o.p.d.k. przewiduje podanie do publicznej wiadomości informacji o zamiarze ogłoszenia konkursu.** Rozwiązanie to ma zapobiegać sytuacji, w której nabór na ważne stanowisko kierownicze zostaje uruchomiony bez odpowiedniego wyprzedzenia i bez realnej możliwości przygotowania się do niego przez potencjalnych kandydatów.
Następnym etapem jest ogłoszenie konkursu. Ustawodawca nie pozostawia w przypadku konkursu obligatoryjnego całkowitej swobody w określeniu jego treści. Przepis art. 16 ust. 3e u.o.p.d.k. określa minimalny zakres informacji, które powinny znaleźć się w ogłoszeniu.

Minimalna treść ogłoszenia

Uwzględniając formę organizacyjno-prawną, zakres działalności oraz aktualną sytuację instytucji kultury, której dotyczy konkurs, organizator określa w ogłoszeniu o konkursie co najmniej:

- nazwę, siedzibę i adres instytucji kultury,
- opis kwalifikacji wymaganych od kandydata na stanowisko dyrektora instytucji kultury,
- określenie umiejętności i kompetencji, jakie ma posiadać kandydat na stanowisko dyrektora instytucji kultury, oraz zadań, jakie ma realizować dyrektor w zakresie bieżącego funkcjonowania i rozwoju instytucji kultury,
- wymóg złożenia przez osoby przystępujące do konkursu programu realizacji zadań w zakresie bieżącego funkcjonowania i rozwoju instytucji kultury,
- wykaz dokumentów wymaganych od osób przystępujących do konkursu,
- informację o sposobie udostępnienia przez organizatora dokumentów i informacji dotyczących warunków organizacyjno-finansowych funkcjonowania instytucji kultury – w tym jej planów finansowych i rzeczowych na okresy po rozstrzygnięciu konkursu, jeżeli w danej instytucji kultury plan rzeczowy jest opracowywany, oraz inne ogólne informacje na temat działalności instytucji kultury,
- miejsce i termin złożenia ofert – nie krótszy niż 30 dni od dnia podania do publicznej wiadomości ogłoszenia o konkursie,
- termin rozpatrzenia złożonych ofert.

Regulacja ta została wprowadzona m.in. po to, aby ujednolicić praktykę organizatorów oraz zapewnić kandydatom dostęp do podstawowych

eprasa.pl b32f11ba71

danych umożliwiających przygotowanie rzeczywistej, a nie tylko formalnej oferty konkursowej.

Ogłoszenie powinno pozwalać kandydatowi ustalić nie tylko, jakie kwalifikacje formalne są wymagane, lecz również czego organizator oczekuje od przyszłego dyrektora. Znaczenie mają zatem wymagane umiejętności i kompetencje, zadania dotyczące bieżącego funkcjonowania i rozwoju instytucji, a także informacje o jej sytuacji organizacyjnej i finansowej.
Szczególne znaczenie ma obowiązek przedstawienia przez kandydata programu realizacji zadań w zakresie bieżącego funkcjonowania i rozwoju instytucji kultury. Konkurs nie powinien bowiem sprowadzać się do zestawienia życiorysów zawodowych. Organizator i komisja mają otrzymać materiał pozwalający ocenić koncepcję prowadzenia instytucji, sposób realizacji jej zadań statutowych, kierunki rozwoju, a także realność założeń organizacyjnych i finansowych.

Organizator ustala wymagania

Ustawa nie określa jednolitego katalogu kwalifikacji, które musi posiadać każdy kandydat na dyrektora samorządowej instytucji kultury. Nie ustanawia np. ogólnego wymogu ukończenia konkretnego kierunku studiów ani identycznego dla wszystkich instytucji okresu doświadczenia kierowniczego. **Ustalenie wymagań należy do organizatora.**
Potwierdza to orzecznictwo. WSA w Gorzowie Wielkopolskim w wyroku z 16 kwietnia 2008 r. (sygn. akt II SA/Go 105/08) zaakceptował kompetencję wójta do określenia kryteriów – w tym wymaganego wykształcenia osoby ubiegającej się o stanowisko dyrektora gminnego ośrodka kultury. Podobne stanowisko wynika z wyroku WSA w Białymstoku z 12 grudnia 2019 r. (sygn. akt II SA/Bk 704/19).
Swoboda organizatora nie jest jednak nieograniczona. Kryteria muszą pozostawać w racjonalnym związku z charakterem stanowiska i profilem działalności instytucji. Ponadto już na etapie poprzedzającym nawiązanie stosunku pracy zastosowanie znajdują przepisy Kodeksu pracy (dalej: k.p.) zakazujące dyskryminacji w zatrudnieniu. Nie można więc formułować warunków konkursowych w sposób bezpośrednio lub pośrednio dyskryminujący kandydatów. Naruszenie zakazu może rodzić odpowiedzialność odszkodowawczą na podstawie art. $18^{[3d]}$ k.p.
Istotne jest również właściwe określenie sposobu dokumentowania kwalifikacji. NSA w wyroku z 12 maja 2015 r. (sygn. akt II OSK 2429/13) wskazał, że dokumentowanie stażu zawodowego i związanych z nim kwalifikacji nie powinno być ograniczane wyłącznie do świadectw pracy oraz zaświadczeń z aktualnego miejsca zatrudnienia.
Organizator powinien zatem tak konstruować wymagania dokumentacyjne, aby służyły one wykazaniu rzeczywistych kwalifikacji, a nie stawały się nieuzasadnioną formalną barierą udziału w postępowaniu.

PRZYKŁADY

1. Burmistrz ogłosił konkurs na stanowisko dyrektora miejskiego domu kultury. W ogłoszeniu wskazał, że kandydat powinien posiadać wykształcenie wyższe magisterskie oraz co najmniej pięcioletnie doświadczenie w kierowaniu zespołem. Jeden z kandydatów zakwestionował te wymagania – twierdząc, że ustawa o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej nie przewiduje obowiązku posiadania takiego wykształcenia ani określonego stażu kierowniczego. Zarzut nie musi być zasadny. Ustawa nie ustanawia jednolitego katalogu kwalifikacji wymaganych od wszystkich dyrektorów instytucji kultury, dlatego ich określenie należy do organizatora. Potwierdza to m.in. wyrok WSA w Gorzowie Wielkopolskim z 16 kwietnia 2008 r. (sygn. akt II SA/Go 105/08). Warunki konkursu muszą jednak pozostawać w racjonalnym związku z charakterem stanowiska. Niedopuszczalne byłoby np. wymaganie cechy niezwiązanej z wykonywaniem funkcji, prowadzącej do nieuzasadnionego wykluczenia części kandydatów. Organizator musi bowiem respektować także zakaz dyskryminacji obowiązujący już na etapie rekrutacji.

2. Organizator konkursu na dyrektora samorządowego muzeum wymagał wykazania co najmniej ośmioletniego doświadczenia zawodowego wyłącznie za pomocą świadectw pracy oraz zaświadczenia od aktualnego pracodawcy. Kandydat przez kilka lat wykonywał jednak obowiązki odpowiadające profilowi stanowiska na podstawie umów cywilnoprawnych oraz kierował projektami kulturalnymi jako członek zarządu fundacji. Komisja odmówiła uwzględnienia tych okresów – uznając, że nie zostały potwierdzone dokumentami wskazanymi w ogłoszeniu.

eprasa.pl b32f11ba71

Takie podejście może być wadliwe. NSA w wyroku z 12 maja 2015 r. (sygn. akt II OSK 2429/13) wskazał, że dokumentowanie stażu zawodowego i związanych z nim kwalifikacji nie powinno być ograniczane wyłącznie do świadectw pracy i zaświadczeń z aktualnego miejsca pracy. Jeżeli organizator wymaga określonego doświadczenia, powinien dopuścić dokumenty pozwalające rzeczywiście wykazać jego posiadanie. Warunki formalne nie mogą tworzyć sztucznej bariery eliminującej kandydatów, którzy faktycznie spełniają wymagania merytoryczne.

Komisja konkursowa

W przypadku konkursu obligatoryjnego ustawodawca szczegółowo określił skład komisji konkursowej. **Organizator nie może dowolnie decydować ani o liczbie jej członków, ani o proporcjach reprezentacji poszczególnych środowisk.**
Komisja liczy dziewięć osób. W jej skład wchodzą trzej przedstawiciele organizatora, dwaj przedstawiciele ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, dwaj przedstawiciele reprezentatywnych zakładowych organizacji związkowych działających w instytucji oraz dwaj przedstawiciele stowarzyszeń zawodowych lub twórczych właściwych ze względu na zakres działania danej instytucji. Jeżeli nie działają w niej zakładowe organizacje związkowe – ich miejsce zajmuje dwóch przedstawicieli załogi.

Skład komisji nie jest kwestią drugorzędną. Wadliwe powołanie tego organu może rzutować na legalność całego postępowania. NSA w wyroku z 7 lutego 2018 r. (sygn. akt II OSK 1009/17) podkreślił, że **organizator jest związany wyborem przedstawicieli dokonanym przez załogę.** Nie może zatem zastąpić osób wyłonionych przez pracowników własnymi kandydatami tylko dlatego, że uważa ich za bardziej odpowiednich.
Pojęcie stowarzyszeń zawodowych lub twórczych również nie może być interpretowane dowolnie. NSA w wyroku z 4 sierpnia 2009 r. (sygn. akt II OSK 834/09) przyjął szerokie rozumienie stowarzyszeń twórczych – obejmujące nie tylko organizacje zrzeszające samych twórców, lecz także podmioty prowadzące lub inspirujące działalność twórczą.
W praktyce **organizator powinien przed powołaniem komisji ustalić, jakie organizacje spełniają ustawowe kryteria, a następnie umożliwić właściwym podmiotom wskazanie przedstawicieli.** Nieprawidłowości na tym etapie nie zawsze pozostaną jedynie uchybieniem wewnętrznym – mogą później stać się podstawą zakwestionowania legalności końcowego aktu powołania.

Bez dodatkowego opiniowania

Wybór trybu konkursowego wpływa również na stosowanie art. 15 ust. 1 u.o.p.d.k. Co do zasady powołanie dyrektora następuje po zasięgnięciu opinii związków zawodowych działających w instytucji kultury oraz stowarzyszeń zawodowych i twórczych właściwych ze względu na rodzaj jej działalności.
Ustawodawca wprowadził jednak wyjątek dotyczący konkursu. Jeżeli kandydat został wyłoniony w tym trybie, zasięganie tych opinii nie jest konieczne. Sformułowanie to należy rozumieć jako wyłączenie prawnego obowiązku przeprowadzenia dodatkowego etapu opiniowania – a zatem jego pominięcie nie powoduje wadliwości aktu powołania.
Jest to rozwiązanie racjonalne. W przypadku obligatoryjnego konkursu reprezentanci środowisk związkowych oraz zawodowych i twórczych uczestniczą już w pracach komisji. Ponowne opiniowanie wyłonionego przez nią kandydata prowadziłoby w znacznej mierze do dublowania mechanizmów partycypacyjnych.

Zadania komisji

Komisja konkursowa nie pełni jedynie funkcji doradczej wobec organizatora. W ustawowo ukształtowanym konkursie wykonuje własne, określone prawem zadania.
Do jej kompetencji należy ustalenie kryteriów oceny kandydatów, przeprowadzenie postępowania konkursowego oraz rozstrzygnięcie konkursu. Samo postępowanie obejmuje w szczególności weryfikację i formalną ocenę złożonych ofert pod kątem spełnienia warunków wynikających z ogłoszenia oraz rozmowy kwalifikacyjne z kandydatami.
Kryteria oceny powinny być ustalone przed merytorycznym porównywaniem kandydatów i stosowane wobec wszystkich w taki sam sposób. Niedopuszczalne byłoby faktyczne zmienianie reguł konkursu w jego trakcie albo tworzenie dodatkowych etapów eliminacyjnych, które nie znajdują podstawy w przyjętej procedurze.

eprasa.pl b32f11ba71

PRZYKŁAD

Jako przykład wadliwości można wskazać wprowadzenie etapu wstępnej oceny ofert, po którym do dalszego postępowania dopuszczane byłyby wyłącznie osoby zaakceptowane przez członków komisji reprezentujących organizatora. Taka konstrukcja wypaczałaby kolegialny charakter komisji i dawała jednej grupie jej członków możliwość faktycznego przesądzenia o tym, kto w ogóle będzie podlegał ocenie całego składu.

Braki można uzupełnić

Nadmierny formalizm postępowania ogranicza art. 16 ust. 10 u.o.p.d.k. Nowelizacja z 2019 roku ustanowiła mechanizm wezwania do usunięcia określonych uchybień lub braków oferty. Celem tego rozwiązania było odejście od sytuacji, w których kandydat odpadał z konkursu wskutek możliwej do usunięcia nieprawidłowości formalnej, mimo że przedłożona przez niego oferta zawierała wymagane informacje i dokumenty.
Komisja musi jednak konsekwentnie rozróżniać usunięcie braków od merytorycznej zmiany oferty. Procedura naprawcza nie może prowadzić do umożliwienia jednemu kandydatowi przedstawienia po terminie nowych elementów jego koncepcji programowej albo nowych kwalifikacji, których nie wykazał w terminie składania ofert, jeżeli oznaczałoby to naruszenie zasady równego traktowania uczestników.

Rozstrzygnięcie konkursu na stanowisko dyrektora samorządowej instytucji kultury nie powoduje jeszcze automatycznego objęcia stanowiska, ale jego wynik nie może być dowolnie zakwestionowany przez organizatora. Jeżeli komisja prawidłowo wyłoniła kandydata, organizator powinien przejść do kolejnych etapów procedury: przedstawić mu warunki organizacyjno-finansowe działalności instytucji, uzgodnić treść umowy przewidzianej w art. 15 ust. 5 u.o.p.d.k., a następnie dokonać powołania. Potwierdza to stanowisko Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego z 27 czerwca 2025 r., w którym resort jednoznacznie uznał wynik prawidłowo przeprowadzonego konkursu za wiążący dla organizatora.

W następnym numerze Gazety Samorządu i Administracji szczegółowo opiszemy procedurę powołania dyrektora instytucji kultury po wygraniu konkursu.

©℗

Podstawa prawna:

- art. 11 ust. 2, art. 11a, art. 13 ust. 2 pkt 3, art. 15, art. 16, art. 17 ustawy z 25 października 1991 r. o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej (j.t. Dz.U. z 2026 r. poz. 457)
- art. 68–72 ustawy z 26 czerwca 1974 r. – Kodeks pracy (j.t. Dz.U. z 2025 r. poz. 277; ost.zm. Dz.U. z 2026 r. poz. 473)
- rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z 12 kwietnia 2019 r. w sprawie konkursu na kandydata na stanowisko dyrektora instytucji kultury (j.t. Dz.U. z 2025 r. poz. 1281)
- rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z 30 lipca 2015 r. w sprawie wykazu samorządowych instytucji kultury, w których wyłonienie kandydata na stanowisko dyrektora następuje w drodze konkursu (Dz.U. z 2015 r. poz. 1298)

Abonament 2027

Przedłuż abonament
Gazety Samorządu i Administracji
na 2027 rok

Zawsze aktualne i wiarygodne informacje na temat zmian przepisów znajdziesz na

inforlex.pl/ewydania

22 761 30 30, 801 626 666 bok@infor.pl sklep.infor.pl

eprasa.pl b32f11ba71

Oświata

Prawo do bezpłatnego transportu nie tylko w szkole podstawowej

Realizacja prawa do bezpłatnego transportu i opieki dla uczniów z niepełnosprawnością to stały element skarg, które wpływają do Rzecznika Praw Obywatelskich. Spory dotyczą m.in. narzucania rodzicom przez gminy organizacji dowozu własnym transportem i zwrotu kosztów przejazdu. Są to także spory na tle rozumienia pojęcia szkoły najbliższej czy niewłaściwego wykonywania transportu.

TOMASZ KRÓL

prawnik, ekspert z zakresu prawa administracyjnego i podatkowego, pracownik kancelarii prawnej, wykładowca

We wrześniu 2026 r. RPO przypomniał raport opisujący badanie społeczne poświęcone problemom dowozu dzieci niepełnosprawnych przez gminy do szkół. Z badań ankietowych wynika, że 78% przedstawicieli gmin zadeklarowało, iż przyjęli do realizacji maksymalnie 20 wniosków (najczęściej powtarzającą się liczbą było 12 zaakceptowanych wniosków). Odrzucanie wniosków należało do rzadkości. Raport wskazuje, że jest dużo zarzutów zarówno co do procedury przyznawania uprawnienia, jak i jego realizacji.

Zarzuty rodziców dzieci niepełnosprawnych

Zarzuty wobec gmin	Przykłady
1	2
Gminy nie informują o terminie rozpatrzenia wniosku o zapewnienie dojazdu dziecka do szkoły. Gminy nie wysyłają pism informacyjnych przed rozpoczęciem roku szkolnego o przyznaniu dowozu dziecka i zasadach jego realizacji – odsyłają w tych sprawach do przewoźnika albo do MOPS.	*1. Złożyłam wniosek w lipcu i kazali mi czekać. Między lipcem a wrześniem nikt się ze mną nie kontaktował. W dniu 1 września na rozpoczęciu roku poszłam do pani dyrektor i pytam, czy syn ma przyznanego busa. Usłyszałam, żebym się dowiadywała tam, gdzie składałam wniosek. Zadzwoniłam do MOPS-u. Kazano mi czekać na kierowcę (zgłosi się się do mnie kierowca). I dokładnie tak to wyglądało* (ankieta: rodzic dziecka ze spektrum autyzmu, gmina miejska). *2. Złożyłam podanie. Nie dostałam później żadnych informacji z gminy. Tak naprawdę dostałam telefon do przewoźnika i to bardziej dogadałam się z przewoźnikiem o tym, jak ma wyglądać ten transport. Natomiast gmina w ogóle mnie nie informowała. Nawet nie dostałam informacji na piśmie* (ankieta: rodzic dziecka z niepełnosprawnością sensoryczną, gmina miejska).
Długie oczekiwanie na decyzję o przyznaniu uprawnienia.	*Dowiedziałam się o przyznaniu transportu dopiero na tydzień przed rozpoczęciem zajęć. Nie miałam czasu na przygotowanie dziecka ani na ustalenie szczegółów.*
Duży stopień skomplikowania dokumentów, których wypełnienie jest konieczne, by uzyskać dostęp do usługi.	*Rodzice muszą przedstawić nie tylko orzeczenie, ale też szczegółowe uzasadnienie, dlaczego wybrana placówka jest najlepsza dla dziecka. To rodzi frustrację, bo urzędnicy często kwestionują nasze wybory* (ankieta: rodzic dziecka z niepełnosprawnością ruchową, gmina miejska).
Pojazdy z różnych powodów nie podjeżdżają bezpośrednio pod dom dziecka. Zmusza to rodziców do doprowadzania dzieci do wyznaczonego punktu odbioru – często oddalonego od miejsca zamieszkania.	*1. U nas jest wąska i kamienista droga, nie mamy asfaltu, więc powiedziano mi, że mogą zabrać dziecko z miejsca docelowego – czyli ze stacji benzynowej (w odległości kilometra od domu). Ja musiałabym tam zawieźć dziecko. Dopiero wtedy mogą mi pomóc* (ankieta: rodzic dziecka z niepełnosprawnością ruchową).

eprasa.pl b32f11ba71

1	2
	2. Jeśli chciałabym mieć transport gminny, to kierowca nie podjeżdżałby pod mój dom, bo też nie mieszkam przy drodze głównej (200 m od drogi). Na pewno chciałabym, żeby moje dziecko było odbierane spod domu, a nie czekać z nim przy drodze głównej. Zimą jest to problem ze względu na niskie temperatury przy braku możliwości ruchu (ankieta: rodzic dziecka z niepełnosprawnością ruchową).

Prawo do nauki jest jednym z fundamentalnych praw człowieka, a osoby z niepełnosprawnościami mają prawo do edukacji bez dyskryminacji i na zasadzie równości z innymi. Obowiązek dowozu uczniów z niepełnosprawnościami do szkół to instrument realizacji tego prawa.

Zasady bezpłatnego dowozu – wskazówki RPO

1. Prawo do bezpłatnego transportu przysługuje uczniom posiadającym orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego.

2. Prawo to obejmuje transport i opiekę podczas podróży do szkoły „najbliższej". Co do zasady kierowca nie powinien jednocześnie pełnić funkcji opiekuna.

3. Gmina powinna zapewnić transport do szkoły lub placówki, która najlepiej odpowiada potrzebom ucznia wynikającym z orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego. Nie zawsze jest to szkoła położona najbliżej miejsca zamieszkania.

4. Uprawnienie z zasady dotyczy okresu edukacji w szkole podstawowej. Od tej reguły są jednak wyjątki:

- uczniowie z niepełnosprawnością ruchową (w tym z afazją) i z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym mogą korzystać z bezpłatnego transportu i opieki także do najbliższej szkoły ponadpodstawowej, do końca roku szkolnego w roku kalendarzowym, w którym kończą 21. rok życia,
- dzieci i młodzież z niepełnosprawnościami sprzężonymi, z których jedną z niepełnosprawności jest niepełnosprawność intelektualna – do końca roku szkolnego, w którym kończą 24. rok życia,
- uczestnicy zajęć rewalidacyjno-wychowawczych – do końca roku szkolnego, w którym kończą 25. rok życia,
- gmina może również zorganizować uczniom posiadającym orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego bezpłatny transport i opiekę w czasie przewozu do szkoły ponadpodstawowej oraz ośrodka rewalidacyjno-wychowawczego również w przypadkach, w których nie ma takiego obowiązku,
- obowiązkiem gminy jest również zapewnienie pięcio- i sześciolatkom z niepełnosprawnością oraz starszym dzieciom objętym wychowaniem przedszkolnym na podstawie decyzji o odroczeniu realizacji obowiązku szkolnego bezpłatnego transportu i opieki w czasie przewozu do najbliższego przedszkola, oddziału przedszkolnego w szkole podstawowej, innej formy wychowania przedszkolnego lub ośrodka rewalidacyjno-wychowawczego,
- gmina może zorganizować również bezpłatny transport i opiekę dla przedszkolaków również w przypadkach, w których nie ma takiego obowiązku.

5. Wniosek o zapewnienie transportu należy złożyć do urzędu gminy właściwego dla miejsca zamieszkania ucznia.

6. Gmina może organizować przewóz samodzielnie (m.in. zapewniając odpowiedni pojazd samodzielnie, zlecając zorganizowania przewozu podmiotowi prywatnemu czy wykupując bilety w transporcie zbiorowym) albo zwracać rodzicom koszty dowozu dziecka (zwrot obliczany jest za pomocą ustalonego w ustawie wzoru opartego o stawkę tzw. kilometrówki).

7. To rodzic decyduje, czy chce korzystać z transportu organizowanego przez gminę, czy samodzielnie dowozić dziecko i otrzymywać zwrot kosztów.

©℗

Podstawa prawna:

▶ art. 39, art. 39a ustawy z 14 grudnia 2016 r. – Prawo oświatowe (j.t. Dz.U. z 2026 r. poz. 820; ost.zm. Dz.U. z 2026 r. poz. 1036)

eprasa.pl b32f11ba71

Zmiany w nadzorze pedagogicznym

Rząd przywrócił monitorowanie jako odrębną formę nadzoru pedagogicznego. Plany nadzoru pedagogicznego opracowane na rok szkolny 2026/2027 należy dostosować do przepisów nowego rozporządzenia w terminie do 30 września 2026 r.

PAWEŁ SKOCZANIK

prawnik, pracownik kancelarii prawnej

Monitorowanie otrzymuje definicję. Są to działania organu sprawującego nadzór pedagogiczny lub dyrektora szkoły lub placówki prowadzone w szkole lub placówce w celu identyfikowania i eliminowania zagrożeń dotyczących prawidłowej realizacji zadań szkoły lub placówki, obejmujące zbieranie i analizę informacji o działalności dydaktycznej, wychowawczej i opiekuńczej oraz innej działalności statutowej, a także o wypadkach i innych zdarzeniach nadzwyczajnych.

Zasady monitorowania

Monitorowanie ma ograniczyć liczbę kontroli planowych przeprowadzanych w placówkach oświatowych. Jest przy tym mniej dolegliwe niż kontrola, a mimo to pozwala uzyskać informacje niezbędne do rozpoznania sytuacji w szkole.

WAŻNE **Monitorowanie nie zastępuje kontroli, lecz uzupełnia katalog instrumentów pozostających do dyspozycji organów sprawujących nadzór pedagogiczny.**

W uzasadnieniu projektu nowelizacji tak opisano relację między obiema formami nadzoru: „Kontrola pozostaje właściwą formą badania zgodności działalności szkół i placówek z przepisami prawa, natomiast monitorowanie umożliwia wcześniejsze rozpoznanie zjawisk, tendencji i potencjalnych ryzyk w funkcjonowaniu szkół i placówek. Dzięki temu organy sprawujące nadzór pedagogiczny będą mogły bardziej adekwatnie dobierać środki działania – w zależności od charakteru sprawy, zakresu potrzebnych informacji oraz skali zidentyfikowanego problemu”. W ramach monitorowania nadzór pozyska dane o wypadkach i innych zdarzeniach nadzwyczajnych w szkołach i placówkach. W poprzednim stanie prawnym nie było to możliwe.

Organ sprawujący nadzór pedagogiczny zawiadamia dyrektora szkoły lub placówki w terminie co najmniej 3 dni roboczych przed planowanym rozpoczęciem monitorowania o zamiarze przeprowadzenia monitorowania przewidzianego w planie nadzoru pedagogicznego, jego terminie i zakresie.

Rozporządzenie wprowadziło jednocześnie obowiązek określania w planie nadzoru pedagogicznego:

- zakresu monitorowania,
- typów szkół i rodzajów placówek objętych monitorowaniem wraz z ich liczbą.

Plan ten określa liczbę i tematykę konferencji i narad organizowanych przez organ sprawujący nadzór pedagogiczny

Dokumentowanie czynności kontrolnych

Rozporządzenie dotyczy także dokumentowania czynności kontrolnych. Przed nowelizacją protokół kontroli wymagał podpisu odręcznego. W praktyce wymuszało to konieczność osobistego stawiennictwa dyrektora szkoły lub placówki w urzędzie organu sprawującego nadzór pedagogiczny. **Nowelizacja przepisów dopuszcza możliwość sporządzania protokołu w postaci elektronicznej i obowiązek jego podpisania przez kontrolującego oraz dyrektora szkoły lub placówki z użyciem podpisu elektronicznego, podpisu zaufanego albo podpisu osobistego.** Przepisy pozostawiają możliwość sporządzania protokołu kontroli w postaci papierowej – przy czym zrezygnowano z wymogu parafowania każdej strony protokołu. ©℗

Podstawa prawna:

▸ rozporządzenie Ministra Edukacji z 28 sierpnia 2026 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie nadzoru pedagogicznego (Dz.U. z 2026 r. poz. 1151)

eprasa.pl b32f11ba71

Procedury

Nowe zadania starostów przy usuwaniu skutków powodzi

Starostowie otrzymali zadanie dokonywania analizy zarówno zasadności rekultywacji gruntów rolnych zdewastowanych i zdegradowanych w wyniku powodzi, jak również analizy możliwości otrzymania w zamian przez ich właściciela gruntów o równej wartości w wyniku scalenia z wykorzystaniem ziemi stanowiącej własność Skarbu Państwa. Omawiana nowelizacja specustawy powodziowej obowiązuje od 16 września 2026 r.

KRZYSZTOF TOMASZEWSKI

dziennikarz specjalizujący się w tematyce samorządowej i podatkowej

Nowe przepisy przewidują rekultywację, scalanie i wykup gruntów zdewastowanych lub zdegradowanych w wyniku powodzi. Do zdewastowanych będą zaliczane grunty, które utraciły całkowicie wartość użytkową w wyniku wystąpienia powodzi, a do zdegradowanych – te, których wartość użytkowa została ograniczona.

Termin na złożenie wniosku

Na wniosek właściciela gruntów rolnych zdewastowanych i zdegradowanych w wyniku powodzi starosta przeprowadzi analizę zasadności ich rekultywacji na cele rolnicze oraz możliwości otrzymania przez właściciela w zamian gruntów o równej wartości szacunkowej w wyniku scalenia z wykorzystaniem gruntów stanowiących własność Skarbu Państwa – w tym wchodzących w skład Zasobu Własności Rolnej Skarbu Państwa. Właściciel zdewastowanych i zdegradowanych gruntów rolnych będzie mógł złożyć taki wniosek w terminie sześciu miesięcy od dnia wystąpienia powodzi.

UWAGA! Nowe regulacje przewidują, że wniosek w odniesieniu do gruntów rolnych zdewastowanych lub zdegradowanych w wyniku powodzi, która wystąpiła we wrześniu 2024 r. na obszarze gmin objętych stanem klęski żywiołowej, może być złożony w terminie sześciu miesięcy od dnia wejścia w życie znowelizowanej ustawy.

Przeprowadzenie analizy

Wspomniana wyżej analiza dokonana przez starostę musi obejmować:

1) określenie stopnia utraty lub ograniczenia wartości użytkowej gruntów rolnych,
2) ocenę zasadności rekultywacji takich gruntów na cele rolnicze,
3) ocenę zagrożenia ponowną dewastacją lub degradacją gruntów rolnych w wyniku wystąpienia powodzi.

Opinia upoważnionego rzeczoznawcy

Stopień utraty lub ograniczenia wartości użytkowej gruntów rolnych jest ustalany na podstawie opinii upoważnionego przez starostę rzeczoznawcy. Musi on mieć wiedzę i doświadczenie z zakresu gleboznawstwa, klasyfikacji gruntów oraz bonitacji gleb. Opinia rzeczoznawcy określi kierunek zagospodarowania tych gruntów albo kierunek ich rekultywacji oraz będzie zawierać zakres rzeczowy rekultywacji wraz z kosztorysem prac.

Przy sporządzaniu opinii rzeczoznawca nie jest związany ustaleniami miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dotyczącymi gruntów rolnych objętych opinią.

Rekultywacja gruntów na cele rolnicze zostanie uznana za niezasadną, jeżeli analiza wykaże, że:

eprasa.pl b32f11ba71

- koszt rekultywacji tych gruntów przekracza pięciokrotność średniej ceny 1 ha gruntów rolnych w województwie, w którym są one położone, wynikającej z danych statystyki publicznej udostępnianych przez Główny Urząd Statystyczny w Banku Danych Lokalnych, według ostatnich informacji dostępnych dla roku poprzedzającego rok wystąpienia powodzi, lub
- grunty te są położone na obszarze, na którym prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest wysokie i wynosi co najmniej 10%, lub
- grunty te są położone na obszarze istniejących lub planowanych polderów zalewowych albo planowanych do budowy zbiorników służących ochronie przeciwpowodziowej, wskazanych w aktach planowania przestrzennego lub planach zarządzania ryzykiem powodziowym.

WAŻNE Jeżeli z analizy będzie wynikać, że rekultywacja gruntów na cele rolnicze jest niezasadna, to starosta wyda decyzję o odmowie jej przeprowadzenia.

Wydzielenie gruntów

Grunty zdewastowane i zdegradowane w wyniku powodzi, w odniesieniu do których starosta wyda decyzję o odmowie przeprowadzenia rekultywacji na cele rolnicze, zostaną wydzielone w wyniku scalenia na rzecz Skarbu Państwa. Natomiast dotychczasowemu właścicielowi tych gruntów będą wydzielone w zamian grunty o równej wartości szacunkowej ustalonej zgodnie z ustawowymi przepisami. **Grunty wydzielone w wyniku scalenia pod drogi dojazdowe do gruntów rolnych i leśnych staną się własnością gminy z dniem, w którym decyzja o zatwierdzeniu projektu scalenia gruntów stanie się ostateczna.**

Określenie obszaru scalenia

Starosta określa obszar scalenia, którym mogą być objęte grunty położone na terenie jednej gminy lub kilku. Obszar scalenia nie musi stanowić zwartego kompleksu gruntów.

Postępowanie scaleniowe będzie wszczynane z urzędu. Przed wszczęciem takiego postępowania starosta – w uzgodnieniu z samorządem województwa – dokona analizy możliwości przeprowadzenia postępowania scaleniowego, biorąc pod uwagę w szczególności:

1) wynik konsultacji z właścicielami gruntów zdewastowanych lub zdegradowanych w wyniku powodzi,
2) informację od podmiotu gospodarującego nieruchomościami Skarbu Państwa o gruntach, które mogą zostać objęte scaleniem,
3) proponowany obszar scalenia,
4) zakres zagospodarowania poscaleniowego,
5) termin oraz szacowane koszty wykonania scalenia gruntów i zagospodarowania poscaleniowego,
6) wpływ planowanego scalenia gruntów oraz zagospodarowania poscaleniowego na środowisko, w tym na obszary Natura 2000.

Decyzja starosty o zatwierdzeniu projektu scalenia gruntów będzie stanowić podstawę do zmiany umowy dzierżawy przez podmiot gospodarujący nieruchomościami Skarbu Państwa albo jej rozwiązania bez odszkodowania za wcześniejsze rozwiązanie. ©℗

Podstawa prawna:

▸ art. 1–5 ustawy z 31 lipca 2026 r. o zmianie ustawy o szczególnych rozwiązaniach związanych z usuwaniem skutków powodzi oraz ustawy o ochronie gruntów rolnych i leśnych (Dz.U. z 2026 r. poz. 1155)

eprasa.pl b32f11ba71

Samorządy nie będą już wydawały interpretacji podatkowych

W 2027 roku dwie nowelizacje Ordynacji podatkowej

Od 24 września 2026 r. samorządowe interpretacje podatkowe będą publikowane w bazie Informacji Celno-Skarbowej EUREKA. Pod koniec 2026 r. Rada Ministrów planuje przyjąć dwa projekty nowelizacji Ordynacji podatkowej reformujące interpretacje indywidualne. Samorządy nie będą już wydawały interpretacji podatkowych. Zostanie także wprowadzona terminowość interpretacji.

ANDRZEJ DYBOWSKI

prawnik, specjalista prawa samorządowego, autor publikacji o prawie administracyjnym

Reformę instytucji interpretacji indywidualnych rząd podzielił na trzy etapy. Pierwszy to uchwalona już nowelizacja obowiązująca od 24 września 2026 r. Na podstawie zmienionych przepisów samorządowe interpretacje indywidualne zostaną opublikowane w ogólnopolskim systemie EUREKA.

Nowelizację wprowadzoną ustawą z 29 maja 2026 r. o zmianie ustawy – Ordynacja podatkowa (Dz.U. z 2026 r. poz. 82) opisujemy w bieżącym numerze na stronie 18.

Drugi etap reformy to nowelizacja Ordynacji podatkowej (projekt nr UD450), która zwolni samorządy z obowiązku sporządzania interpretacji podatkowych. **Kompetencje te przejmie Dyrektor Krajowej Informacji Skarbowej – ale przed wydaniem interpretacji będzie miał obowiązek zwrócić się o opinię do samorządu.** Gminny organ podatkowy otrzyma także uprawnienie do zaskarżenia do sądu administracyjnego interpretacji podatkowej w sprawach dotychczas mu podlegających.
Trzecią planowaną nowelizacją jest wprowadzenie okresu pięciu lat ważności dla interpretacji indywidualnych (projekt nr UD445).
Oba projekty nowelizacji Ordynacji podatkowej Rada Ministrów ma przyjąć do końca 2026 r.

Samorządy przestaną wydawać interpretacje podatkowe

Jest to projekt nowelizacji Ordynacji podatkowej w ramach Deregulacji 2.0. Obecnie, na podstawie art. 14j § 1 Ordynacji podatkowej, interpretacje indywidualne przepisów prawa podatkowego wydaje, stosownie do swojej właściwości, wójt, burmistrz (prezydent miasta), starosta lub marszałek województwa. A w praktyce dotyczy to tylko wójtów, burmistrzów i prezydentów miast. To organy podatkowe właściwe w sprawie podatków i opłat lokalnych:

- podatków: od nieruchomości, rolnego, leśnego, od środków transportowych, a także
- opłat: miejscowej, uzdrowiskowej, targowej, od posiadania psów, reklamowej oraz skarbowej.

Praktyka wydawania interpretacji przez poszczególnych wójtów, burmistrzów (prezydentów miast) doprowadziła do niejednolitości interpretacyjnej. Te same przepisy są sprzecznie opisywane w interpretacjach w zależności od regionu Polski. Rozproszenie wydawania interpretacji indywidualnych na wiele organów samorządowych sprzyja niestety niejednolitemu stosowaniu przepisów prawa podatkowego w analogicznych stanach faktycznych i prawnych. Dodatkowym problemem jest to, że interpretacja wydana przez danego wójta, burmistrza (prezydenta miasta) nie chroni podatnika w odniesieniu do części inwestycji zlokalizowanej w sąsiedniej gminie. A jest możliwe, że interpretacje będą sprzeczne w obu tych gminach.

Dlatego rząd planuje odebrać samorządom prawo do wydawania interpretacji indywidualnych. Jeżeli ustawa zostanie uchwalona przez parlament i podpisana przez prezydenta, to będzie to wyłączna kompetencja Dyrektora Krajowej

eprasa.pl b32f11ba71

Informacji Skarbowej – jako jednego, wyspecjalizowanego organu publikującego w systemie EUREKA. Dziś dokonuje on około 25 000 takich publikacji, co pokazuje skalę działalności. Po skonsolidowaniu procesu wydawania interpretacji indywidualnych wystarczał będzie bowiem tylko jeden wniosek o wydanie interpretacji, skierowany do jednego organu interpretacyjnego, a nie jak – dziś do kilku gmin.

Założenia nowelizacji

1. Nastąpi przeniesienie kompetencji do wydawania interpretacji indywidualnych dotyczących podatków i opłat pozostających we właściwości organów samorządowych z gminnych organów podatkowych do Dyrektora KIS.

2. Nowelizacja wprowadzi obowiązek wystąpienia przez Dyrektora KIS do właściwego samorządowego organu podatkowego o opinię w zakresie wykładni przepisów dotyczących podatków i opłat lokalnych. W celu uzyskania opinii Dyrektor KIS będzie przekazywał do tego organu zagadnienia wskazane we wniosku o wydanie interpretacji indywidualnej oraz projekt interpretacji. Gminny organ podatkowy będzie opiniował projekt interpretacji indywidualnej w zakresie wykładni przepisów o podatkach i opłatach lokalnych. W przypadku gdy gminny organ podatkowy nie przedstawi opinii do projektu interpretacji w terminie określonym w ustawie – tj. w terminie 14 dni – zostanie to uznane jako akceptacja projektu interpretacji (tzw. milcząca zgoda). W ten sposób nowe przepisy mają wyważyć prawa i obowiązki podatnika z prawem gminy do dochodów podatkowych gmin (pozytywnie lub negatywnie).

3. Nowelizacja przyzna uprawnienia dla gminnego organu podatkowego do wniesienia skargi do sądu administracyjnego na interpretację indywidualną dotyczącą podatku pozostającego we właściwości tego organu.

4. Rząd zakłada zawieszenie ochrony prawnej wynikającej z interpretacji indywidualnej, w przypadku złożenia skargi przez gminny organ podatkowy, do czasu prawomocnego rozstrzygnięcia sprawy przez sąd administracyjny. Ma to zabezpieczyć budżet gminy w związku ze skutkami, jakie wynikają dla podatnika z uzyskania interpretacji indywidualnej. Będzie zawieszenie ochrony z interpretacji dla podatnika w przypadku złożenia skargi na interpretację przez gminny organ podatkowy – do czasu prawomocnego rozstrzygnięcia sprawy przez sąd administracyjny. Ochrona prawna przewidziana w art. 14k–14m Ordynacji podatkowej zacznie działać dopiero w sytuacji prawomocnego nieuwzględnienia lub odrzucenia przez sąd administracyjny skargi gminnego organu podatkowego.

Przewiduje się, że ustawa wejdzie w życie z dniem 1 lipca 2027 r. Tak długi okres *vacatio legis* jest niezbędny dla przygotowania się Krajowej Informacji Skarbowej do wdrożenia nowelizacji w życie.

Koniec bezterminowych interpretacji indywidualnych

Zmiany mają zostać przeprowadzone poprzez projekt ustawy nr UD445 – również będący elementem Deregulacji 2.0. Rząd planuje tu pięcioletni okres ważności interpretacji. Jednocześnie proponuje wydłużenie ważności opinii WHT – z 36 miesięcy do 5 lat. W przypadku obu instrumentów będzie istniała możliwość przedłużenia ich ważności poprzez złożenie odpowiedniego wniosku, przed upływem pięcioletniego okresu.

Nowelizacja zakłada wprowadzenie okresów przejściowych dla dotychczas wydanych interpretacji indywidualnych:

1) interpretacje wydane przed 1 stycznia 2023 r. stracą ważność z dniem 30 czerwca 2028 r.,
2) interpretacje wydane po 31 grudnia 2022 r., a przed 1 stycznia 2028 r. stracą ważność po 5 latach od ich wydania – ale nie wcześniej niż z dniem 1 stycznia 2029 r.

W projekcie wprowadzono uproszczoną procedurę przedłużania tych interpretacji, jeżeli do dnia utraty ich ważności pozostało mniej niż 6 miesięcy.

Ponadto minister finansów zostanie zobowiązany do oznaczenia w Biuletynie Informacji Publicznych zdezaktualizowanych objaśnień podatkowych i interpretacji ogólnych, opublikowanych do dnia wejścia w życie ustawy nowelizującej, w terminie 3 miesięcy od dnia wejścia w życie tej ustawy.

eprasa.pl b32f11ba71

WAŻNE **Projekt przewiduje również wprowadzenie regulacji – na wzór już obowiązujących w obszarze wiążących informacji i opinii w sprawie opodatkowania wyrównawczego – stanowiącej, że zmiana przepisów prawa, których dotyczy interpretacja indywidualna, czy postanowień umowy o unikaniu podwójnego opodatkowania, będących przedmiotem wydanej opinii WHT, powoduje jej wygaśnięcie z mocy prawa.**

Ma zostać wprowadzona instytucja milczącego załatwienia wniosku o przedłużenie okresu ważności interpretacji i opinii WHT. Zakłada się tu, że jeżeli do dnia upływu okresu ważności któregoś z tych instrumentów, organ nie wyda rozstrzygnięcia w sprawie, ważność interpretacji lub opinii WHT zostanie automatycznie przedłużona na kolejne 5 lat.

Istota zmian po uchwaleniu projektu nr UD445

Autorzy tej nowelizacji proponują poniższe rozwiązania.

1. Rozszerzenie ochrony prawnej podatnika na skutki podatkowe zaistniałe przed opublikowaniem interpretacji ogólnej poprzez wprowadzenie możliwości wyboru zastosowania się do wykładni wynikającej z interpretacji ogólnej albo do utrwalonej praktyki organów Krajowej Administracji Skarbowej. Nowe przepisy przewidują również rozszerzenie zakresu ochrony prawnej wynikającej z interpretacji indywidualnej na skutki podatkowe, które miały miejsce także przed doręczeniem interpretacji.

2. Wzmocnienie informacyjnej roli interpretacji ogólnych poprzez nałożenie na organ interpretacyjny obowiązku określenia (wyjaśnienia) skutków podatkowych ich wydania.

3. Wprowadzenie pięcioletniego okresu ważności interpretacji indywidualnych, z jednoczesnym prawem ich bezpłatnego przedłużenia o kolejny okres w odniesieniu do zdarzeń przyszłych, w ramach procedury uproszczonej oraz milczącego załatwienia sprawy – podobnie jak w przypadku pierwszego wniosku o wydanie interpretacji indywidualnej.

4. Wprowadzenie obowiązku wygaszania interpretacji indywidualnych pozostających w sprzeczności z wydanymi objaśnieniami podatkowymi – rozwiązanie analogiczne, jakie obowiązuje obecnie w przypadku wydanych interpretacji ogólnych.

5. Uregulowanie częściowego stwierdzenia bezprzedmiotowości wniosku o wydanie interpretacji indywidualnej w przypadku zgodności zagadnienia będącego jej przedmiotem z opublikowaną interpretacją ogólną lub opublikowanymi objaśnieniami podatkowymi, z jednoczesnym obowiązkiem wskazania oznaczenia interpretacji ogólnej lub objaśnień podatkowych wraz z podaniem miejsca ich publikacji oraz przywołaniem fragmentu tej interpretacji lub objaśnień podatkowych odpowiadających temu zagadnieniu.

6. Doprecyzowanie definicji pojęcia utrwalonej praktyki interpretacyjnej oraz przesłanek umożliwiających zastosowanie ochrony prawnej wynikającej z utrwalonej praktyki interpretacyjnej organów podatkowych, z równoczesnym wprowadzeniem dyrektywy uwzględniania tej praktyki przez organy podatkowe w toku postępowania podatkowego.

7. Zwiększenie transparentności systemu interpretacji poprzez uregulowanie obowiązku publikacji terminów ważności interpretacji indywidualnych w biuletynie informacji publicznych (baza EUREKA) oraz obowiązku oznaczania interpretacji indywidualnych, interpretacji ogólnych i objaśnień podatkowych, które straciły ważność w związku ze zmianami przepisów prawa podatkowego.

8. Wydłużenie terminu na uzupełnienie braków wniosku (formalnych i merytorycznych) o wydanie interpretacji indywidualnej – z 7 do 14 dni.

9. Doprecyzowanie wymogów formalnych wniosków o wydanie interpretacji indywidualnych przepisem rangi ustawowej oraz rezygnacja z określania wzorów formularzy w rozporządzeniach (zastąpią je wzory publikowane bezpośrednio w Biuletynie Informacji Publicznej).

©℗

Podstawa prawna:

- projekt ustawy o zmianie ustawy – Ordynacja podatkowa (nr UD450 w wykazie prac legislacyjnych i programowych Rady Ministrów)
- projekt ustawy o zmianie ustawy – Ordynacja podatkowa oraz niektórych innych ustaw (nr UD445 w wykazie prac legislacyjnych i programowych Rady Ministrów)

eprasa.pl b32f11ba71

Radny nie może głosować w sprawie, w której ma interes prawny

Samorządy pracują nad uchwałami podatkowymi na 2027 rok. Choć procedura ich podejmowania nie zmieniła się w ostatnim czasie, to jednak rady popełniają błędy prowadzące do istotnego naruszenia prawa. Jednym z takich błędów jest udział w głosowaniu radnego, który ma interes prawny w uchwaleniu uchwały.

MAŁGORZATA MASŁOWSKA

prawnik specjalizujący się w tematyce prawa podatkowego i prawa pracy, mediator stały dla obszaru właściwości Sądu Okręgowego w Łodzi specjalizujący się w mediacjach pracowniczych, redaktor i dziennikarz portalu INFOR.PL

Wzmożone zainteresowanie nowymi uchwałami podatkowymi na 2027 rok ma związek m.in. z tym, że w I półroczu 2026 r., w stosunku do I półrocza 2025 r., wskaźnik cen towarów i usług konsumpcyjnych wyniósł 102,7. Oznacza to wzrost cen o 2,7% i przekłada się na wzrost maksymalnych stawek podatków i opłat lokalnych, a jednocześnie otwiera samorządom drogę do podwyższenia danin pobieranych na ich terenie.

Stawki podatków i opłat lokalnych to tylko jeden z możliwych elementów składających się na władztwo podatkowe gmin. W uchwałach gminy mogą również zdecydować o:

- poborze lub rezygnacji z poboru opłat lokalnych,
- wprowadzaniu zwolnień przedmiotowych innych niż ustawowe,
- zarządzeniu poboru niektórych podatków i opłat lokalnych w drodze inkasa,
- wyznaczaniu inkasentów i określaniu wysokości wynagrodzenia za inkaso.

Procedura podejmowania uchwał

W odniesieniu do uchwał podatkowych warto przypomnieć, że:

1) uchwały mogą być podejmowane tylko na sesjach, które są formą obrad rad gmin,
2) sesja może odbywać się na jednym posiedzeniu lub na kilku,
3) zwołanie sesji należy do kompetencji przewodniczącego rady, który może zrobić to z własnej inicjatywy lub na wniosek,
4) niektóre statuty gmin określają termin, w jakim przewodniczący rady jest zobowiązany umieścić projekt uchwały w porządku obrad sesji,
5) projekt najczęściej jest przedstawiany na sesji rady przez samego projektodawcę lub przez występującego w jego imieniu referenta,
6) przedstawiane są opinie i dochodzi do dyskusji,
7) po zamknięciu dyskusji projektodawca ustosunkowuje się do zaproponowanych poprawek – może też zgłosić autopoprawki,
8) następuje głosowanie – które jest jawne i rozpoczyna się od poprawek zgłoszonych przez radnych,
9) rada gminy podejmuje uchwały podatkowe zwykłą większością głosów w obecności co najmniej połowy składu,
10) jeżeli projekt uzyska wymaganą liczbę głosów – staje się uchwałą.

Choć procedura głosowania nie wydaje się być skomplikowana, w praktyce często to właśnie błędy popełniane na tym etapie stają się podstawą unieważnienia uchwały lub niektórych jej zapisów.

Udział w głosowaniu osoby mającej w sprawie interes prawny

Ustawa o samorządzie gminnym wskazuje wprost, że nadzór nad działalnością gminną sprawowany jest na podstawie kryterium zgodności z prawem. Organami nadzoru są Prezes Rady Ministrów i wojewoda, a w zakresie spraw finansowych – regionalna izba obrachunkowa. W odniesieniu do uchwał podatkowych wójt zobowiązany jest do przedłożenia ich regionalnej izbie obrachunkowej w ciągu 7 dni od dnia ich

eprasa.pl b32f11ba71

podjęcia. Co istotne, nieprzekazanie uchwały w tym terminie nie może być traktowane jako niezgodność z prawem samej uchwały, bo przedmiotem badania przez RIO jest zgodność z prawem uchwały, a nie tryb jej przedłożenia. Po przedłożeniu uchwały regionalna izba obrachunkowa ma 30 dni na jej zbadanie i wydanie rozstrzygnięcia nadzorczego. RIO jest uprawniona do stwierdzenia w tym terminie jej nieważności w całości lub w części. Przed wydaniem takiego orzeczenia jest zobowiązana powiadomić o tym radę gminy, która ją wydała.

Regionalne izby obrachunkowe badają zgodność z prawem uchwał podatkowych.

W ostatnim czasie kilkukrotnie powodem orzeczenia niezgodności z prawem podejmowanych uchwał lub niektórych zawartych w nich zapisów stawały się błędy związane właśnie z przeprowadzaniem głosowania nad uchwałami. Chodziło o przypadki udziału w głosowaniu osób mających w sprawie interes prawny. Uchwały dotyczyły poboru podatków i opłat w drodze inkasa, wyznaczenia inkasentów i określenia wysokości wynagrodzenia za inkaso.

Jaki błąd rady popełniały w tym zakresie? W każdym z przypadków **w skład rady gminy (miasta) wchodziły osoby będące jednocześnie radnymi i osobami wyznaczonymi w badanej uchwale na inkasentów.** Tymczasem, jak wynika z art. 25a ustawy o samorządzie gminnym, radny nie może brać udziału w głosowaniu rady ani komisji, jeżeli dotyczy ono jego interesu prawnego.

Jak wskazał Wojewódzki Sąd Administracyjny we Wrocławiu w wyroku z 17 maja 2016 r. (sygn. akt II SA/Wr 229/16) **przez pojęcie interesu prawnego należy rozumieć osobisty, konkretny i aktualny prawnie chroniony interes, który może być realizowany na podstawie określonego przepisu, bezpośrednio wiążący się z indywidualnie i prawnie chronioną sytuacją strony.** Na popełnienie omawianego błędu zwróciło uwagę m.in. Kolegium Regionalnej Izby Obrachunkowej w Bydgoszczy (uchwała z 29 lipca 2026 r., sygn. XVIII/59/2026) i Kolegium Regionalnej Izby Obrachunkowej w Gdańsku (uchwała z 18 czerwca 2026 r., sygn. 072/g288/P/26). ©℗

Podstawa prawna:

- art. 5, art. 7 ust. 3, art. 10, art. 12 ust. 4, art. 15 ust. 1, art. 17 ust. 1 i 1a, art. 17a ust. 1, art. 18a ust. 1, art. 19, art. 20, art. 20a ustawy z 12 stycznia 1991 r. o podatkach i opłatach lokalnych (j.t. Dz.U. z 2025 r. poz. 707; ost.zm. M.P. z 2026 r. poz. 741)
- art. 14, art. 18 ust. 2 pkt 8, art. 25a ustawy z 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (j.t. Dz.U. z 2026 r. poz. 662; ost.zm. Dz.U. z 2026 r. poz. 912)

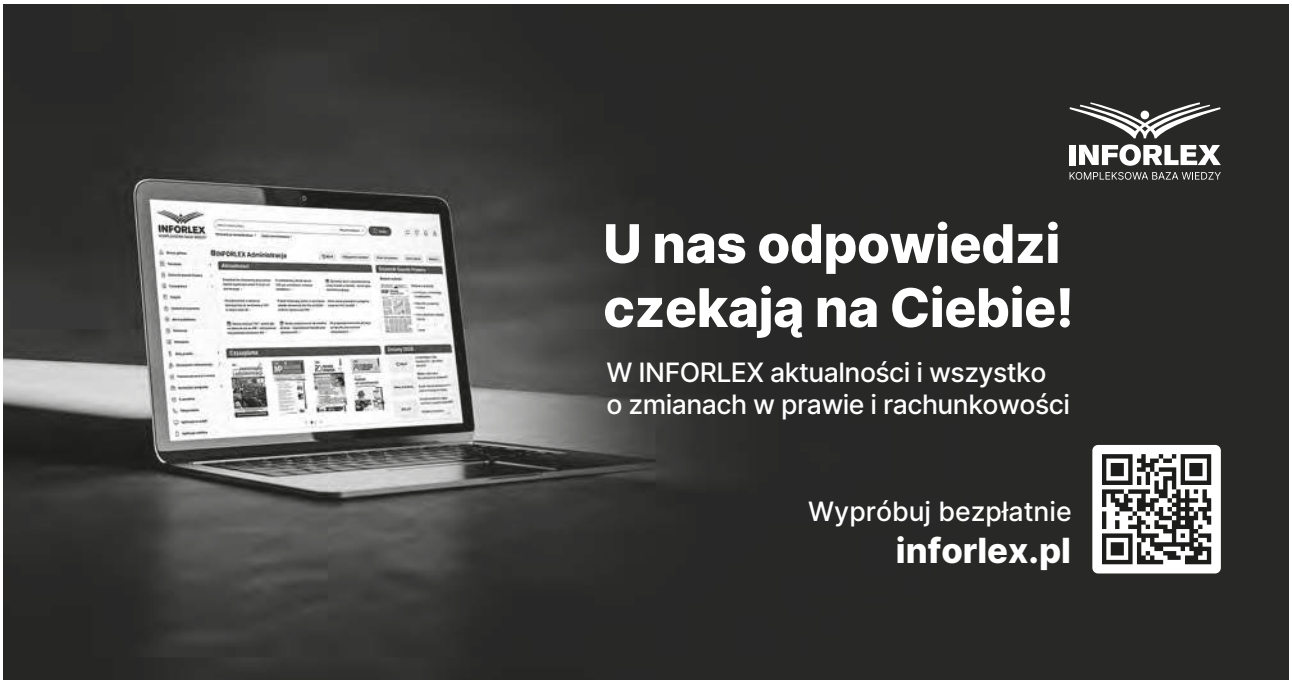

eprasa.pl b32f11ba71

Zmiany w gminnych programach opieki nad bezdomnymi zwierzętami

Od 11 grudnia 2026 r. w gminnych programach opieki nad zwierzętami bezdomnymi oraz zapobiegania bezdomności zwierząt będzie już można umieszczać zapisy o zapewnieniu bezdomnym zwierzętom miejsca zarówno w schronisku dla zwierząt, jak i w domu tymczasowym.

SZYMON KUJDA

adwokat, właściciel kancelarii adwokackiej

Szczegóły określi nowe rozporządzenie w sprawie minimalnych warunków utrzymywania psów i kotów w schronisku dla zwierząt i w domu tymczasowym. Znany jest już jego projekt. Zmiany wynikają z wejścia w życie z dniem 11 grudnia 2026 r. art. 21 pkt 5 lit. e ustawy z 15 maja 2026 r. o Krajowym Rejestrze Oznakowanych Psów i Kotów, zmieniającego art. 11b ust. 4 ustawy o ochronie zwierząt. Przed 11 grudnia 2026 r. jedyną formą instytucjonalnej opieki nad bezdomnymi zwierzętami jest zapewnienie im miejsca w schronisku dla zwierząt.

Domy tymczasowe od 11 grudnia 2026 r.

Zwierzęta w domu tymczasowym będą mogły umieszczać:

1) **podmiot prowadzący schronisko dla zwierząt** – po ich uprzednim wprowadzeniu do tego schroniska – takie zwierzęta, pomimo ich umieszczenia w domu tymczasowym, nadal będą widniały w ewidencji zwierząt przyjętych do schroniska,
2) **organizacja społeczna, której statutowym celem działania jest ochrona zwierząt** – organizacje te będą prowadziły ewidencję zwierząt, którym zapewniły opiekę poprzez ich umieszczenie w konkretnym domu tymczasowym.

Przepisy rozporządzenia wprowadzają wymóg karmienia zwierząt co najmniej raz dziennie karmą właściwą dla danego gatunku – dotyczy to także zwierząt umieszczonych w domu tymczasowym. Ważny obowiązek posiadania czytnika transponderów rozszerzono także na organizacje społeczne zapewniające opiekę bezdomnym zwierzętom w domu tymczasowym – organizacje będą prowadziły ewidencję zwierząt, którym zapewnią opiekę – do czego jest niezbędna ich identyfikacja, która nie będzie możliwa bez użycia czytnika transponderów.

Przepisy przewidują ograniczenie liczby zwierząt w domu tymczasowym – tak, aby zapewnić im opiekę w modelu zbliżonym do opieki, jaką swoim psom i kotom zapewniają ich odpowiedzialni właściciele. Przykładowo, nie umieszcza się w domu tymczasowym zwierząt, jeżeli w tym domu tymczasowym liczba jednocześnie utrzymywanych psów w wieku powyżej ósmego tygodnia życia lub kotów powyżej czwartego miesiąca życia byłaby większa niż 5.

Nie tylko wprowadzenie domów tymczasowych

Rozporządzenie zawiera również nowe rozwiązania techniczne. Przykładowe różnice w stosunku do poprzednich przepisów:

- schroniska dla zwierząt utrzymujące wyłącznie koty w liczbie nie większej niż 30 zwierząt nie byłyby zobligowane do zachowania odległości 150 m od innych budynków użyteczności publicznej – co istotnie ułatwi prowadzenie takich schronisk,
- schroniska dla kotów – niezależnie od liczby utrzymywanych zwierząt – będą mogły funkcjonować na nieogrodzonym terenie.

Jasne zasady sterylizacji

Rozporządzenie ureguluje kwestię sterylizacji zwierząt w sposób uwzględniający prawa właścicieli tych zwierząt – aby wykluczyć sytuacje, w których właścicielom odmawia się

eprasa.pl b32f11ba71

wydania ich zwierzęcia bez jego uprzedniej sterylizacji. Rząd zauważył problem, że odbywa się to często przy wbrew woli właścicieli i stanowi nieuzasadnione naruszenie ich prawa własności.

W nowym stanie prawnym będzie obowiązywała zasada:
„W schronisku dla zwierząt zapewnia się przeprowadzenie zabiegu trwałego pozbawienia zdolności rozrodczych dojrzałych płciowo, bezdomnych:
1) psów i kotek – w okresie od dnia zakończenia okresu kwarantanny do dnia upływu 8 miesięcy liczonych od dnia ich przyjęcia do schroniska dla zwierząt,
2) kocurów – w okresie od dnia zakończenia okresu kwarantanny do dnia ich wydania ze schroniska dla zwierząt

– przy czym nieprzeprowadzenie tego zabiegu nie stanowi przeszkody do wydania tych zwierząt ich właścicielom".

Informacje o transponderach

W Polsce funkcjonuje kilka niezależnych, komercyjnych baz danych zwierząt towarzyszących. Do czasu uregulowania kwestii identyfikacji i rejestracji psów i kotów w prawie krajowym – a zwłaszcza utworzenia jednej państwowej bazy danych o tych zwierzętach – konieczne jest korzystanie z dotychczas funkcjonujących rozwiązań technicznych w celu zapewnienia identyfikowalności zwierząt umieszczanych w schroniskach dla zwierząt lub w domach tymczasowych. Dlatego **nowe rozporządzenie utrzymuje obowiązek udostępnienia informacji dotyczących transpondera wszczepionego zwierzęciu utrzymywanemu w schronisku dla zwierząt lub w domu tymczasowym do jednej z baz danych zwierząt towarzyszących w celu zapewnienia identyfikowalności tego zwierzęcia.** Udostępnienie tych informacji ułatwi gminom kontrolę zwierząt przekazanych przez gminy do schronisk i nadzór nad tymi zwierzętami w ramach realizacji programów zapobiegania bezdomności zwierząt i zapewnienia opieki bezdomnym zwierzętom oraz ich wyłapywania. Ułatwi to także ustalenie miejsca pochodzenia danego zwierzęcia – jeżeli np. zostanie ono ponownie odłowione.

Informacje o zwierzętach

Gminy będą mogły na swoich stronach internetowych publikować zdjęcia zwierząt przebywających w domu tymczasowym. **Rozporządzenie zobowiązuje organizacje zapewniające opiekę bezdomnym zwierzętom do udostępniania samorządom części dokumentacji dotyczącej zwierząt umieszczonych przez siebie w domach tymczasowych.** Dotyczy to także zdjęć. Gminy będą mogły na tej podstawie publikować te informacje (np. na swoich stronach internetowych) i w ten sposób poszukiwać właścicieli tych zwierząt (bez publikacji zdjęć zwierząt umieszczonych w domach tymczasowych właściciele tych zwierząt będą mieli ograniczone możliwości ich odnalezienia). Z nowych przepisów wynika, że **domy tymczasowe nie będą miejscami publicznie dostępnymi i nie będzie można się do nich udać w celu odnalezienia zwierzęcia** (to jest możliwe w przypadku schronisk dla bezdomnych zwierząt). ©℗

Podstawa prawna:
- art. 21 pkt 5 lit. e ustawy z 15 maja 2026 r. o Krajowym Rejestrze Oznakowanych Psów i Kotów (Dz.U. z 2026 r. poz. 755)
- art. 11b ust. 4 ustawy z 21 sierpnia 1997 r. o ochronie zwierząt (j.t. Dz.U. z 2023 r. poz. 1580; ost.zm. Dz.U. z 2026 r. poz. 737)
- rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z 7 lutego 2026 r. w sprawie minimalnych warunków utrzymywania psów i kotów w schronisku dla zwierząt (Dz.U. z 2025 r. poz. 154)

eprasa.pl b32f11ba71

Środki europejskie

AI w funduszach europejskich – co zlecić, a czego lepiej nie

Sztuczna inteligencja ułoży plan kampanii do unijnego projektu i przygotuje warianty tekstu w kilka minut. Nie powinna jednak np. odtwarzać znaku Funduszy Europejskich (FE) ani symbolu UE – w projektach unijnych „prawie identyczny" znak bywa po prostu nieprawidłowy.

SŁAWOMIR BILIŃSKI

prawnik, ekspert z zakresu prawa administracyjnego i podatkowego, prowadzący szkolenia z zakresu AI

Coraz więcej samorządów sięga po sztuczną inteligencję przy realizacji i promocji projektów unijnych. Instytucje regionalne już to dostrzegły i zaczęły szkolić operatorów i beneficjentów. Przykładowo, w sierpniu br. Wojewódzki Urząd Pracy w Katowicach zorganizował szkolenie o tworzeniu treści, grafik i raportów z użyciem AI zgodnych z identyfikacją FE. Podobne wydarzenia prowadziły wcześniej województwo łódzkie oraz WUP we Wrocławiu. Wniosek z tych programów jest wspólny: AI może realnie wesprzeć pracę urzędnika, ale nie zastąpi oficjalnych wzorów ani odpowiedzialnej kontroli człowieka.

Odpowiedzialność za wynik

W polskim systemie wdrażania funduszy nie istnieje ogólny przepis zakazujący korzystania z AI przy przygotowaniu, realizacji czy promocji projektu. Granica leży gdzie indziej. Sztuczna inteligencja może tworzyć koncepcję, szkic i warianty materiału, lecz nie zastąpi oficjalnych źródeł, wymaganych wzorów, prawdziwych dowodów realizacji ani decyzji podejmowanej przez człowieka. Instytucji nie przekona argument „AI podpowiedziała inaczej" – generator nie jest źródłem prawa ani wzoru graficznego. Odpowiedzialność za opublikowany materiał zawsze pozostaje po stronie beneficjenta. W praktyce najważniejsza reguła dotyczy właśnie prawidłowości obowiązkowych oznaczeń.

Czego nie zlecać maszynie

Publicznemu generatorowi obrazów nie należy powierzać:

- generowania, odrysowywania, wektoryzowania czy „poprawiania" znaku Funduszy Europejskich, barw Rzeczypospolitej Polskiej, symbolu Unii Europejskiej, znaku województwa ani pełnego ciągu znaków,
- budowania od zera tablic, plakatów i naklejek, dla których udostępniono obowiązkowy wzór,
- generatywnego rozszerzania lub retuszu obszaru, w którym znajdują się wymagane znaki,
- tworzenia dowodów realizacji projektu – np. syntetycznych „zdjęć z wydarzenia", fikcyjnych uczestników czy nieistniejących cytatów,
- wymyślania brakujących zasad konkursu, kryteriów, podstaw prawnych, kwot czy rezultatów,
- ostatecznej decyzji o kwalifikowalności wydatku, wyborze wykonawcy, ocenie wniosku czy wyniku kontroli.

Do tego dochodzi bezpieczeństwo danych: do otwartych narzędzi nie należy wprowadzać list uczestników, numerów PESEL, danych o zdrowiu, faktur, ofert ani niepublicznych wniosków.

WAŻNE **Do publicznie dostępnych narzędzi AI nie należy wprowadzać danych osobowych, poufnych ani niepublicznych – bez wcześniejszej oceny, czy urząd może je w ten sposób przetwarzać i czy zapewniono odpowiednie zabezpieczenia. Szczególnej ochrony wymagają m.in. numery PESEL, dane o zdrowiu oraz dokumenty zawierające dane uczestników projektu.**

Dlaczego generator nie narysuje znaku FE

Obowiązkowy znak jest elementem normowanym, a nie swobodną ilustracją. Rozporządzenie 2021/1060 wymaga używania symbolu UE

eprasa.pl b32f11ba71

zgodnie z parametrami technicznymi i stanowi, że symbolu nie można zmieniać ani łączyć z innymi elementami graficznymi lub tekstem (załącznik IX). Księga Tożsamości Wizualnej i pakiety programowe doprecyzowują wersje, proporcje, pole ochronne, kolory oraz kolejność znaków. Oficjalna Księga oraz zestawy znaków są publikowane na Portalu Funduszy Europejskich prowadzonym przez Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej (MFiPR).

AI działa probabilistycznie – potrafi zmienić liczbę lub geometrię gwiazd, odcień, krój liter, odstępy czy kolejność znaków, nawet jeśli efekt wygląda „prawie dobrze". Dlatego zakaz trzeba rozumieć precyzyjnie: prawo nie zakazuje konkretnego narzędzia, lecz wymaga prawidłowego rezultatu. Użycie generatora AI do odtworzenia znaku tworzy niepotrzebne ryzyko, że rezultat będzie niezgodny. Zasada jest prosta: oficjalne logo się pobiera i osadza, a nie prosi się modelu, żeby je narysował.

PRZYKŁAD 1

Urząd zleca tablicę pamiątkową po termomodernizacji szkoły i prosi generator o „logo Unii z gwiazdkami". Model zwraca efektowny obraz, w którym gwiazd jest jedenaście, mają inny odcień błękitu i nie zachowują pola ochronnego. Wizualnie wygląda „prawie dobrze", ale jako oznaczenie projektu jest nieprawidłowy – właściwy plik należało pobrać z portalu programu.

Gdzie AI naprawdę pomaga

Poza strefą obowiązkowych oznaczeń pole do bezpiecznego wykorzystania AI jest szerokie. Przy kampanii informacyjnej finansowanej z FE sztuczna inteligencja może zaproponować cele, grupy odbiorców i kanały, ułożyć kalendarz publikacji, przygotować pierwsze wersje tekstów na stronę, do mediów społecznościowych czy newslettera, a także warianty haseł i wezwań do działania. Sprawdzi się przy upraszczaniu i skracaniu języka, transkrypcji nagrań z wydarzeń, propozycjach napisów i roboczych tekstów alternatywnych oraz przy budowaniu list kontrolnych i rejestru ryzyk.

PRZYKŁAD 2

Promując termomodernizację szkoły można poprosić model o szkic posta i koncepcję tła plakatu. Przy inwestycji drogowej – o roboczy opis korzyści dla mieszkańców. W projekcie edukacyjnym czy społecznym – o uproszczoną wersję komunikatu dla rodziców lub uczestników. AI może też przygotować koncepcję dekoracyjnej ilustracji, o ile nie udaje ona dowodu wykonania projektu i przejdzie kontrolę praw autorskich, wizerunku oraz stereotypów.

AI należy zatem traktować właśnie jako źródło inspiracji i pierwszego szkicu – pamiętając jednocześnie o halucynacjach, fałszywych źródłach i utratą kontroli nad danymi.
Część zadań wymaga szczególnej ostrożności.

PRZYKŁAD 3

- Teksty wniosku, sprawozdania i wniosku o płatność może pomóc zredagować AI, ale każdą liczbę, wskaźnik i deklarację trzeba potwierdzić w dokumentach źródłowych.
- Streszczenia regulaminów i umów warto traktować jako indeks do źródła, a nie ostateczną interpretację.
- Grafikę promocyjną można wesprzeć AI, lecz obowiązkowy ciąg znaków wstawia się później jako niezmieniony plik oficjalny.

Materiały promocyjne krok po kroku

Bezpieczny obieg pracy nad grafiką opiera się na rozdzieleniu warstwy kreatywnej od obowiązkowej:

1) pobierz aktualny ciąg znaków i właściwy szablon z portalu krajowego lub ze strony programu,
2) warstwę kreatywną – tło, ilustrację, roboczy układ – możesz przygotować z pomocą AI,

eprasa.pl b32f11ba71

3) oficjalne znaki wstaw na końcu jako zablokowane, niezmienione zasoby: bez generative fill, filtra stylizującego czy automatycznego „ulepszania",
4) zachowaj wymaganą kolejność, kolory, minimalne rozmiary i pole ochronne; w FE SL poziomy zestaw to kolejno znak FE, barwy RP, znak UE oraz – po separatorze – znak województwa,
5) dla tablicy, plakatu i naklejki użyj gotowego wzoru, którego w FE SL nie wolno zmieniać poza uzupełnieniem przewidzianych pól.

PRZYKŁAD 4

Gmina promuje projekt społeczny w mediach społecznościowych. AI przygotowuje warianty haseł, roboczy opis i koncepcję tła grafiki. Redaktor sprawdza treść, a na końcu na materiał nakładany jest niezmieniony, oficjalny ciąg znaków z pliku programu. Tak podzielona praca jest szybka i zgodna z zasadami identyfikacji.

Co grozi za błędne oznaczenie unijnego projektu

Sankcja nie wynika z samego użycia AI, lecz z naruszenia obowiązków komunikacyjnych. Rozporządzenie 2021/1060 (w art. 50 ust. 3) przewiduje proporcjonalne anulowanie do 3% wsparcia dla operacji, gdy beneficjent nie wypełnia obowiązków i nie podejmuje działań zaradczych. Najpierw uwzględnia się tryb naprawczy – nie każda pomyłka oznacza automatyczną utratę 3% dofinansowania. Sankcja nie jest więc automatyczna: przed jej zastosowaniem beneficjent powinien mieć możliwość podjęcia działań zaradczych.
Konkretne stawki cząstkowe wynikają z umowy lub decyzji danego projektu.

PRZYKŁAD 5

Przykładowy załącznik do wzoru umowy EFS+ w FE SL wskazuje m.in. 0,25% za nieumieszczenie wymaganego znaku w materiale oraz 0,25% za tablicę albo plakat niezgodne ze wzorem, przy łącznym limicie 3%. To jednak przykład z jednego wzoru umowy – stawek nie można automatycznie przenosić na każdy program i projekt. Trafniej tu mówić o „pomniejszeniu dofinansowania" w związku ze złym oznaczeniem.

Nawet gdy błąd usunięto przed pomniejszeniem, pozostaje koszt ponownego druku, wymiany materiałów i obsługi kontroli. A bez zachowanych plików źródłowych trudniej wykazać terminową naprawę. Osobną kategorią jest ryzyko poza tabelą oznaczeń – ujawnienie danych, fałszywe cytowanie czy obraz zdarzenia, które nie miało miejsca, osłabiają wiarygodność samorządu – nawet, jeśli nie mieszczą się w wykazie pomniejszeń.

Przed opublikowaniem materiału warto przejść krótką listę kontrolną.

- Czy korzystamy z aktualnego pliku znaku i szablonu pobranego z oficjalnego portalu?
- Czy ciąg znaków ma właściwy skład, kolejność, kolory, rozmiary i pole ochronne?
- Czy AI nie przekształciła obszaru znaków ani obowiązkowego szablonu?
- Czy nazwa programu, funduszu i źródła wsparcia jest zgodna z umową?
- Czy tytuł projektu, beneficjent i kwoty odpowiadają dokumentacji?
- Czy tekst nie zawiera zmyślonych faktów, cytowań i źródeł?
- Czy materiał nie ujawnia danych osobowych, poufnych lub niepublicznych?
- Czy użyte obrazy mają bezpieczną podstawę prawną i nie wprowadzają w błąd?
- Czy wskazana osoba zatwierdziła wersję finalną i zachowano dowód publikacji?

Uwaga na AI Act

Od 2 sierpnia 2026 r. stosuje się również obowiązki przejrzystości określone w art. 50 AI Act. Nie oznacza to jednak obowiązku oznaczania każdej treści przygotowanej z pomocą sztucznej inteligencji. Użytkownik systemu AI musi m.in. ujawnić sztuczne pochodzenie obrazu, dźwięku lub wideo stanowiącego deepfake. Szczególne zasady dotyczą także generowanych lub modyfikowanych przez AI tekstów publikowanych w celu informowania społeczeństwa o sprawach leżących w interesie publicznym. W tym ostatnim przypadku obowiązek oznaczenia nie ma zastosowania, jeżeli treść przeszła kontrolę człowieka lub kontrolę redakcyjną, a za publikację odpowiada osoba fizyczna albo prawna.

O zasadach obowiązku oznaczania materiałów informacją o wykorzystaniu AI pisaliśmy szczegółowo w numerze 8 Gazety Samorządu i Administracji na stronie 11.

©℗

eprasa.pl b32f11ba71

Podatki i opłaty lokalne

Różnicowanie stawek podatku od nieruchomości według kryterium lokalizacji

Wprowadzanie w uchwałach podatkowych zwolnień przedmiotowych z podatku od nieruchomości przychodzi radom gmin i miast z trudem. Stworzone przez nie zapisy często są kwestionowane przez organy nadzoru. Najczęściej zauważają one, że zwolnienie – które powinno być przedmiotowe – zawiera cechy podmiotowe i prowadzi do naruszenia zasady równości podmiotów wobec prawa.

MAŁGORZATA MASŁOWSKA

prawnik specjalizujący się w tematyce prawa podatkowego i prawa pracy, mediator stały dla obszaru właściwości Sądu Okręgowego w Łodzi specjalizujący się w mediacjach pracowniczych, redaktor i dziennikarz portalu INFOR.PL

W IV kwartale roku samorządy pracują nad uchwałami podatkowymi na kolejny rok. Choć skupią się w nich głównie na ustaleniu stawek podatków i opłat lokalnych w 2027 roku, to będą mogły również zdecydować m.in. o wprowadzeniu zwolnień przedmiotowych od podatku – innych niż te określone w ustawie o podatkach i opłatach lokalnych (dalej: u.p.o.l.). Zanim to zrobią, warto by zapoznały się z najnowszym orzecznictwem dotyczącym tej problematyki. To właśnie wprowadzanie zwolnień bywa bowiem najczęściej powodem unieważniania uchwał lub ich poszczególnych zapisów przez organy nadzoru – a w dalszej kolejności staje się przedmiotem wyroków sądów administracyjnych. **Wątpliwości leżące u podstaw tych sporów dotyczą najczęściej charakteru zwolnienia, które – choć powinno być przedmiotowe – zawiera cechy podmiotowe i prowadzi do naruszenia zasady równości podmiotów wobec prawa.**

Zwolnienie przedmiotowe a podmiotowe

Cechą zwolnienia przedmiotowego jest to, że nie pozwala ono na zidentyfikowanie jego podmiotu. Aby tak było, **nie zawsze wystarczające jest takie sformułowanie zapisu, które w literalnym brzmieniu nie zawiera odniesień podmiotowych.** Jak wynika z jednolitego orzecznictwa sądów administracyjnych, ograniczenie o charakterze podmiotowym jest to ograniczenie, w którym wymienione są podmioty, do których przepis ten się odnosi, bądź bezpośrednio zidentyfikowane są w nim cechy tych podmiotów, które pozwalają na stwierdzenie, jakie podmioty zostaną nim objęte. Cechą zwolnienia przedmiotowego powinno natomiast być takie określenie przedmiotu zwolnienia, żeby nie była możliwa identyfikacja konkretnego podatnika – a więc cechy przedmiotu muszą zostać w przepisie określone tak, aby dotyczyły potencjalnie (hipotetycznie) nieoznaczonego indywidualnego podatnika. Jednocześnie jednak sądy wskazują, że każde zwolnienie w podatku od nieruchomości w istocie odnosi się do podmiotu, co wynika z konstrukcji podatku od nieruchomości, obejmującego zarówno przedmiot, jak i podmiot opodatkowania. Nie istnieje więc zwolnienie o charakterze przedmiotowym, którego nie można przypisać określonemu podatnikowi.

WAŻNE **W piśmiennictwie i orzecznictwie nie budzi wątpliwości to, że rada może wprowadzać zwolnienia określonych przedmiotów opodatkowania i jednocześnie je precyzować przez wskazanie określonych cech tego przedmiotu (np. przez kogo jest wykorzystywany lub jakim celom służy). I takie działanie nie zmienia przedmiotowego charakteru zwolnienia.**

Z jednej więc strony nie wolno wprowadzać zwolnień, które pod pozorem określenia ich

eprasa.pl b32f11ba71

przedmiotu wprowadzają w istocie zwolnienie podmiotowe adresowane do jednego, konkretnego podmiotu, z drugiej zaś – ograniczenie kręgu podmiotów objętych zwolnieniem nie powoduje automatycznie, że zwolnienie to nabiera charakteru podmiotowego.

Zróżnicowanie stawek ze względu na lokalizację

W zakresie omawianej problematyki Naczelny Sąd Administracyjny w dniu 6 sierpnia 2026 r. wydał wyrok (sygn. akt III FSK 408/26), gdzie w rozpatrywanej sprawie jednym z punktów spornych było zróżnicowanie przez radę miasta stawek podatku od nieruchomości według kryterium lokalizacji, jako – zdaniem powoda – naruszające zasadę równości. Takiego spojrzenia nie podzielił ani wojewódzki sąd administracyjny orzekający w sprawie, ani NSA, który w uzasadnieniu wydanego wyroku wskazał, że nie można podzielić stanowiska, iż zaskarżoną uchwałą zróżnicowano wysokość podatku przez kryteria podmiotowe, z uwagi na to, że odniesiono się do numerów działek ewidencyjnych.

Liczba podmiotów spełniających określone kryteria przedmiotowe, stanowiące podstawę opodatkowania podatkiem od nieruchomości, pozostaje bowiem bez wpływu na dopuszczalność różnicowania stawki podatku na podstawie art. 5 ust. 2 u.p.o.l., jeżeli treść konkretnego przepisu uchwały rady gminy jednoznacznie wskazuje na kryterium przedmiotowe dokonanego rozróżnienia. Sąd zwrócił uwagę na to, że na podstawie art. 5 ust. 2 i 3 u.p.o.l., przy określaniu wysokości stawek rada gminy może różnicować ich wysokość dla poszczególnych rodzajów przedmiotów opodatkowania, uwzględniając w szczególności lokalizację, rodzaj prowadzonej działalności, rodzaj zabudowy, przeznaczenie i sposób wykorzystywania gruntu. Opodatkowanie wyższą stawką podatku zawsze dotyczyć będzie w takiej sytuacji określonego podmiotu, ale nie oznacza to, że zastosowane kryterium ma charakter podmiotowy. W analizowanym przypadku zróżnicowanie stawek odnosiło się do działek znajdujących się na danym obszarze i zapewniało precyzyjne określenie obszaru, którego podwyższona stawka miała dotyczyć. Było to więc dopuszczalne na gruncie obowiązujących przepisów zwolnienie przedmiotowe. ©℗

Podstawa prawna:

- art. 5 ustawy z 12 stycznia 1991 r. o podatkach i opłatach lokalnych (j.t. Dz.U. z 2025 r. poz. 707; ost.zm. M.P. z 2026 r. poz. 741)

eprasa.pl b32f11ba71

Sprzedaż fast foodów a opłata targowa

Choć na pierwszy rzut oka odróżnienie sprzedaży towarów od świadczenia usług nie przysparza wielu trudności, to jednak w praktyce podatkowej często staje się to istotnym problemem. Tematyka jest analizowana przez sądy nie tylko na gruncie VAT, ale również podatków i opłat lokalnych.

MAŁGORZATA MASŁOWSKA

prawnik specializujący się w tematyce prawa podatkowego i prawa pracy, mediator stały dla obszaru właściwości Sądu Okręgowego w Łodzi specjalizujący się w mediacjach pracowniczych, redaktor i dziennikarz portalu INFOR.PL

Jedną z opłat lokalnych, które na swoim terenie może wprowadzić i pobierać rada gminy jest opłata targowa. Choć mogłoby się wydawać, że jest ona w swej istocie na tyle nieskomplikowana, że jej pobór nie powinien przysparzać samorządom problemów – a już z całą pewnością nie ma powodów, dla których miałaby ona stawać się źródłem wieloletnich sporów rozstrzyganych przez sądy – to jednak codzienność organów podatkowych i podatników jest w tym zakresie dużo bardziej skomplikowana. Na przestrzeni lat sądy wielokrotnie analizowały już nie tylko pojęcie targowiska, ale też granicę między sprzedażą towarów a świadczeniem usług.

Opłatę targową pobiera się od osób fizycznych, osób prawnych oraz jednostek organizacyjnych nieposiadających osobowości prawnej, dokonujących sprzedaży na targowiskach (art. 15 ust. 1 ustawy o podatkach i opłatach lokalnych). Na tym tle od lat wątpliwości budzi konieczność uiszczenia opłaty targowej w przypadku dokonywania sprzedaży tzw. fast foodów z przyczep gastronomicznych. Źródłem wątpliwości jest pytanie, czy mamy w tym wypadku do czynienia ze sprzedażą towaru, czy ze świadczeniem usługi gastronomicznej?

Sprzedaż towarów a świadczenie usług

Ministerstwo Finansów przed laty wskazało, że **opłacie targowej nie podlegają podmioty, które na targowisku nie dokonują sprzedaży, lecz świadczą wyłącznie usługi** (pismo Dyrektora Departamentu Podatków Lokalnych z 17 kwietnia 2014 r., sygn. PL/LS/838/1/MGS/14/RD-37635). W uzasadnieniu swojego stanowiska ministerstwo wskazało, że przez umowę sprzedaży sprzedawca zobowiązuje się przenieść na kupującego własność rzeczy i wydać mu rzecz, a kupujący zobowiązuje się rzecz odebrać i zapłacić sprzedawcy cenę (art. 535 Kodeksu cywilnego; dalej: k.c.). Jednocześnie rzeczami są tylko przedmioty materialne (art. 45 k.c.). W konsekwencji więc opłatę targową można pobierać jednie w przypadku zawierania umów sprzedaży przedmiotów materialnych, a nie pobiera się jej w przypadku świadczenia usług. **Choć elementem usług gastronomicznych jest również zawieranie umów sprzedaży – bo przecież sprzedawca przenosi na nabywcę własność posiłku i wydaje go, a nabywca odbiera go i płaci – to jednak usługa gastronomiczna zawiera w sobie również usługę przygotowania posiłku i jego podania.** Oznacza to, że jest ona pojęciem szerszym od sprzedaży i składa się z wielu czynności. Analogiczna argumentacja została przedstawiona również w orzecznictwie sądów administracyjnych (zob. np. wyrok WSA w Gdańsku z 24 lutego 2012 r., sygn. akt I SA/Gd 223/12, czy wyrok WSA w Szczecinie z 6 listopada 2013 r., sygn. akt I SA/Sz 539/13).

eprasa.pl b32f11ba71

Czynności usługowe to nie zawsze usługa

Stanowisko przedstawiane przez sądy i Ministerstwo Finansów nie rozwiązało jednak wszystkich problemów powstających w analizowanym zakresie. Jak bowiem wiadomo, w praktyce sprzedaż posiłków często jest powiązana np. ze sprzedażą napojów. A to oznacza, że ten sam podmiot świadczy usługę i sprzedaje towar jednocześnie. Co w takiej sytuacji? Sądy nie zawsze były co do tego zgodne. Wojewódzki Sąd Administracyjny w Gliwicach w wyroku z 21 marca 2017 r. (sygn. akt I SA/Gl 1172/16) orzekł, że taka sprzedaż podlega opłacie targowej. Jednak już rok później wskazał, że w tego rodzaju przypadkach dla prawidłowej oceny sytuacji kluczowe jest wyjaśnienie, czy w spornej transakcji dominuje element świadczenia usługi gastronomicznej, czy może podejmowane działania są proste i rutynowe – przez co całość świadczenia nie wykraczała poza właściwości (naturę) umowy sprzedaży (wyrok WSA w Gliwicach z 1 marca 2018 r., sygn. akt I SA/Gl 932/17).

W analogicznej sprawie wydał ostatnio orzeczenie również Wojewódzki Sąd Administracyjny w Gdańsku (wyrok z 21 lipca 2026 r., sygn. akt I SA/Gd 367/26). Analizował on m.in. granicę pomiędzy sprzedażą towaru a świadczeniem usługi – i wskazał w swoim orzeczeniu, że sprzedaży towaru zawsze towarzyszy minimalny zakres świadczonych usług (np. umieszczenie towaru na półkach, wydanie towaru czy wystawienie rachunku). Jednak te proste czynności usługowe nie przenoszą istoty realizowanej czynności prawnej poza obszar, który stanowi o właściwości (naturze) umowy sprzedaży. Wskazał, że o usłudze gastronomicznej można mówić wówczas, gdy czynności poprzedzające lub towarzyszące sprzedaży dania nie są pobieżne i znormalizowane, lecz są dostosowane do życzeń konkretnych klientów, dla których istotna jest jakość produktów, możliwość wyboru użytych składników, przypraw, kreatywność i sposób podania.

WAŻNE **O usłudze gastronomicznej można mówić wówczas, gdy czynności poprzedzające lub towarzyszące sprzedaży dania nie są pobieżne i znormalizowane.**

Oznacza to, że działalność handlowa polegająca na sprzedaży: lodów w różnych postaciach, napojów, gofrów, dań typu fast food (np. zapiekanek), podawanych klientom na papierowych tackach, w rożkach, kubeczkach plastikowych i papierowych – nie stanowi usługi gastronomicznej. Sąd wskazał, że sprzedaż lodów sprowadza się do wyjęcia porcji z opakowania i przełożenia jej do pojemnika (wafla lub miseczki). Analogicznie sytuacja przedstawia się w przypadku sprzedaży lodów z automatu, która co prawda jest poprzedzona koniecznością przygotowania odpowiedniej masy, jednak czynności, które są w tym zakresie wymagane, to proste łączenie składników według określonej z góry receptury, którego nie można uznać za świadczenie usługi gastronomicznej. Nie jest nią również podanie klientowi lodów o wybranym przez niego smaku czy z wybranymi dodatkami smakowymi.

Innymi słowy, **nie każde dostarczenie produktu nadającego się do spożycia stanowi automatycznie świadczenie usługi gastronomicznej. To zaś oznacza, że prowadzenie działalności w tym zakresie, w warunkach wskazanych przez ustawodawcę, podlega opłacie targowej.** ©℗

Podstawa prawna:

- art. 15 ust. 1 ustawy z 12 stycznia 1991 r. o podatkach i opłatach lokalnych (j.t. Dz.U. z 2025 r. poz. 707; ost.zm. M.P. z 2026 r. poz. 741)

eprasa.pl b32f11ba71

Zagospodarowanie przestrzenne

Dokumentacja planistyczna w Rejestrze Urbanistycznym, ale BIP nie znika

Rejestr Urbanistyczny działa już od 1 lipca 2026 r. Prawdziwy przełom dla gmin przynosi jednak 1 października – to wtedy system staje się centralnym miejscem udostępniania ustawowego katalogu informacji i danych planistycznych oraz rusza system powiadomień. Wbrew obiegowej tezie nie oznacza to końca BIP: przy ogłoszeniach o konsultacjach obowiązek publikacji pozostaje kumulatywny.

ZOFIA PRZYGODA

prawnik, pracownik administracji samorządowej

Od początku października kończy się okres przejściowy, w którym materiały publikowano równolegle w Biuletynie Informacji Publicznej. Wchodzą także w życie dalsze przepisy o publikacji projektów i rusza system powiadomień. Z kolei 30 listopada br. upływają terminy wykonania określonych obowiązków przejściowych – m.in. dotyczących danych wcześniej publikowanych w BIP, starszych aktów i zbiorów danych przestrzennych.

Co się zmienia 1 października 2026 r.

Od 1 października 2026 r. RU staje się centralnym miejscem udostępniania ustawowego katalogu informacji i danych planistycznych. Tego samego dnia zaczynają obowiązywać przepisy art. 67h ust. 2–5 ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (dalej: u.p.z.p.) dotyczące projektów i dokumentów towarzyszących. Niezależnie od tego, art. 8h ust. 1 u.p.z.p. zostaje uzupełniony o Rejestr jako kolejny obowiązkowy kanał ogłaszania konsultacji społecznych (nowy pkt 5). Obowiązek ten obejmie także procedury rozpoczęte wcześniej, jeżeli samo ogłoszenie zostanie dokonane od 1 października 2026 r.

Katalog z art. 67h ust. 1 u.p.z.p. jest szerszy niż same plany miejscowe. Obejmuje m.in.:

- uchwały o przystąpieniu do sporządzania aktów planowania przestrzennego,
- wnioski składane w procedurach planistycznych,
- akty planowania przestrzennego z uzasadnieniami,
- uchwały i dokumenty rewitalizacyjne,
- oceny aktualności planów, zarządzenia zastępcze wojewody,
- rozstrzygnięcia nadzorcze stwierdzające nieważność aktów planowania przestrzennego oraz wyroki sądów administracyjnych dotyczące tych aktów.

Przepisy u.p.z.p. nakazują udostępniać te materiały niezwłocznie po ich sporządzeniu lub otrzymaniu. Dla projektów i dokumentów towarzyszących art. 67h ust. 2–5 wyznacza dodatkowe momenty graniczne: projekt aktu z uzasadnieniem oraz wymagane listy, raporty, prognozy czy podsumowania mają trafić do RU najpóźniej w dniu przekazania do opiniowania lub uzgodnień, ogłoszenia konsultacji albo przedstawienia radzie gminy.

PRZYKŁAD

W dniu 15 października gmina wysyła projekt planu do uzgodnień, a posiedzenie rady przewidziano dopiero na listopad. Projekt wraz z wymaganymi dokumentami trzeba udostępnić w RU najpóźniej 15 października – nie można czekać ani na konsultacje, ani na przedstawienie projektu radzie.

eprasa.pl b32f11ba71

Inaczej jest z wnioskami i decyzjami o warunkach zabudowy oraz o lokalizacji inwestycji celu publicznego, a także z dotyczącymi ich wyrokami (art. 67h ust. 1 pkt 9, 10 i 14 u.p.z.p.). Przepisy nakazujące ich udostępnianie w RU wejdą w życie dopiero 1 lipca 2029 r. – więc w 2026 roku nie należy masowo wprowadzać tych spraw do publicznego Rejestru.

WAŻNE **RU nie zastępuje pozostałych sposobów ogłaszania konsultacji. Od 1 października udostępnienie w Rejestrze jest dodatkowym, piątym sposobem ogłoszenia konsultacji społecznych wymienionym w art. 8h ust. 1 u.p.z.p. – obok prasy, wywieszenia w widocznym miejscu, strony urzędu wraz z BIP oraz sposobu zwyczajowo przyjętego.**

RU a BIP – mapa kanałów

Błędem jest założenie, że dla potrzeb planistycznych po 30 września BIP przestaje być potrzebny. Tymczasem informacje i dane objęte obowiązkiem udostępniania na podstawie art. 67h są wtedy co do zasady udostępniane w RU i nie trzeba ich dublować w BIP wyłącznie z powodu dawnego obowiązku przejściowego. W BIP warto natomiast zostawić stałą stronę z odesłaniem do RU, bo źródłem ustawowej publikacji jest już Rejestr.

Inaczej jest z ogłoszeniem o sposobach, miejscach i terminach konsultacji społecznych. Tu obowiązki się kumulują. Od 1 października ogłoszenie trzeba udostępnić w RU, ale nadal także w BIP i na stronie internetowej urzędu (o ile ją prowadzi), opublikować w prasie, wywiesić w widocznym miejscu na terenie objętym aktem albo w siedzibie urzędu oraz ogłosić w sposób zwyczajowo przyjęty w gminie. RU jest tu kanałem dodatkowym, a nie zastępczym – tego ogłoszenia nie można „przenieść" wyłącznie do Rejestru.

Odrębną kwestią jest obsługa mieszkańca w urzędzie. RU nie zastępuje elektronicznego wglądu i pobrania materiałów w godzinach pracy urzędu. Przepis art. 67h ust. 6 u.p.z.p. nakazuje tu odpowiednio stosować art. 26 ustawy o ogłaszaniu aktów normatywnych. Pozostają też obowiązki BIP z innych ustaw – więc komunikat wewnętrzny nie powinien sugerować wygaszania BIP jako systemu.

PRZYKŁAD

Gmina rozpoczyna konsultacje projektu planu 7 października. Jeżeli obowiązek nie powstał wcześniej (np. przy przekazaniu do opiniowania lub uzgodnień), najpóźniej tego dnia projekt i wymagane dokumenty muszą znaleźć się w RU. Samo ogłoszenie o konsultacjach nie może jednak trafić tylko do Rejestru – trzeba je również zamieścić w BIP i na stronie urzędu, opublikować w prasie, wywiesić w wymaganym miejscu oraz zastosować sposób zwyczajowo przyjęty w gminie. Publikacja w RU nie „kasuje" pozostałych kanałów.

Lista kontrolna gotowości

Wrzesień jest ostatnim momentem na uporządkowanie dostępu, ról i obiegu pracy. Pierwszego logowania oraz testu przesyłania danych nie należy odkładać na koniec miesiąca.

W obszarze dostępu warto sprawdzić, czy podmiot w ePUAP ma status instytucji publicznej i jest kontem urzędu gminy (aparatu pomocniczego, a nie ogólnym kontem „gminy"). Każdy pracownik wyznaczony do RU powinien mieć aktywny profil zaufany powiązany z tym podmiotem. Role redaktora i wydawcy warto rozdzielić między co najmniej dwie osoby (z zastępstwami). Należy także ustalić właściciela procesu i tryb natychmiastowego odebrania uprawnień osobie odchodzącej.

Drugi obszar to inwentaryzacja treści. Dobrym punktem wyjścia jest tu lista materiałów planistycznych publikowanych w BIP od 24 września 2023 r. do 30 września 2026 r. – podzielona na trzy pule: sprawy bieżące od 1 lipca, dane przestrzenne aktualne 1 października i materiały historyczne do Repozytorium do 30 listopada. Dla każdego toczącego się postępowania trzeba rozpisać kolejne daty graniczne. Archiwum BIP należy zostawić – przepisy wskazują nowe miejsce publikacji, nie nakazują kasowania historycznych stron.

Trzeci obszar to dane przestrzenne i walidacja. Najpierw tworzy się metadane zbiorów aktów planowania przestrzennego (APP), potem dodaje i waliduje pliki GML poszczególnych aktów – formalnie, przestrzennie oraz w spójności ze zbiorem. Jeżeli istnieje już kolejna wersja aktu, należy zwalidować ją ze zbiorem przed publikacją poprzedniej, bo błędna kolejność może zablokować walidację. Warto znać limity techniczne systemu (według

eprasa.pl b32f11ba71

aktualnych parametrów RU): w sekcji APP jeden plik GML do 150 MB, a w Repozytorium do 20 plików w pozycji, każdy do 100 MB (zob. kartę usługi Rejestru Urbanistycznego).

Czwarty obszar to prywatność. Zgodnie z art. 67f ust. 2 u.p.z.p. informacje i dane w publicznej części RU nie mogą zawierać danych osobowych – dotyczy to m.in. plików GML, metadanych, podpisów elektronicznych oraz dokumentów w Repozytorium. System nie zrobi tego automatycznie, więc obowiązek anonimizacji spoczywa na urzędzie: dokument z danymi osobowymi wprowadza się do Repozytorium w wersji oryginalnej (jako niepublicznej) oraz publicznej (bez tych danych). W metadanych publicznych lepiej stosować adresy funkcyjne urzędu niż imienne skrzynki pracowników.

Co od 1 października, a co może poczekać

W okresie od 1 lipca do 30 września do RU należało sukcesywnie wprowadzać informacje i dane z art. 67h ust. 1 pkt 1–8, pkt 11–13 i 15, sporządzone lub otrzymane w tym czasie. Od 1 października każdy nowy materiał oraz projekty i dokumenty towarzyszące publikuje się w RU w terminie ustawowym.

Do 30 listopada br. trzeba wykonać także obowiązki przejściowe. Do RU należy wprowadzić informacje i dane udostępnione wcześniej w BIP na podstawie art. 52 ustawy z 7 lipca 2023 r. oraz informacje i dane z art. 67h ust. 1 u.p.z.p. dotyczące aktów planowania przestrzennego obowiązujących 24 września 2023 r. (art. 54 ustawy z 7 lipca 2023 r.). W części dotyczącej danych przestrzennych trzeba udostępnić zbiory obejmujące co najmniej dane aktualne na 1 października 2026 r., a dla uchwał krajobrazowych i audytów krajobrazowych również utworzyć zbiory dla aktów obowiązujących 24 września 2023 r. (art. 56 ust. 1 i 2). Pliki GML utworzone do 30 września, które nie przechodzą wymaganej weryfikacji, gromadzi się natomiast w Repozytorium (§ 13 rozporządzenia w sprawie RU).

Jak publikować i poprawiać

W RU działają dwa obiegi. W części APP redaktor uzupełnia metadane zbioru, dodaje i waliduje GML, a następnie przekazuje dane wydawcy do publikacji.

W obiegu Repozytorium dodaje się dokument jako plik albo wskazuje publikację lub link, a przy danych osobowych – oryginał jako niepubliczny i równolegle wersję publiczną po anonimizacji. Po uzupełnieniu wymaganych metadanych i kategorii dokumentu redaktor wysyła pozycję do akceptacji, a wydawca ją publikuje lub odrzuca do poprawy. W Repozytorium – inaczej niż w zbiorze APP – rozporządzenie przewiduje niezwłoczną aktualizację przez zmianę lub usunięcie danych.

Awaria i odpowiedzialność

Przepisy o RU nie przewidują mechanizmu, w którym w razie awarii systemu publikacja w BIP automatycznie zastępuje wymagane udostępnienie w Rejestrze. Warto więc oddzielić obowiązek prawny od bezpiecznej praktyki dowodowej. Minimalna instrukcja wewnętrzna powinna przewidywać zabezpieczenie dowodów awarii (data, godzina, komunikat błędu, zrzut ekranu), zgłoszenie problemu do wsparcia technicznego oraz wykonanie wszystkich niezależnych obowiązków publikacyjnych – zwłaszcza w BIP i pozostałych kanałach ogłoszenia konsultacji.

Za spóźniony wpis do RU nie przewidziano odrębnej kary pieniężnej, ale naruszenie obowiązków może mieć inne skutki. Jeżeli uchybienie wpłynie na prawidłowość procedury planistycznej – zwłaszcza na jej ustawowe etapy lub udział społeczeństwa – może być oceniane w świetle art. 28 ust. 1 u.p.z.p. Nie każde opóźnienie będzie jednak podstawą do stwierdzenia nieważności uchwały. Osobne ryzyka wiążą się z ochroną danych osobowych oraz organizacją pracy, np. uzależnieniem obsługi RU od jednej osoby. ©℗

Podstawa prawna:

- art. 9 ustawy z 30 kwietnia 2026 r. o zmianie ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2026 r. poz. 781)
- art. 52, art. 54, art. 56, art. 78 ustawy z 7 lipca 2023 r. o zmianie ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2023 r. poz. 1688)
- art. 8f, art. 8h, art. 28 ust. 1, art. 67a–67b, art. 67d–67j ustawy z 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (j.t. Dz.U. z 2026 r. poz. 538; ost.zm. Dz.U. z 2026 r. poz. 912)
- rozporządzenie Ministra Finansów i Gospodarki z 31 lipca 2026 r. w sprawie zbiorów danych przestrzennych oraz metadanych infrastruktury informacji przestrzennej w zakresie zagospodarowania przestrzennego (Dz.U. z 2026 r. poz. 1107)
- rozporządzenie Ministra Finansów i Gospodarki z 26 czerwca 2026 r. w sprawie Rejestru Urbanistycznego (Dz.U. z 2026 r. poz. 860)

eprasa.pl b32f11ba71

Nowy przepis na „wuzetkę”

Od 1 września 2026 r. zmieniły się zasady wydawania decyzji o warunkach zabudowy. Uzyskanie tzw. wuzetki nie zależy już wyłącznie od istniejącej zabudowy w sąsiedztwie. Kluczowe znaczenie zyskał plan ogólny gminy, a reforma planowania przestrzennego istotnie zmieniła sytuację właścicieli nieruchomości, inwestorów oraz samorządów odpowiedzialnych za prowadzenie polityki przestrzennej.

MICHAŁ CYRANKIEWICZ-GORTYŃSKI

prawnik, dziennikarz, autor licznych publikacji z zakresu ustroju gmin, finansów publicznych, gospodarki komunalnej i samorządowego prawa pracy

Przed wejściem w życie nowych przepisów decyzje o warunkach zabudowy były podstawowym narzędziem umożliwiającym zabudowę terenów nieobjętych miejscowym planem zagospodarowania przestrzennego. W praktyce najważniejszym kryterium była tzw. zasada dobrego sąsiedztwa, zgodnie z którą nowa inwestycja powinna nawiązywać do istniejącej zabudowy znajdującej się w otoczeniu. W efekcie decyzje WZ stały się jednym z głównych instrumentów kształtowania zabudowy na obszarach pozbawionych planów miejscowych. Model ten był jednak od lat krytykowany za sprzyjanie rozpraszaniu zabudowy oraz ograniczanie możliwości prowadzenia spójnej polityki przestrzennej przez gminy. Reforma planowania przestrzennego miała ten stan rzeczy zmienić.

Od 1 września 2026 r. wydawanie decyzji o warunkach zabudowy zostało powiązane z ustaleniami planu ogólnego gminy. Oznacza to, że nawet jeśli działka spełnia wymogi wynikające z analizy urbanistycznej i zasady dobrego sąsiedztwa, inwestycja musi dodatkowo odpowiadać kierunkom zagospodarowania przestrzeni przewidzianym w planie ogólnym. W praktyce plan ogólny stał się nowym filtrem decydującym o możliwości zabudowy terenów nieobjętych miejscowym planem zagospodarowania przestrzennego.

Nie wszystkie postępowania

Ustawa nowelizująca z 30 kwietnia 2026 r. zawiera istotne przepisy przejściowe dotyczące decyzji o warunkach zabudowy. Najważniejszy z nich znalazł się w art. 11 ust. 2 nowelizacji. Przepis ten przewiduje, że **do spraw dotyczących wydania decyzji o warunkach zabudowy wszczętych od 24 września 2023 r. i przed dniem utraty mocy studium w danej gminie stosuje się dotychczasowe regulacje przejściowe.** Dzięki temu inwestorzy, którzy rozpoczęli procedury jeszcze przed 1 września 2026 r., nie zostali automatycznie objęci nowymi ograniczeniami wynikającymi z reformy.

Ustawodawca zabezpieczył także postępowania będące już w toku. Zgodnie z art. 12 ustawy nowelizującej z 30 kwietnia 2026 r. **sprawy wszczęte i niezakończone decyzją ostateczną przed wejściem w życie nowych regulacji dotyczących art. 63 ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym prowadzi się według przepisów dotychczasowych.** Oznacza to, że nowe wymogi formalne nie zostały zastosowane do postępowań rozpoczętych wcześniej.

Rozwiązania te mają zapobiec sytuacji, w której inwestorzy zostaliby zaskoczeni zmianą zasad w trakcie już prowadzonych postępowań administracyjnych.

Nowe obowiązki i większa rola gmin

Zmiany dotyczą jednak nie tylko relacji pomiędzy decyzjami WZ a planem ogólnym. Ustawa z 30 kwietnia 2026 r. wprowadziła również nowe

eprasa.pl b32f11ba71

wymagania formalne związane ze składaniem wniosków o wydanie decyzji o warunkach zabudowy.

Na mocy art. 1 pkt 21 nowelizacji zmieniono art. 63 ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym. Obecnie **decyzję o warunkach zabudowy wydaje się wyłącznie wnioskodawcy posiadającemu prawo do dysponowania nieruchomością na cele budowlane.** Wraz z wnioskiem należy złożyć stosowne oświadczenie pod rygorem odpowiedzialności karnej za złożenie fałszywego oświadczenia. Dodatkowo, art. 1 pkt 22 nowelizacji nadał nowe brzmienie art. 64b ustawy – wprowadzając nowe formularze dla wniosków dotyczących decyzji o warunkach zabudowy oraz decyzji lokalizacji inwestycji celu publicznego. Dokumenty mogą być składane zarówno w postaci papierowej, jak i elektronicznej.

Dla samorządów nowe przepisy oznaczają większą odpowiedzialność za jakość przygotowanych planów ogólnych. To właśnie od ich treści zależy obecnie dostępność decyzji o warunkach zabudowy na poszczególnych terenach. W praktyce gminy otrzymały silniejsze narzędzie do realizacji lokalnej polityki przestrzennej i ograniczania niekontrolowanego rozwoju zabudowy.

Konsekwencje dla mieszkańców i inwestorów

Największe znaczenie reforma ma dla właścicieli działek nieobjętych miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego. **Dotychczas możliwość uzyskania decyzji WZ była stosunkowo łatwa do przewidzenia i opierała się przede wszystkim na analizie istniejącej zabudowy. Obecnie konieczne jest również sprawdzenie zgodności inwestycji z planem ogólnym gminy.**

W praktyce oznacza to, że część nieruchomości może utracić część swojego potencjału inwestycyjnego. Działki, dla których jeszcze niedawno możliwe byłoby uzyskanie decyzji WZ, mogą obecnie podlegać dodatkowym ograniczeniom wynikającym z ustaleń planu ogólnego. Z drugiej strony, mieszkańcy istniejących osiedli mogą liczyć na bardziej uporządkowany rozwój przestrzenny oraz lepszą ochronę przed przypadkową lub rozproszoną zabudową.

Dla inwestorów kluczowym etapem procesu inwestycyjnego staje się dziś analiza planu ogólnego jeszcze przed zakupem nieruchomości lub rozpoczęciem procedury administracyjnej. To właśnie ten dokument, a nie wyłącznie sąsiednia zabudowa, w coraz większym stopniu decyduje o możliwościach zagospodarowania terenu. ©℗

Podstawa prawna:

- art. 1 pkt 21–22; art. 11 ust. 1–3, art. 12, art. 15 pkt 4 ustawy z 30 kwietnia 2026 r. o zmianie ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2026 r. poz. 781)

eprasa.pl b32f11ba71

Studium (SUiKZP) odchodzi powoli do lamusa

Od 1 września 2026 r. zakończył się wieloletni okres przejściowy reformy planowania przestrzennego. Dotychczasowe studia uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego utraciły moc, a ich miejsce zajęły plany ogólne gmin. To zmiana, która wpływa nie tylko na sposób prowadzenia polityki przestrzennej przez samorządy, ale także na prawa właścicieli nieruchomości i możliwości zagospodarowania terenów w przyszłości.

MICHAŁ CYRANKIEWICZ-GORTYŃSKI

prawnik, dziennikarz, autor licznych publikacji z zakresu ustroju gmin, finansów publicznych, gospodarki komunalnej i samorządowego prawa pracy

Przez ponad dwie dekady podstawowym dokumentem określającym kierunki rozwoju przestrzennego gmin było studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego. Dokument ten wyznaczał politykę przestrzenną samorządu, jednak nie był aktem prawa miejscowego. Oznaczało to, że mieszkańcy i inwestorzy nie mogli powoływać się bezpośrednio na jego postanowienia, a jego ustalenia wiązały przede wszystkim organy gminy podczas przygotowywania miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.

Od 1 września 2026 r. sytuacja zmieniła się zasadniczo. Na podstawie reformy planowania przestrzennego studia zostały zastąpione planami ogólnymi gmin. **W przeciwieństwie do swoich poprzedników plany ogólne są aktami prawa miejscowego.** Oznacza to, że ich ustalenia mają realne skutki prawne i stanowią podstawę dla dalszych działań planistycznych prowadzonych przez gminę. Reformę w tym zakresie przesądziły przede wszystkim przepisy przejściowe zawarte w art. 5 pkt 6 ustawy nowelizującej z 30 kwietnia 2026 r., które przesunęły ostateczny termin obowiązywania dotychczasowych studiów do 31 sierpnia 2026 r.

Nowe dokumenty wyznaczają strefy planistyczne, określają kierunki zagospodarowania terenów i stanowią punkt odniesienia dla sporządzania miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego. Ich znaczenie jest zatem znacznie większe niż dawnych studiów, które pełniły przede wszystkim funkcję strategiczną.

Nie wszędzie studium zniknie od razu

Choć 1 września 2026 r. jest datą graniczną dla reformy planowania przestrzennego, ustawodawca przewidział szereg rozwiązań przejściowych mających zapewnić ciągłość prowadzenia polityki przestrzennej. Oznacza to, że **wygaśnięcie studiów nie prowadzi automatycznie do utraty znaczenia wszystkich rozwiązań opartych na tych dokumentach.**

Przede wszystkim reforma nie wpłynęła na obowiązywanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego. Zgodnie z art. 10 ust. 1 ustawy nowelizującej plany miejscowe uchwalone przed wejściem w życie nowych przepisów zachowują moc i mogą być nadal zmieniane. Dzięki temu gminy nie muszą rozpoczynać od początku całego procesu planistycznego, a mieszkańcy zachowują wynikające z tych planów prawa i ograniczenia.

Szczególną ochroną objęto również obszary zabudowy śródmiejskiej. Zgodnie z art. 5 ust. 11 ustawy nowelizującej, **do czasu wejścia w życie planu ogólnego za obszary zabudowy śródmiejskiej uznaje się zarówno tereny wyznaczone wcześniej w studiach uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego, jak i obszary określone w obowiązujących miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego.** Pozwala to zachować ciągłość stosowania przepisów odnoszących się do takich terenów.

Istotne znaczenie mają również przepisy art. 5 pkt 12 nowelizacji. Przewidują one dalsze stosowanie części dotychczasowych regulacji do czasu wejścia w życie planu ogólnego w danej gminie – jednocześnie znosząc obowiązek wykazywania zgodności nowych planów miejscowych ze studium. Celem tych rozwiązań było uniknięcie sytuacji, w której pomiędzy wygaśnięciem studiów a pełnym wdrożeniem planów

eprasa.pl b32f11ba71

ogólnych powstałaby luka prawna utrudniająca prowadzenie polityki przestrzennej przez samorządy.

Konsekwencje dla gmin i mieszkańców

Zmiana oznacza dla samorządów większą odpowiedzialność za prowadzenie polityki przestrzennej. Plan ogólny musi być spójny z założeniami rozwoju gminy i jednocześnie uwzględniać potrzeby mieszkańców, przedsiębiorców oraz inwestorów. To również większa przejrzystość procesu planistycznego, ponieważ **ustalenia planu ogólnego mają charakter prawa miejscowego i stają się łatwiej weryfikowalne przez mieszkańców**.

Dla mieszkańców najważniejszą zmianą jest wzrost znaczenia lokalnych dokumentów planistycznych. Ustalenia planu ogólnego będą miały bezpośredni wpływ na sposób zagospodarowania poszczególnych terenów oraz możliwości realizacji nowych inwestycji. Właściciele nieruchomości powinni przede wszystkim sprawdzić, do jakiej strefy planistycznej została przypisana ich działka, ponieważ może to wpływać zarówno na wartość nieruchomości, jak i możliwości jej przyszłego wykorzystania.

Reforma ma również zwiększyć przewidywalność rozwoju przestrzennego. Dzięki planom ogólnym mieszkańcy mogą łatwiej ocenić, jakie funkcje będą rozwijane w ich okolicy, a samorządy zyskują skuteczniejsze narzędzie do ograniczania chaotycznej i rozproszonej zabudowy. Z drugiej strony część właścicieli gruntów może spotkać się z sytuacją, w której nowe ustalenia planistyczne okażą się mniej korzystne niż wcześniejsze założenia wynikające ze studium. ©℗

Podstawa prawna:

- art. 5 pkt 6, pkt 11–13, art. 10 ust. 1 art. 15 pkt 2 ustawy z 30 kwietnia 2026 r. o zmianie ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2026 r. poz. 781)

INFOR
Zał. R. Pieńkowski w 1987 r.

Nowa klasyfikacja budżetowa

z Asystentem AI ✨

Przygotuj jednostkę do planowania finansowego na 2027 r. **szybciej, pewniej i bez błędów**

ZAMÓW
sklep.infor.pl

eprasa.pl b32f11ba71

Zamówienia publiczne

Kiedy dokumentacja projektowa jest informacja publiczną

Problem udostępnienia dokumentacji projektowej, programu funkcjonalno-użytkowego oraz kosztorysu inwestorskiego na wniosek, w trybie dostępu do informacji publicznej, powoduje wiele wątpliwości w pracy administracyjnej. Szczególnie w sytuacji, kiedy rozpoczęto już przygotowanie postępowania o udzielenie zamówienia publicznego i wkrótce ma nastąpić jego ogłoszenie. Pojawia się wówczas często dylemat: udostępnić czy odmówić?

RAFAŁ FRANKIEWICZ

doświadczony pracownik samorządowy, specjalista z zakresu prawa i administracji, ekspert w dziedzinie prawa podatkowego oraz prawa zamówień publicznych

Z jednej strony zapewnienie prawa dostępu do informacji publicznej jest niezwykle ważne z punktu widzenia kontroli działania administracji oraz wydatkowania środków publicznych. Z drugiej strony – system zamówień publicznych stara się wszelkimi dostępnymi środkami zapewnić równe traktowanie wykonawców oraz konkurencyjne zasady udziału w postępowaniu o udzielenie zamówienia publicznego. Widać wyraźnie, że cel obu regulacji skupia się na nieco innych aspektach prawnych. Doskonałym przykładem jest sytuacja, w której do urzędu wpływa wniosek o dostęp do informacji publicznej, w którym mieszkaniec prosi o przekazanie dokumentacji projektowej, programu funkcjonalno-użytkowego (dalej: PFU) albo kosztorysu. Z jednej strony należałoby uczynić zadość żądaniu i udostępnić wymagane dokumenty. Z drugiej jednak strony – **jeśli w niedalekiej przyszłości ma zostać ogłoszone postępowanie o udzielenie zamówienia publicznego i dokumenty te mają stać się częścią opisu przedmiotu zamówienia – taki wnioskodawca może znaleźć się w pozycji uprzywilejowanej względem innych wykonawców.** Sprawę komplikuje dodatkowo orzecznictwo, które nie jest tu jednolite, a także dotyczy stanów faktycznych, czasami różniących się detalami.

Informacja „publiczna" czy nie

Do prowadzenia dalszych rozważań kluczowe jest ustalenie, czy dokumentacja projektowa, PFU oraz kosztorys stanowią informację publiczną. **Informacją taką jest „każda informacja o sprawach publicznych"** (art. 1 ustawy o dostępie do informacji publicznej; dalej: u.d.i.p.). Definicję tę doprecyzował NSA, który wskazał, że chodzi o każdą „wiadomość wytworzoną przez szeroko rozumiane władze publiczne i osoby pełniące funkcje publiczne lub odnoszącą się do władz publicznych, a także wytworzoną lub odnoszącą się do innych podmiotów wykonujących funkcje publiczne w zakresie wykonywania przez nie zadań władzy publicznej i gospodarowania mieniem komunalnym lub majątkiem Skarbu Państwa" (sygn. akt III OSK 1597/25). **Tym samym omawiane dokumenty bez wątpienia podlegają regulacjom u.d.i.p.**

Należy jednak pamiętać, że opracowanie dokumentacji projektowej, PFU czy kosztorysu jest pewnym procesem, którego finałem jest ostateczna wersja dokumentu. Co jednak w przypadku opracowań roboczych, w trakcie uzgodnień lub niezatwierdzonych przez jednostkę? W takim przypadku kwalifikacja publicznego charakteru informacji nie jest już taka oczywista. Z pomocą po raz kolejny przychodzi orzecznictwo NSA. Sąd wskazał, że **od „dokumentów urzędowych" (w rozumieniu art. 6 ust. 2 u.d.i.p.) odróżnia się „dokumenty wewnętrzne" – służące wprawdzie realizacji jakiegoś zadania publicznego, ale nieprzesądzające o kierunkach działania organu.** Dokumenty takie służą wymianie informacji, zgromadzeniu niezbędnych materiałów, uzgadnianiu poglądów i stanowisk. Nie są jednak wyrazem stanowiska organu – wobec czego nie stanowią informacji publicznej (sygn. akt III OSK 1597/25).

eprasa.pl b32f11ba71

WAŻNE **Dokument wewnętrzny nie będzie kwalifikowany jako informacja publiczna, a tym samym nie będzie podlegał obowiązkowi udostępnienia. Jeśli dokumentacja projektowa, PFU oraz kosztorys są we wstępnej fazie opracowania, zakładają różne warianty, a podejmowane czynności ogniskują się na zebraniu niezbędnych danych i materiałów – można uznać, że podmiot publiczny będzie zwolniony z udostępnienia takich informacji.**

Gdy postępowanie nie jest w fazie przygotowań

Warto teraz przyjrzeć się kwestii udostępniania dokumentów w zależności od etapu prowadzenia postępowania na gruncie Pzp. Pierwsza możliwość odnosi się do sytuacji, w której np. JST opracowała dokumentację projektową, PFU lub kosztorys inwestorski, ale nie planuje jeszcze wszczynać postępowania, lub planuje takie postępowanie, ale nie podjęła jeszcze czynności przygotowawczych. **W takiej sytuacji należy udostępnić omawiane dokumenty, zgodnie z reżimem u.d.i.p.** Wyjątek dotyczy wspominanych już wcześniej dokumentów o charakterze wewnętrznym czy też sytuacji określonych w art. 5 u.d.i.p. (np. jeśli informacja taka stanowiłaby tajemnicę ustawowo chronioną).

Stanowisko takie znajduje potwierdzenie w orzecznictwie – m.in. w wyroku WSA w Gdańsku (sygn. akt III SAB/Gd 122/26), który dotyczył wniosku o udostępnienie koncepcji wykonania przyszłych prac budowlanych. Organ poinformował wnioskodawcę, że „żądany dokument ma pełnić istotną rolę w przyszłej procedurze zamówień publicznych", kwestionując zasadność stosowania regulacji u.d.i.p. I sąd argumentację taką odrzucił.

Gdy postępowanie jest w trakcie przygotowania

Druga z możliwości budzi większe wątpliwości praktyczne. Mowa o sytuacji, kiedy rozpoczęto przygotowanie postępowania o udzielenie zamówienia. Mogą to być różne etapy – od wstępnego przygotowania SWZ czy opisu przedmiotu zamówienia, po etap pełnej gotowości dokumentacji do przesłania ogłoszenia do publikacji. Nie ma to jednak większego znaczenia, ponieważ co do istoty wszystkie te etapy mają wspólny mianownik: postępowanie na gruncie Pzp nie zostało jeszcze wszczęte.

Na czym polega główny problem? Na pozornym zbiegu dwóch regulacji: u.d.i.p. i Pzp. Pierwsza z nich (przy wyłączeniu omawianych wyżej wyjątków) nakazuje udostępnić informację w terminie nie dłuższym niż 14 dni (termin ten może ulec wydłużeniu do 2 miesięcy, zgodnie z art. 13 u.d.i.p.). Pamiętajmy jednak, że jesteśmy „w przededniu" wszczęcia postępowania o udzielenie zamówienia i udostępnienie np. kosztorysu inwestorskiego może być bardzo pomocne dla potencjalnych oferentów. Z tego punktu widzenia rodzi się pokusa wydania decyzji o odmowie udostępnienia informacji na podstawie art. 16 u.d.i.p. Tym bardziej, że druga ze wskazanych regulacji Pzp, w art. 16 nakazuje **przygotować** i przeprowadzić postępowanie w sposób zapewniający zachowanie uczciwej konkurencji i równe traktowanie wykonawców.

Sytuację komplikuje także stare orzecznictwo, które niekiedy wskazuje na możliwość czasowego wyłączenia jawności omawianych dokumentów. Doskonałym przykładem jest wyrok WSA w Szczecinie, w którym sąd stwierdził, że „(…) żądana dokumentacja projektowa, stanowiąca informację publiczną, może zostać udostępniona w trybie art. 1 ust. 1 u.d.i.p. dopiero w momencie jej załączenia do publikowanej na stronach BIP specyfikacji istotnych warunków zamówienia w ramach ogłoszenia przetargu na przeprowadzenie ww. prac budowlanych (…)". Sąd wskazał ponadto, że dokumentacja taka „nie może być udostępniona przed ogłoszeniem o zamówieniu, bowiem mogłoby spowodować to naruszenie zasad uczciwej konkurencji i równego traktowania wykonawców" (sygn. akt II SAB/Sz 61/17).

Jest to orzeczenie, które zapadło w reżimie poprzedniej ustawy Pzp, jednak regulacja przywołana w uzasadnieniu jest co do zasady zbieżna z obecną. Nie zmienia to faktu, że **bazowanie na tym wyroku oraz odmowa udostępnienia informacji publicznej obarczone są bardzo dużym ryzykiem zakwestionowania takiej decyzji.** W szczególności, biorąc pod uwagę nowszą linię orzeczniczą sądów, kwestionujących możliwość uznania w omawianej sytuacji, że Pzp stanowi *lex specialis* względem u.d.i.p. Tym samym niezasadne jest powoływanie się na art. 1 ust. 2 u.d.i.p. oraz odmowa udzielenia informacji publicznej ze względu na równe traktowanie wykonawców i ochronę konkurencyjności.

eprasa.pl b32f11ba71

Z ORZECZNICTWA

Art. 1 ust. 2 u.d.i.p. zawiera normę kolizyjną, która wyłącza stosowanie przepisów tej ustawy tylko w sytuacji, gdy inna ustawa reguluje ten sam zakres. Wyłączenie stosowania przepisów u.d.i.p., o jakim mowa w art. 1 ust. 2, ma miejsce wówczas, gdy inny akt w sposób odmienny reguluje kwestię dostępu do informacji publicznej. Prawo zamówień publicznych takim aktem nie jest. (…) Pzp nie określiło odrębnej procedury udostępniania informacji publicznej zawartej w dokumentacji postępowania zamówieniowego. Wniosek powinien być zatem załatwiony w trybie ustawy o dostępie do informacji publicznej.

Wyrok WSA w Gdańsku, sygn. akt III SAB/Gd 59/26

WAŻNE W sytuacji, w której nie doszło jeszcze do wszczęcia postępowania o udzielenie zamówienia, nie znajdzie zastosowania regulacja Pzp. Z tego powodu argumentacja wskazana w wyroku WSA w Szczecinie z 24 sierpnia 2017 r. (sygn. akt II SAB/Sz 61/17) jest wadliwa.

Gdy nie upłynął termin składania ofert

Jeśli postępowanie o udzielenie zamówienia publicznego zostało już wszczęte, ale nie upłynął jeszcze termin składania ofert, sytuacja wydaje się klarowniejsza. Zastosowanie znajdzie tu regulacja Pzp (w tym art. 280 oraz odpowiednik: art. 133), które stanowią, że zamawiający zobowiązany jest zapewnić pełny dostęp do SWZ (w tym do załączników – czyli m.in. dokumentacji projektowej lub PFU) od dnia publikacji ogłoszenia. **Tym samym nie sposób odmówić udostępnienia danych w przypadku, kiedy stały się one już publicznie dostępne.**

Wątpliwości może natomiast budzić udostępnienie kosztorysu inwestorskiego na tym etapie postępowania. Możemy mieć bowiem do czynienia z sytuacją, w której przed upływem terminu składania ofert oraz przed podaniem do publicznej wiadomości kwoty, jaką zamawiający zamierza przeznaczyć na sfinansowanie zamówienia, podmiot wystąpi z wnioskiem na podstawie u.d.i.p. o udostępnienie kosztorysu inwestorskiego. W takiej sytuacji, na podstawie art. 18 ust. 2 w związku z art. 74 ust. 2 Pzp, można odsunąć w czasie udostępnienie takiego dokumentu. Zgodnie z pierwszą regulacją, dostęp do informacji związanych z postępowaniem o udzielenie zamówienia może zostać ograniczony w przypadkach określonych w ustawie. Przypadkiem takim będzie właśnie dyspozycja art. 74 Pzp, która wskazuje, że załączniki do protokołu postępowania udostępnia się po dokonaniu wyboru najkorzystniejszej oferty lub unieważnieniu postępowania. **Kluczowy jest tutaj zwrot „załączniki do protokołu", który wskazuje, że podstawa prawna, o której mowa, może być zastosowana jedynie wówczas, kiedy kosztorys będzie stanowił załącznik do protokołu. W przeciwnym razie brak jest podstaw do odmowy udzielenia takiej informacji.** Znajduje to potwierdzenie w orzecznictwie (m.in. w wyroku WSA w Szczecinie, sygn. akt I SAB/Sz 8/25).

Gdy oferty zostały otwarte

Opublikowanie kwoty, jaką zamawiający zamierza przeznaczyć na sfinansowanie danego zamówienia, oraz otwarcie ofert zasadniczo nie zmienia kwalifikacji prawnej oraz możliwości postępowania. Tym samym **w dalszym ciągu brak będzie podstaw do odmowy udostępnienia dokumentacji projektowej oraz PFU (z wyjątkiem przypadków określonych w odrębnych ustawach), przy równoczesnej możliwości wstrzymania się z udostępnieniem kosztorysu do czasu wyboru najkorzystniejszej oferty lub unieważnienia postępowania.** Warto jednak pamiętać, że ostatecznie kosztorys taki należy przekazać, na podstawie art. 74 Pzp.

Również zakończenie postępowania – czy to w wyniku wyboru najkorzystniejszej oferty, czy też unieważnienia postępowania – powoduje, że projekt budowlany, PFU oraz kosztorys mogą zostać udostępnione wnioskodawcy. Nastąpi to na podstawie regulacji u.d.i.p. lub art. 74 Pzp – w zależności od tego, z której podstawy prawnej skorzysta wnioskodawca. ©℗

Podstawa prawna:

- art. 16, art. 18, art. 74, art. 133, art. 280 ustawy z 11 września 2019 r. – Prawo zamówień publicznych (j.t. Dz.U. z 2026 r. poz. 793)
- art. 1, art. 5, art. 13, art. 16 ustawy z 6 września 2001 r. o dostępie do informacji publicznej (j.t. Dz.U. z 2022 r. poz. 902; ost.zm. Dz.U. z 2025 r. poz. 1844)

eprasa.pl b32f11ba71

Z praktyki JST

Wypłacanie nienależnych ryczałtów na dojazdy środkami komunikacji miejscowej

IZABELA MOTOWILCZUK

magister administracji, były wieloletni inspektor kontroli gospodarki finansowej w regionalnej izbie obrachunkowej

Nieprawidłowość

Pracownicy urzędu miejskiego otrzymywali ryczałty na pokrycie kosztów przejazdów środkami komunikacji miejscowej nawet wtedy, gdy w miejscowości, do której odbywali podróż służbową, nie było takiej komunikacji albo z niej nie korzystali, bo miejsce oddelegowania było położone blisko dworca kolejowego lub autobusowego. Burmistrz wyjaśnił, że ryczałty służyły na pokrycie kosztów dojazdów komunikacją miejską w miejscowości, w której pracownicy pracowali, ponieważ z siedziby jednostki lub z domu musieli dojechać na dworzec kolejowy lub autobusowy.

Prawidłowe postępowanie

Ryczałt na pokrycie kosztów przejazdów środkami komunikacji miejscowej należy się wyłącznie wtedy, gdy pracownicy faktycznie korzystali z takich dojazdów w miejscowości oddelegowania. Nie należy się za dojazdy z miejsca pracy (zamieszkania) do dworca autobusowego lub kolejowego.

Koszty dojazdów środkami komunikacji miejscowej w podróży służbowej krajowej mogą być pokrywane w formie ryczałtu, który nalicza się za każdą rozpoczętą dobę pobytu w podróży krajowej, w wysokości 20% diety. Ryczałt ten nie przysługuje, jeśli pracownik nie ponosi kosztów dojazdów (§ 9 ust. 1 i 2 rozporządzenia w sprawie podróży służbowych).

Ponieważ definicja podróży służbowej z art. 77[5] § 1 Kodeksu pracy (dalej: k.p.) odnosi się do wykonywania zadania służbowego poza miejscowością, w której znajduje się siedziba pracodawcy lub stałe miejsce pracy pracownika (albo miejsce zamieszkania pracownika, jeśli pracodawca zezwoli mu na rozliczenie kosztów podróży z tego miejsca), dojazdy środkami komunikacji miejscowej dotyczą wyłącznie kosztów przemieszczania się po opuszczeniu miejscowości rozpoczęcia podróży służbowej. Ewentualne koszty przemieszczania się po miejscowości, z której pracownik wyjeżdża w podróż służbową (np. dojazdu z miejsca pracy albo z miejsca zamieszkania do dworca kolejowego lub autobusowego), obciążają pracownika. Są to normalne koszty dojazdu do pracy, które są uwzględniane w rocznym rozliczeniu podatkowym (PIT), w formie ryczałtu (w 2026 r. jest to 3000 zł rocznie lub 3600 zł rocznie, jeśli pracownik mieszka w innej miejscowości niż pracuje) lub faktycznych wydatków na dojazdy komunikacją publiczną (art. 22 ust. 2 pkt 1–4 oraz ust. 11–13 ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych). **Kosztów tych pracodawca nie może zwracać pracownikowi w ramach należności za podróż służbową – ponieważ zgodnie z przepisami nie są związane z podróżą służbową.**

W opisanej jednostce doszło do naruszenia przepisów prawa materialnego, odnoszącego się do zasad dokonywania wydatków na pokrycie kosztów podróży służbowych. Stanowi to czyn zabroniony w rozumieniu art. 11 ust. 1 ustawy o odpowiedzialności za naruszenie dyscypliny finansów publicznych, za który odpowiada dysponent środków publicznych – czyli burmistrz miasta, jako kierownik urzędu miejskiego. Ponieważ jednak w ciągu roku budżetowego suma wszystkich nienależnie wypłaconych pracownikom ryczałtów nie przekroczyła kwoty minimalnej z art. 26 ust. 1 i 3 ustawy o odpowiedzialności za naruszenie dyscypliny finansów publicznych – instytucja kontrolna nie złożyła wniosku o ukaranie burmistrza.

Mimo że czyn – ze względu na nieistotne skutki finansowe – nie stanowi naruszenia dyscypliny finansów publicznych, nie oznacza to, że można lekceważyć obowiązujące przepisy.

Burmistrz musi niezwłocznie wyeliminować nieprawidłowość na przyszłość w ramach systemu kontroli zarządczej I stopnia (art. 68,

eprasa.pl b32f11ba71

art. 69 ust. 1 pkt 3 ustawy o finansach publicznych; dalej: uofp) – podejmując następujące działania:

1) przeszkolenie wszystkich pracowników co do zasad rozliczania kosztów podróży służbowych – w szczególności ryczałtów na dojazdy środkami komunikacji miejscowej,
2) uczulenie pracowników odpowiedzialnych za kontrolę merytoryczną wydatków z tytułu podróży służbowych oraz głównego księgowego wykonującego kontrolę wstępną wydatków (art. 54 ust. 1 pkt 3 oraz ust. 3–7 uofp) na sprawdzanie prawidłowości rozliczeń kosztów podróży służbowych, w których są wykazane ryczałty na dojazdy środkami komunikacji miejscowej,
3) okresowe wyrywkowe sprawdzanie prawidłowości rozliczeń kosztów podróży służbowych, w których są wykazane ryczałty na dojazdy środkami komunikacji miejscowej przez samego burmistrza (w ramach wydawania dyspozycji środkami pieniężnymi na podstawie art. 53 ust. 1 uofp).

Ponadto burmistrz powinien podjąć działania mające na celu odzyskanie od pracowników nienależnie wypłaconych im ryczałtów. W tym celu powinien:

- rozliczyć ponownie koszty wszystkich podróży służbowych odbytych w ciągu ostatnich 3 lat (tyle wynosi okres przedawnienia należności/zobowiązań z tytułu stosunku pracy),
- ustalić kwoty przypadające do zwrotu od poszczególnych pracowników,
- wyegzekwować zwrot tych kwot na drodze polubownej lub przymusowej, zgodnie z przepisami o bezpodstawnym wzbogaceniu z tytułu V „Bezpodstawne wzbogacenie" Kodeksu cywilnego (dalej: k.c.).

Pracownicy nie będą mogli się przy tym powołać na okoliczność z art. 409 k.c. – zgodnie z którym obowiązek wydania korzyści wygasa, jeżeli ten, kto korzyść uzyskał, zużył ją lub utracił w taki sposób, że nie jest już wzbogacony, chyba że wyzbywając się korzyści lub zużywając ją powinien był liczyć się z obowiązkiem zwrotu. W tym przypadku każdy pracownik, który rozliczył w rachunku kosztów podróży nienależny ryczałt, powinien był liczyć się z obowiązkiem jego zwrotu, ponieważ to na pracowniku ciąży obowiązek prawidłowego rozliczenia kosztów podróży służbowej (§ 5 rozporządzenia w sprawie podróży służbowych). ©℗

Podstawa prawna:

- art. 53 ust. 1, art. 54 ust. 1 pkt 3, ust. 3–7, art. 68, art. 69 ust. 1 pkt 3 ustawy z 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych (j.t. Dz.U. z 2025 r. poz. 1483; ost.zm. Dz.U. z 2026 r. poz. 635)
- art. 11 ust. 1, art. 26 ust. 1 i 3 ustawy z 17 grudnia 2004 r. o odpowiedzialności za naruszenie dyscypliny finansów publicznych (j.t. Dz.U. z 2025 r. poz. 1484)
- art. 22 ust. 2 pkt 1–4 oraz ust. 11–13 ustawy z 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych (j.t. Dz.U. z 2026 r. poz. 592; ost.zm. Dz.U. z 2026 r. poz. 779)
- art. $77^{[5]}$ § 1 ustawy z 26 czerwca 1974 r. – Kodeks pracy (j.t. Dz.U. z 2025 r. poz. 277; ost.zm. Dz.U. z 2026 r. poz. 473)
- tytuł V „Bezpodstawne wzbogacenie" ustawy z 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny (j.t. Dz.U. z 2026 r. poz. 795)
- § 5, § 9 ust. 1 i 2 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z 29 stycznia 2013 r. w sprawie należności przysługujących pracownikowi zatrudnionemu w państwowej lub samorządowej jednostce sfery budżetowej z tytułu podróży służbowej (j.t. Dz.U. z 2023 r. poz. 2190)

Niewskazywanie przez pracodawcę miejsca rozpoczęcia i zakończenia podróży służbowej

Nieprawidłowość

Wójt nie wskazywał w poleceniach wyjazdu służbowego miejsca rozpoczęcia i zakończenia podróży służbowej. Miejsca te podawali pracownicy w rachunkach kosztów podróży służbowej – wybierając te, które były dla nich korzystniejsze z różnych względów. Nikt w jednostce nie sprawdzał, czy przedłożone przez pracowników rozliczenia były oszczędne i efektywne z punktu widzenia jednostki.

eprasa.pl b32f11ba71

Prawidłowe postępowanie

Miejscowość rozpoczęcia i zakończenia podróży służbowej krajowej musi określić pracodawca samorządowy w taki sposób, aby jednostka sektora finansów publicznych ponosiła wydatki publiczne w sposób celowy i oszczędny z zachowaniem zasad uzyskiwania najlepszych efektów z danych nakładów oraz optymalnego doboru metod i środków służących osiągnięciu założonych celów.

Miejscowość rozpoczęcia i zakończenia podróży służbowej krajowej określa pracodawca w poleceniu wyjazdu służbowego (§ 6 ust. 1 i 2 rozporządzenia o podróżach służbowych). Zgodnie z tymi przepisami ma do wyboru 4 opcje:

- **opcja 1** – rozpoczęcie i zakończenie podróży w miejscowości, w której pracownik ma świadczyć pracę zgodnie z umową o pracę,
- **opcja 2** – rozpoczęcie podróży w miejscowości, w której pracownik ma świadczyć pracę zgodnie z umową o pracę, natomiast zakończenie – w miejscowości pobytu stałego lub czasowego pracownika,
- **opcja 3** – rozpoczęcie podróży w miejscowości pobytu stałego lub czasowego pracownika, natomiast zakończenie – w miejscowości, w której pracownik ma świadczyć pracę zgodnie z umową o pracę,
- **opcja 4** – rozpoczęcie i zakończenie podróży w miejscowości pobytu stałego lub czasowego pracownika.

Przy czym w praktyce przyjęło się, że na poleceniu wyjazdu służbowego należy wskazać przynajmniej miejsce docelowe podróży. **Przy braku wskazania miejsca jej rozpoczęcia przyjmuje się, że jest nim miejsce stałego świadczenia pracy pracownika.** Wskazania te są o tyle istotne, że pracownikowi przysługuje zwrot kosztów podróży służbowej odbytej wyłącznie w terminie i miejscu określonym przez pracodawcę (§ 2 rozporządzenia w sprawie podróży służbowych).

Pracodawcy jednostek sektora finansów publicznych przy wyborze miejsca rozpoczęcia i zakończenia podróży służbowej powinni kierować się kryteriami dokonywania wydatków ze środków publicznych, podanymi w art. 44 ust. 2 i ust. 3 pkt. 1 lit. a i b ustawy o finansach publicznych (dalej: uofp). Zgodnie z tymi unormowaniami, wydatki publiczne powinny być dokonywane:

1) zgodnie z przepisami dotyczącymi poszczególnych rodzajów wydatków,
2) w sposób celowy i oszczędny, z zachowaniem zasad:
   a) uzyskiwania najlepszych efektów z danych nakładów,
   b) optymalnego doboru metod i środków służących osiągnięciu założonych celów.

Zastosowanie tych zasad przy wskazywaniu miejsca rozpoczęcia i zakończenia podróży służbowej oznacza, że po pierwsze, wyznaczenie tych miejsc zależy od decyzji pracodawcy, a nie pracownika (pracodawca musi więc przestrzegać dyspozycji § 6 ust. 1 i 2 rozporządzenia w sprawie podróży służbowych). Po drugie, pracodawca – podejmując decyzję o miejscu rozpoczęcia i zakończenia podróży – musi zadbać przede wszystkim o to, aby koszty podróży były jak najniższe.

PRZYKŁAD

Podstawowe miejsce rozpoczęcia i zakończenia podróży to miejscowość świadczenia pracy przez pracownika. Jednak pracodawca może wyrazić zgodę, aby było to miejsce stałego lub czasowego pobytu pracownika – jeśli rozliczenie z tego miejsca będzie tańsze niż z miejsca pracy. Może tak być, gdy miejsce zamieszkania pracownika jest bliżej miejscowości docelowej delegacji niż miejsce pracy.

Odstępstwo od powyższej zasady jest możliwe tylko wtedy, gdy rozliczenie kosztów wyższych z miejsca pobytu pracownika, zamiast niższych z miejsca pracy, jest korzystniejsze z punktu widzenia efektywności działania jednostki.

PRZYKŁAD

W miejscowości, w której jest siedziba jednostki, nie zatrzymują się pociągi pospieszne. Pracownik wysłany w delegację pociągiem mieszka natomiast w miejscowości, w której pociągi pospieszne się zatrzymują. Otrzymał on zgodę na rozliczanie delegacji z miejsca zamieszkania pociągiem pospiesznym, mimo że jest to droższe od rozwiązania, w którym jechałby pociągiem zwykłym z miejsca pracy. W tym przypadku pracodawca woli, aby pracownik odbywał podróż pociągiem pospiesznym – ma on bowiem więcej czasu w miejscowości docelowej na wykonanie zdania służbowego niż gdyby je-

eprasa.pl b32f11ba71

chał pociągiem zwykłym. Rozwiązanie jest zatem droższe, ale korzystniejsze z punktu widzenia ekonomiki działania jednostki.

Pracodawca samorządowy (tu: wójt gminy) musi zapewnić przestrzeganie przepisów w zakresie wydatkowania środków publicznych oraz zasad efektywnego i optymalnego wykorzystania tych środków w ramach kontroli zarządczej I stopnia (art. 68, art. 69 ust. 1 pkt 3 uofp). W tym celu powinien:

- ustalić zasady, na jakich pracownicy mogą odbywać podróże służbowe z miejsca pobytu stałego lub czasowego zamiast z miejsca pracy (generalnie powinno się to odbywać, gdy tak jest taniej, albo w przypadkach szczególnych – np. gdy nie ma możliwości odbycia podróży w wymaganym terminie/czasie z miejsca pracy),
- zapewnić przestrzeganie powyższych zasad w ramach kontroli zarządczej I stopnia przez bezpośrednich przełożonych delegowanych pracowników – w tym w ramach kontroli merytorycznej kosztów podróży służbowych,
- zapewnić eliminowanie niekompletnych rachunków kosztów podróży służbowych w ramach kontroli formalno-rachunkowej (gdzie wszystkie rachunki, które rozliczono z miejsca pobytu czasowego lub stałego, zamiast z miejsca pracy, przy braku wyraźnej zgody pracodawcy na to, zamieszczonej na poleceniu wyjazdu służbowego – powinny być przekazywane do pracodawcy celem uzupełnienia lub wyeliminowania z obiegu).

Niegospodarne wydatkowanie środków publicznych (czyli z naruszeniem art. 44 ust. 3 pkt 1 lit. a i b uofp) nie stanowi czynu zabronionego z art. 11 ust. 1 ustawy o odpowiedzialności za naruszenie dyscypliny finansów publicznych, ponieważ nie mieści się w dyspozycji tego przepisu. Obejmuje ona trzy czyny zabronione polegające na dokonaniu wydatku ze środków publicznych:

1) bez upoważnienia określonego ustawą budżetową, uchwałą budżetową lub planem finansowym,
2) z przekroczeniem zakresu upoważnienia określonego ustawą budżetową, uchwałą budżetową lub planem finansowym,
3) z naruszeniem przepisów dotyczących dokonywania poszczególnych rodzajów wydatków.

Odnoszą się one do naruszenia art. 44 ust. 1 pkt 2 i 3 oraz ust. 2 uofp, które nakazują ponoszenie wydatków:

- na cele i w wysokościach ustalonych w uchwale budżetowej JST lub planie finansowym jednostki organizacyjnej sektora finansów publicznych,
- zgodnie z przepisami dotyczącymi poszczególnych rodzajów wydatków.

Pozostałe dyspozycje art. 44 uofp nie są chronione przez ustawę o odpowiedzialności za naruszenie dyscypliny finansów publicznych.

PRZYKŁAD

Powyższe tezy potwierdza orzecznictwo GKO – w szczególności orzeczenie z 2 września 2010 r. (sygn. akt BDF1/4900/46/52/RN-18/10/13220).

GKO umorzyła postępowanie w sprawie o ukaranie burmistrza miasta z art. 11 ust. 1 ustawy o dyscyplinie finansów publicznych za dokonanie wydatku w sposób niecelowy i nieekonomiczny, co naruszyło art. 44 ust. 1 i 3 pkt 1a uofp. GKO uzasadniła umorzenie tym, że działanie obwinionego nie mieściło się w znamionach czynu zabronionego, określonego w art. 11 ust. 1 ustawy o dyscyplinie finansów publicznych. Czynem karalnym w rozumieniu tego przepisu jest dokonanie wydatku ze środków publicznych bez upoważnienia albo z przekroczeniem jego zakresu. Zakres upoważnienia został przez ustawodawcę w sposób ogólny określony w art. 44 ust. 1 pkt 2 i 3 uofp – zgodnie z którym wydatki publiczne mogą być ponoszone na cele i w wysokościach ustalonych w uchwale budżetowej JST oraz planie finansowym jednostki sektora finansów publicznych, zgodnie z przepisami dotyczącymi poszczególnych rodzajów wydatków. GKO przyjęła, że według tego przepisu podstawowymi kryteriami pozwalającymi określić zakres upoważnienia są:

- cel (przeznaczenie) i wysokość wydatków, wynikające z ustalonych przez odpowiednie organy planów finansowych i budżetów w sposób przewidziany przepisami prawa,
- termin wydatkowania środków, które wygasają z upływem roku budżetowego (art. 263 ust. 1 uofp) – co oznacza, że mogą być wydatkowane tylko w roku, którego dotyczą.

GKO wskazała, że przy interpretacji pojęcia przekroczenia zakresu upoważnienia do dokonywania wydatków należy przyjąć, iż do

eprasa.pl b32f11ba71

takiego przekroczenia dochodzi, gdy środki są wydatkowane:
- na inny cel,
- w kwocie wyższej niż zaplanowana,
- po upływie roku budżetowego, w którym obowiązywał plan finansowy (budżet).

GKO uznała za bezsporne, że naruszenie zasady efektywności, oszczędności i celowości przy prowadzeniu gospodarki finansowej (określonej w art. 44 ust. 3 uofp) nie jest objęte dyspozycją art. 11 ust. 1 ustawy o dyscyplinie finansów publicznych. Stanowi to niedozwoloną prawem próbę rozszerzenia, poprzez interpretację zamkniętego katalogu czynów karalnych, określonych w ustawie o dyscyplinie finansów publicznych.

Nieobjęcie naruszeń art. 44 ust. 3 pkt 1 lit. a i b uofp zakresem odpowiedzialności za naruszenie dyscypliny finansów publicznych nie oznacza, że czyny takie pozostają bezkarne. **Jeśli na skutek braku ustalenia zasad rozliczania kosztów podróży służbowych i braku kontroli ich przestrzegania w jednostce dojdzie do znacznych nadużyć – wójt gminy może zostać pociągnięty do odpowiedzialności karnej za niegospodarność z art. 296 Kodeksu karnego.** ©℗

Podstawa prawna:
- art. 44 ust. 1 i 2 oraz ust. 3 pkt 1 lit. a i b, art. 68, art. 69 ust. 1 pkt 3 ustawy z 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych (j.t. Dz.U. z 2025 r. poz. 1483; ost.zm. Dz.U. z 2026 r. poz. 635)
- art. 11 ust. 1 ustawy z 17 grudnia 2004 r. o odpowiedzialności za naruszenie dyscypliny finansów publicznych (j.t. Dz.U. z 2025 r. poz. 1484)
- art. 296 ustawy z 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny (j.t. Dz.U. z 2025 r. poz. 383; ost.zm. Dz.U. z 2026 r. poz. 902)
- § 2, § 6 ust. 1 i 2 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z 29 stycznia 2013 r. w sprawie należności przysługujących pracownikowi zatrudnionemu w państwowej lub samorządowej jednostce sfery budżetowej z tytułu podróży służbowej (j.t. Dz.U. z 2023 r. poz. 2190)

Podwójne opodatkowanie gruntów rolnych będących własnością przedsiębiorcy

Nieprawidłowość

Grunty rolne będące własnością osób fizycznych prowadzących pozarolniczą działalność gospodarczą były podwójnie opodatkowane – podatkiem rolnym oraz podatkiem od nieruchomości. Inspektor ds. wymiaru podatków stwierdził, że opodatkował grunty zgodnie z wykazami gruntów złożonymi przez podatników.

Prawidłowe postępowanie

Jeden i ten sam przedmiot opodatkowania (grunty rolne) mogą być opodatkowane wyłącznie jednym podatkiem (rolnym albo od nieruchomości – w zależności od faktycznego sposobu wykorzystywania gruntów rolnych przez podatnika). Opodatkowaniu podatkiem rolnym podlegają grunty sklasyfikowane w ewidencji gruntów i budynków jako użytki rolne, z wyjątkiem gruntów zajętych na prowadzenie działalności gospodarczej innej niż działalność rolnicza.

DEFINICJA

Za **działalność rolniczą** uznaje się produkcję roślinną i zwierzęcą – w tym również produkcję materiału siewnego, szkółkarskiego, hodowlanego oraz reprodukcyjnego, produkcję warzywniczą, roślin ozdobnych, grzybów uprawnych, sadownictwa, hodowlę i produkcję materiału zarodowego zwierząt, ptactwa i owadów użytkowych, produkcję zwierzęcą typu przemysłowego fermowego oraz chów i hodowlę ryb (art. 2 ust. 2 ustawy o podatku rolnym).

Jeśli użytki rolne są wykorzystywane do prowadzenia działalności gospodarczej – to podlegają opodatkowaniu podatkiem od nieruchomości (art. 2 ust. 2, art. 1 ust. 1 pkt 4, ust. 2, ust. 2a ustawy o podatkach i opłatach lokalnych).

Podstawą wymiaru podatku rolnego i podatku od nieruchomości są zapisy ewidencji

eprasa.pl b32f11ba71

gruntów i budynków (art. 21 ust. 1 ustawy – Prawo geodezyjne i kartograficzne). Ponieważ jednak w ewidencji tej nie ma danych na temat tego, czy ich właściciel prowadzi działalność gospodarczą oraz w jakim zakresie pod tę działalność zajmuje użytki rolne – **przepisy ustawowe nakładają na osoby fizyczne będące właścicielami użytków rolnych obowiązek złożenia informacji o przedmiotach opodatkowania** (art. 6a ust. 5 ustawy o podatku rolnym, art. 6 ust. 6 ustawy o podatkach i opłatach lokalnych). Jeśli przedsiębiorca wykorzystuje użytki rolne do prowadzenia działalności gospodarczej, ma obowiązek złożenia osobno dwóch informacji (jednej o użytkach rolnych – dla celów wymiaru podatku rolnego i drugiej – o użytkach rolnych zajętych na prowadzenie działalności gospodarczej – dla celów wymiaru podatku od nieruchomości).

Organ podatkowy (tu: wójt gminy, w imieniu którego sprawy prowadzi inspektor ds. wymiaru podatków) ma obowiązek – przed ujęciem w ewidencji przedmiotów opodatkowania podatkiem rolnym i od nieruchomości – wykonania tzw. czynności sprawdzających (art. 272 Ordynacji podatkowej). Obejmują one m.in.:

- stwierdzenie formalnej poprawności informacji o użytkach rolnych i o gruntach podlegających opodatkowaniu podatkiem od nieruchomości,
- ustalenie stanu faktycznego w zakresie niezbędnym do stwierdzenia zgodności z przedstawionymi dokumentami (m.in. porównanie informacji z ewidencją geodezyjną, gdzie suma powierzchni i rodzaje użytków rolnych oraz innych gruntów podlegających opodatkowaniu i zwolnionych z opodatkowania podatkiem rolnym i od nieruchomości musi być identyczna z danymi w ewidencji gruntów, a także dokonanie oględzin i obmiarów w terenie).

W sytuacji gdy jeden podatnik ma przedmioty opodatkowania podlegające opodatkowaniu różnymi podatkami, czynności sprawdzające powinny objąć nie tylko poprawność poszczególnych informacji o przedmiotach opodatkowania, ale także sprawdzenie – czy dane w nich wykazane są kompletne (wykrycie pominiętych przedmiotów opodatkowania) albo nie dublują się (wykrycie podwójnego opodatkowania różnymi podatkami). Sprawdzenie tego należy zapewnić niezależnie od tego, czy wymiar podatku rolnego i od nieruchomości należy do jednego pracownika organu podatkowego, czy też do różnych pracowników.

W razie stwierdzenia niezgodności danych podanych w informacjach podatkowych ze stanem faktycznym, organ podatkowy powinien zwrócić się do składającego o ich skorygowanie oraz złożenie niezbędnych wyjaśnień – wskazując przyczyny, z powodu których dane zawarte w informacjach poddaje się w wątpliwość (art. 3 pkt 5, art. 274 § 1 pkt 2 Ordynacji podatkowej).

Ponieważ organ podatkowy nie wykonał powyższych czynności sprawdzających – w jednostce doszło do podwójnego opodatkowania użytków rolnych (podatkiem rolnym oraz od nieruchomości).
Aby usunąć ten błąd, organ podatkowy powinien niezwłocznie z urzędu wszcząć postępowanie podatkowe w celu ustalenia prawidłowej wysokości zobowiązań w obu podatkach. Po ustaleniu właściwych przedmiotów opodatkowania organ podatkowy powinien zmienić wydane błędnie decyzje wymiarowe (art. 253 Ordynacji podatkowej – uchylenie lub zmiana decyzji ostatecznej, na mocy której podatnik nie nabył prawa) i wyegzekwować od podatników ewentualne należności zaniżone (jeśli naliczono podwójnie nienależny podatek rolny, zamiast należnego – wyższego podatku od nieruchomości) albo zwrócić należności nadpłacone (jeśli naliczono podwójnie nienależny podatek od nieruchomości, zamiast należnego – niższego podatku rolnego). ©℗

Podstawa prawna:

- art. 3 pkt 5, art. 253, art. 272, art. 274 § 1 pkt 2 ustawy z 29 sierpnia 1997 r. – Ordynacja podatkowa (j.t. Dz.U. z 2026 r. poz. 622)
- art. 1 ust. 1 pkt 4, ust. 2, ust. 2a, art. 2 ust. 2, art. 6 ust. 6 ustawy z 12 stycznia 1991 r. o podatkach i opłatach lokalnych (j.t. Dz.U. z 2025 r. poz. 707)
- art. 21 ust. 1 ustawy z 17 maja 1989 r. – Prawo geodezyjne i kartograficzne (j.t. Dz.U. z 2024 r. poz. 1151; ost.zm. Dz.U. z 2025 r. poz. 1542)
- art. 2 ust. 2 art. 6a ust. 5 ustawy z 15 listopada 1984 r. o podatku rolnym (j.t. Dz.U. z 2025 r. poz. 1344)

eprasa.pl b32f11ba71

Prawo budowlane

Nowa wysokość dla ostrych elementów na ogrodzeniu

Od 20 września 2026 r. mają obowiązywać nowe przepisy techniczno-budowlane dotyczące ogrodzeń. Najgłośniej komentowaną zmianą jest podniesienie (z 1,8 m do 2,2 m) wysokości, od której dopuszczalne będzie stosowanie drutu kolczastego i innych ostrych zabezpieczeń. Projekt przewiduje jednak również nowe wymagania dotyczące bram i furtek, które będą musieli uwzględnić właściciele nieruchomości, inwestorzy oraz samorządy realizujące inwestycje publiczne.

MICHAŁ CYRANKIEWICZ-GORTYŃSKI

prawnik, dziennikarz, autor licznych publikacji z zakresu ustroju gmin, finansów publicznych, gospodarki komunalnej i samorządowego prawa pracy

Przez wiele lat obowiązywały przepisy zawarte w rozporządzeniu Ministra Infrastruktury z 12 kwietnia 2002 r. w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać budynki i ich usytuowanie. Zgodnie z nimi na ogrodzeniach nie wolno było umieszczać ostrych elementów – takich jak drut kolczasty, tłuczone szkło czy ostro zakończone kolce, na wysokości niższej niż 1,8 m. Jednocześnie minimalna szerokość bramy wynosiła 2,4 m, a furtki 0,9 m.

Projekt nowych warunków technicznych przewiduje zaostrzenie części tych wymagań. Najbardziej widoczna zmiana dotyczy podwyższenia wysokości, od której mogą być stosowane niebezpieczne zabezpieczenia. Zgodnie z § 36 ust. 2 zakazane będzie umieszczanie drutu kolczastego, tłuczonego szkła oraz innych podobnych materiałów na wysokości niższej niż 2,2 m.

Nie tylko drut kolczasty

W debacie publicznej najwięcej uwagi poświęca się zmianie wysokości z 1,8 m do 2,2 m, ale projekt rozporządzenia przewiduje również nowe wymagania dotyczące samych parametrów ogrodzeń.

W nowym rozporządzeniu § 37 utrzymuje zasadę, zgodnie z którą bramy i furtki nie mogą otwierać się na zewnątrz działki. Rozwiązanie to ma chronić pieszych i uczestników ruchu przed ryzykiem kolizji z otwieranym skrzydłem bramy lub furtki. Jednocześnie wprowadzono wyraźny

eprasa.pl b32f11ba71

wymóg, aby furtki przy budynkach mieszkalnych wielorodzinnych, budynkach użyteczności publicznej i budynkach zamieszkania zbiorowego nie utrudniały dostępu osobom ze szczególnymi potrzebami.
Zmieniają się także minimalne wymiary elementów ogrodzenia. Zgodnie z nowym § 38 szerokość bramy będzie musiała wynosić co najmniej 2,6 m, a szerokość furtki co najmniej 1 m w świetle przejścia (obecnie wartości te wynoszą odpowiednio 2,4 m i 0,9 m).
Oznacza to, że nowe regulacje są znacznie szersze niż mogłoby wynikać z medialnych doniesień koncentrujących się wyłącznie na podwyższeniu wysokości dla ostrych zabezpieczeń.

Już na etapie projektowania ogrodzeń

Dla inwestorów oraz właścicieli nieruchomości nowe przepisy oznaczają konieczność uwzględnienia zmienionych wymagań już na etapie projektowania ogrodzenia. Dotyczy to zarówno inwestycji mieszkaniowych, jak i obiektów przemysłowych, usługowych czy magazynowych. W przypadku realizacji nowych ogrodzeń zastosowanie rozwiązań niezgodnych z aktualnymi przepisami może prowadzić do konieczności ich przebudowy lub dostosowania do obowiązujących wymagań technicznych.
Zmiana ma również znaczenie dla jednostek samorządu terytorialnego. Gminy realizujące inwestycje publiczne – takie jak szkoły, przedszkola, place zabaw, obiekty sportowe czy tereny zieleni – będą musiały uwzględniać nowe standardy bezpieczeństwa przy projektowaniu i wykonywaniu ogrodzeń. Szczególne znaczenie mogą mieć nowe wymagania dotyczące dostępności furtek przy budynkach użyteczności publicznej oraz budynkach zamieszkania zbiorowego.

Z perspektywy mieszkańców najważniejszym skutkiem zmian ma być poprawa bezpieczeństwa. Projektodawca wskazuje, że podwyższenie wysokości, od której dopuszczalne jest stosowanie drutu kolczastego i innych ostrych zabezpieczeń, ma ograniczyć ryzyko przypadkowych urazów zarówno ludzi, jak i zwierząt. Jednocześnie zwiększenie minimalnych szerokości bram i furtek ma poprawić funkcjonalność oraz dostępność nieruchomości.
Choć zmiany dotyczą pozornie niewielkiego elementu procesu budowlanego, w praktyce wpłyną na sposób projektowania i wykonywania ogrodzeń na tysiącach prywatnych i publicznych nieruchomości. ©℗

Podstawa prawna:

- § 36 ust. 2, § 37 ust. 1–2, § 38 projektu rozporządzenia Ministra Finansów i Gospodarki w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać budynki i ich usytuowanie, oraz warunków technicznych użytkowania budynków mieszkalnych (na dzień oddania numeru do druku projekt znajdował się na końcowym etapie prac legislacyjnych – skierowany do rozpatrzenia przez Komisję Prawniczą)

eprasa.pl b32f11ba71

Bezpieczeństwo

Gminy muszą dokonać przeglądu umów z ochotniczymi strażami pożarnymi

Realizacja działań ratowniczych przez ochotnicze straże pożarne z wykorzystaniem psów ratowniczych OSP będzie możliwa na podstawie umów z gminą. Dlatego w ciągu 12 miesięcy gminy powinny dokonać przeglądu dotychczasowych umów i zaktualizować je lub zawrzeć nowe – uwzględniając najnowsze zmiany prawne.

KRZYSZTOF TOMASZEWSKI

dziennikarz specjalizujący się w tematyce samorządowej i podatkowej

Od 16 września 2026 r. obowiązuje nowelizacja ustawy o ochotniczych strażach pożarnych (dalej: ustawa o OSP). W uzasadnieniu projektu tej nowelizacji zwrócono uwagę, że od ponad 30 lat psy ratownicze ochotniczych straży pożarnych (OSP) stanowią istotny i sprawdzony element zintegrowanego mechanizmu bezpieczeństwa. OSP dysponują potencjałem kilkuset wyszkolonych psów ratowniczych, które każdego roku uczestniczą w setkach działań na rzecz ochrony życia i zdrowia ludzi.

Brakowało podstaw prawnych

Dotychczasowa ustawa o OSP nie zapewniała stabilnych podstaw prawnych dla funkcjonowania, a nawet istnienia, psów ratowniczych OSP. W nowelizacji zatem wprost przewidziano, że ochotnicze straże pożarne mogą używać psów ratowniczych. **Psy ratownicze znajdujące się w ochotniczych strażach pożarnych będą szkolone i egzaminowane tak jak psy wykorzystywane w Państwowej Straży Pożarnej.** Dodatkowo przewidziano wprowadzenie przepisu, zgodnie z którym psy ratownicze OSP mogą być używane do udziału w działaniach prowadzonych przez inne służby, inspekcje i straże – a nie tylko w działaniach ratowniczych.

Psy ratownicze OSP

Nowelizacja dodała przepis, zgodnie z którym ochotnicze straże pożarne mogą używać psów ratowniczych. Psy ratownicze OSP mogą być używane po odbyciu szkolenia i zdaniu egzaminu, o których mowa w przepisach wydanych na podstawie odpowiednich unormowań ustawy o Państwowej Straży Pożarnej. Opiekunem psa ratowniczego OSP może być osoba, która ukończyła szkolenie przewidziane we właściwych regulacjach prawnych. Psy ratownicze OSP mogą być używane na podstawie odpowiednich przepisów ustawy o Państwowej Straży Pożarnej. Zgodnie natomiast z tymi unormowaniami, używane mogą być m.in. psy stanowiące własność osoby fizycznej będącej członkiem podmiotu włączonego do krajowego systemu ratowniczo-gaśniczego lub podmiotu, z którym zawarto umowę cywilnoprawną, o której mowa w przepisach wydanych na podstawie ustawy o ochronie przeciwpożarowej.

Ochrona życia, zdrowia, mienia i środowiska

Do zadań ochotniczych straży pożarnych należy w szczególności ochrona życia, zdrowia, mienia lub środowiska. Cel ten realizowany jest przez prowadzenie działań ratowniczych, udział w nich, a także udział w działaniach prowadzonych przez inne służby, inspekcje i straże, w tym – o ile przewiduje to umowa z gminą – z wykorzystaniem psów ratowniczych OSP. Ustawa o ochotniczych strażach pożarnych przewiduje bowiem, że gmina jest zobowiązana do zawarcia umowy ze wszystkimi ochotniczymi strażami pożarnymi na jej terenie, zawierającej postanowienia dotyczące takich działań oraz

eprasa.pl b32f11ba71

postanowienia regulujące określone obowiązki gminy.

Dwanaście miesięcy na przeprowadzenie zmian

Nowelizacja zobowiązuje gminy, aby w terminie 12 miesięcy od dnia wejścia w życie nowych przepisów dokonały przeglądu wcześniej zawartych wyżej wymienionych umów (przypomnijmy, że nowelizacja zaczęła obowiązywać od 16 września 2026 r.). Przeglądu należy dokonać więc pod względem oceny konieczności zawarcia nowych umów lub aktualizacji dotychczasowych. Chodzi o to, aby nowe zapisy umów zawierały rozwiązania umożliwiające możliwość wykorzystania psów ratowniczych OSP.

Jak podkreślono w opinii Biura Legislacyjnego Kancelarii Senatu, możliwość wykorzystania psów ratowniczych OSP w działaniach ratowniczych została uzależniona od postanowień umowy zawartej między gminą a ochotniczą strażą pożarną, określającej zadania realizowane przez tę ochotniczą straż pożarną. Przepis przejściowy nowelizacji nakłada na gminy obowiązek przeprowadzenia przeglądu obowiązujących umów zawartych przez nie z ochotniczymi strażami pożarnymi. Obowiązek ten powinien zostać wykonany w terminie 12 miesięcy od dnia wejścia

w życie ustawy – podkreślono w opinii Biura Legislacyjnego Kancelarii Senatu. ©℗

Podstawa prawna:

- art. 1–3 ustawy z 31 lipca 2026 r. o zmianie ustawy o ochotniczych strażach pożarnych (Dz.U. z 2026 r. poz. 1159)
- art. 7 ust. 1, art. 10 ust. 1 ustawy z 17 grudnia 2021 r. o ochotniczych strażach pożarnych (j.t. Dz.U. z 2025 r. poz. 244; ost.zm. Dz.U. z 2026 r. poz. 426)
- 124o ust. 2 pkt 3 ustawy z 24 sierpnia 1991 r. o Państwowej Straży Pożarnej (j.t. Dz.U. z 2025 r. poz. 1312; ost.zm. Dz.U. z 2026 r. poz. 821)

Abonament 2027

Przedłuż abonament
Gazety Samorządu i Administracji
i wybierz jeden z prezentów!

Zobacz więcej:
oferta2027.infor.pl

22 761 30 30, 801 626 666 bok@infor.pl sklep.infor.pl

eprasa.pl b32f11ba71

Oświata

Brak możliwości wyegzekwowania rozliczenia przez beneficjenta środków z programu pomocowego a ich zwrot

Powiat realizuje projekt „Dolnośląski program pomocy uczniom niepełnosprawnym. Sprawny Uczeń". Partnerem wiodącym jest Województwo Dolnośląskie – Dolnośląski Ośrodek Polityki Społecznej we Wrocławiu. Stronami są powiaty i województwa – w tym nasz Powiat. Na mocy uchwały Zarządu Powiatu zadanie zostało przekazane do realizacji jednostce samorządu terytorialnego – Powiatowemu Centrum Pomocy Rodzinie. W ramach projektu wypłacane były uczniom niepełnosprawnym stypendia według zasady: pierwsza wypłata na podstawie umowy (2500 zł). Stypendysta miał prawo wydatkować 3500 zł i po weryfikacji złożonego przez stypendystę sprawozdania z wydatkowanych środków była mu wypłacana dodatkowa kwota do 1000 zł (w zależności od rozliczenia).

Zaistniał jednak przypadek, że stypendysta rozliczył się tylko w części z przelanej mu kwoty (w wysokości 2500 zł) – tzn. z kwoty: 1324,99 zł. Brakująca kwota do rozliczenia wyniosła 1175,01 zł. Zgodnie z zapisami umowy pomiędzy DOPS a Powiatem „w zakresie wydatkowania środków finansowych na realizację Projektu Strony zobowiązane są do rozliczenia całości otrzymanego od Partnera Wiodącego dofinansowania. W przypadku nierozliczenia całości otrzymanego dofinansowania podlega ono zwrotowi na rachunek bankowy Partnera Wiodącego w terminie 10 dni roboczych od zakończenia projektu".

Nie ma możliwości zwrotu od stypendysty pobranego stypendium do końca trwania projektu. W związku z czym prosimy o opinię: czy powiat powinien zwrócić partnerowi kwotę 1175,01 zł jako zwrot dotacji, a stypendysta będzie miał wobec nas zobowiązanie? Czy należy zastosować inne rozwiązanie?

RENATA PIECYK

niezależny ekspert ds. projektów współfinansowanych ze środków UE

ODPOWIEDŹ

Możliwa jest zaproponowana opcja zwrotu środków partnerowi wiodącemu – rozliczenie w projekcie kwoty 1324,99 zł i odzyskiwanie nierozliczonych środków od stypendysty. Takie rozwiązanie może być najłatwiejsze z punktu widzenia beneficjenta i instytucji nadzorującej projekt. Niekoniecznie jest jednak takie dla Powiatu jako partnera (z uwagi na potrzebę założenia środków jeszcze nieodzyskanych) oraz dla samego stypendysty (z uwagi na konieczność zwrotu i utratę możliwości pełnego skorzystania ze wsparcia). Dolnośląski program pomocy uczniom niepełnosprawnym „Sprawny Uczeń" jest

eprasa.pl b32f11ba71

współfinansowany ze środków Unii Europejskiej, Europejskiego Funduszu Społecznego Plus, w ramach programu Fundusze Europejskie dla Dolnego Śląska 2021–2027. Ma na celu wsparcie uczniów w trudnej sytuacji życiowej. Dlatego – moim zdaniem – warto spróbować rozliczyć stypendium w całości.

UZASADNIENIE

Moim zdaniem dobrze byłoby zastanowić się nad poniższymi możliwościami.

1. Niezwłocznie zgłosić sprawę do partnera wiodącego i – za jego pośrednictwem – instytucji nadzorującej projekt. To z jednej strony pokazuje reakcję na problem, a z drugiej – czasami pozwala na skorzystanie z gotowych rozwiązań zaproponowanych przez instytucje nadrzędne. Być może nie jest to pierwszy przypadek nierozliczonego stypendium w projekcie czy programie i wypracowano już ścieżkę działania w tym zakresie.

2. Pilnie wyjaśnić przyczyny nierozliczenia stypendium w pełnej kwocie. W mojej opinii nie warto automatycznie żądać zwrotu stypendium bez próby wcześniejszego wyjaśnienia sytuacji. Należy skontaktować się z uczniem w celu ustalenia przyczyny braku pełnego rozliczenia i ocenić wyjaśnienia. Stypendia były przyznawane na konkretne cele, do – w miarę szybkiej – realizacji i rozliczenia. Jest więc prawdopodobne, że brak wszystkich zakładanych zakupów nie wynika z nagłej zmiany potrzeb ucznia, tylko jakiejś sytuacji szczególnej.

Jeśli problemem jest czas, warto rozważyć jego wydłużenie i przyjęcie rozliczenia po pierwotnym terminie. Regulamin przyznawania stypendiów i umowa stypendialna zapewne przewidują konkretne terminy rozliczenia, które zostały już przekroczone (jak np. regulamin obowiązujący w ramach projektu i opublikowany na stronie MOPS Wrocław; https://mops.wroclaw.pl/projekty-i-programy/sprawny-uczen/3045-rekrutacja-sprawny-uczen-2). Jeśli dokumenty te przewidują elastyczność – należy ją stosować. Jeśli nie – tzn. jeśli dokumenty nie zakładają możliwości wydłużenia terminu rozliczenia – mimo wszystko warto zapytać o taką ewentualność partnera wiodącego i instytucję nadzorującą projekt oraz zadziałać na korzyść uczestnika.

Terminy i procedury są konkretnie określane dla porządku i przejrzystości i co do zasady powinny być przestrzegane, ale w sytuacjach szczególnych warto stosować wyjątki. EFS+ wspiera trudne grupy docelowe, stąd elastyczność i racjonalne dostosowanie do sytuacji życiowych są często uzasadnione.

WAŻNE Jeśli termin rozliczenia stypendium miałby wykroczyć poza termin rozliczenia projektu, konieczne byłoby wydłużenie okresu realizacji projektu. Wiele umów o dofinansowanie projektów EFS+ przewiduje konieczność zgłoszenia zmian w projekcie co najmniej na miesiąc przed jego końcem, ale w sytuacjach szczególnych instytucje niejednokrotnie wyrażają zgodę na zmianę projektu nawet po tym terminie.

3. Wykazać się należytą starannością przy rozliczaniu stypendium. Partner w projekcie nie dokonuje bezpośrednio i osobiście zakupów, ale przyznaje i rozlicza stypendia, w ramach których takie zakupy są dokonywane. Kluczowe więc jest dochowanie należytej staranności przy obowiązkach partnera. Należy stosować procedury wynikające z obowiązujących dokumentów. Na bieżąco monitorować terminy rozliczeń. W razie opóźnień przypominać stypendystom o obowiązkach. Wyjaśniać okoliczności i szukać rozwiązań. Analizować indywidualne sytuacje uczniów. Traktować wszystkich stypendystów według tych samych zasad. Zgłaszać problemy nadzorującym instytucjom i proponować rozwiązania, dokumentować wszystkie czynności. Jeśli pełne rozliczenie nie jest możliwe – należy wzywać do zwrotu niewykorzystanych środków, a spłatę monitorować lub dochodzić należności.

Termin zwrotu środków przez partnera (przy końcowym rozliczeniu projektu, po faktycznym zwrocie przez stypendystę) należy ustalić z instytucją nadzorującą projekt. Co do zasady będzie to końcowe rozliczenie projektu, ale jeśli brak pełnego rozliczenia lub zwrotu niewykorzystanych środków przez stypendystę nie wynika braku należytej staranności przyznającego stypendium partnera – nie należy wykluczać możliwości ustalenia innego terminu. ©℗

eprasa.pl b32f11ba71

W następnym numerze Gazety Samorządu i Administracji:

- Rewolucja w podatku od nieruchomości?
- Błędy w planach ogólnych gmin
- Schrony w budynkach użyteczności publicznej – warunki, decyzje, finansowanie
- Jak przeprowadzić konkurs na dyrektora instytucji kultury

W INFORLEX:

- Zamiast opłaty turystycznej wyższa opłata miejscowa dla gmin
- Usługi asystencji w 2027 r.
- Tereny pod zabudowę w planach ogólnych mogą się zwiększyć dzięki silosom i magazynom
- Czy z budżetu gminy wolno finansować dokarmianie saren, dzików i innych leśnych zwierząt?

PRENUMERATA

Gazeta Samorządu i Administracji
w wersji STANDARD (e-wydanie)
Abonament na 12 miesięcy w cenie 1190,00 zł

POLECAMY RÓWNIEŻ:
Rachunkowość Budżetowa
w wersji PREMIUM (papier + e-wydanie)
Abonament na 12 miesięcy w cenie 1480,00 zł

Poradnik Rachunkowości Budżetowej
w wersji PREMIUM (papier + e-wydanie)
Abonament na 12 miesięcy w cenie 1370,00 zł

www.sklep.infor.pl
801 626 666, 22 761 30 30
bok@infor.pl

INFOR
Zał. R. Pieńkowski w 1987 r.

Grupa INFOR PL

Właściciel i Prezes Zarządu
Ryszard Pieńkowski

INFOR PL Spółka Akcyjna
ul. Burakowska 14,
01-066 Warszawa
www.infor.pl

Dyrektor Pionu Produktów Cyfrowych
Grzegorz Błażejczyk
e-mail: grzegorz.blazejczyk@infor.pl

Adres redakcji
ul. Burakowska 14, 01-066 Warszawa
e-mail: gs@infor.pl, www.inforlex.pl

Redaktor naczelny
Michał Rylski
e-mail: michal.rylski@infor.pl

Redakcja
Dorota Majcher – sekretarz redakcji
e-mail: dorota.majcher@infor.pl
Remigiusz Waśniewski – redaktor merytoryczny
Jarosław Miller – redaktor graficzny

Stale współpracują
Justyna Andała-Sępkowska,
Michał Cyrankiewicz-Gortyński, Grzegorz Drozd,
Rafał Frankiewicz, Leszek Jaworski, Tomasz Król,
Szymon Kujda, Małgorzata Masłowska, Adrian Mazur,
Kazimierz Pawlik

Zdjęcia w numerze
shutterstock.com, archiwum, materiały gmin

Biuro Reklamy
Ewa Gromek-Tyburska
tel. 510 024 764
e-mail: ewa.gromek@infor.pl

Biuro Obsługi Klienta
ul. Burakowska 14, 01-066 Warszawa
tel. 22 761 30 30, 801 626 666
e-mail: bok@infor.pl
www.sklep.infor.pl

Zamówienia na prenumeratę przyjmują również prywatni kolporterzy oraz urzędy pocztowe.

Copyright by INFOR PL SA. Publikacja jest chroniona przepisami prawa autorskiego. Wykonywanie kserokopii lub powielanie inną metodą oraz rozpowszechnianie bez zgody Wydawcy w całości lub części jest zabronione i podlega odpowiedzialności karnej.

© – znak zastrzeżenia praw autorskich
℗ – znak odpłatności
©℗ – dwa znaki przy artykule oznaczają możliwość jego dalszego wykorzystania wyłącznie po uiszczeniu opłaty zgodnie z cennikiem (www.infor.pl/licencje) i w zgodzie z regulaminem korzystania z artykułów redakcyjnych

INFOR PL SA jest podatnikiem VAT, NIP 1180093066

Materiałów niezamówionych nie zwracamy, zachowując sobie prawo do skrótów i zmian tytułu. Nie ponosimy odpowiedzialności za treść reklam zamieszczonych na łamach.

Serwisy INFOR LEX dedykowane dla JST
z GSiA w pdf – 5000 sprzedanych dostępów

eprasa.pl b32f11ba71

Jeden egzemplarz za mało. NSA o wygaśnięciu mandatu radnego za wadliwe złożenie oświadczenia majątkowego

Wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego z 10 lipca 2026 r. (III OSK 2248/25) jest ważnym głosem w sprawie charakteru obowiązku składania oświadczeń majątkowych przez radnych. NSA przyjął wykładnię rygorystyczną, ale zarazem konsekwentną: złożenie oświadczenia majątkowego oznacza wykonanie obowiązku dokładnie w takiej formie, jakiej wymaga ustawa. Jeżeli więc przepis nakazuje złożyć dwa egzemplarze, przekazanie jednego egzemplarza nie jest wykonaniem obowiązku.

Stan faktyczny sprawy był nietypowy. Radny stawił się w urzędzie z dwoma egzemplarzami oświadczenia, jednak jeden z nich został opieczętowany i zwrócony mu jako potwierdzenie wpływu. W aktach pozostał więc tylko jeden egzemplarz. NSA uznał, że sam fakt przyniesienia dwóch egzemplarzy do sekretariatu nie oznacza ich złożenia. Z punktu widzenia przepisów prawa liczy się to, co rzeczywiście zostało przekazane organowi.

Rozstrzygnięcie ma istotne znaczenie praktyczne, ponieważ sąd nie potraktował brakującego egzemplarza jako zwykłego braku formalnego, który można naprawić w dowolnym czasie. To stanowisko jest surowe, zwłaszcza gdy źródłem problemu jest sposób obsługi dokumentu w urzędzie. NSA przyjął jednak, że ryzyko prawidłowego dokonania czynności obciąża samego radnego. Jeżeli radny nie dochowa ustawowego terminu, przewodniczący rady wzywa go do złożenia oświadczenia w dodatkowym terminie czternastu dni. Wezwanie to może nastąpić tylko raz. Po bezskutecznym upływie tego terminu nie ma już podstaw do ponownego wzywania radnego ani do późniejszego „uzupełnienia" oświadczenia. Skutek w postaci wygaśnięcia mandatu powstaje z mocy prawa.

W tym miejscu wyrok zasługuje na szczególną uwagę. NSA wyraźnie oddzielił moment powstania skutku materialnoprawnego od momentu jego urzędowego stwierdzenia. Wygaśnięcie mandatu następuje po ziszczeniu się przesłanki ustawowej, natomiast uchwała rady gminy ma charakter deklaratoryjny. Nie jest jednak pozbawiona znaczenia konstytutywnego w sensie praktycznym: do czasu jej podjęcia radny nadal uczestniczy w pracach organu, a jego status nie może być skutecznie kwestionowany. Uchwała porządkuje zatem sytuację prawną i autorytatywnie przesądza o ustaniu mandatu.

Istotne jest również stanowisko NSA dotyczące terminu, w którym rada powinna podjąć uchwałę. Miesięczny termin z art. 383 § 2 Kodeksu wyborczego ma charakter instrukcyjny. Jego przekroczenie nie powoduje utraty kompetencji przez radę. Odmienna wykładnia pozwalałaby bowiem organowi, przez samą bezczynność, zniweczyć skutek przewidziany przez ustawę.

Omawiany wyrok należy uznać za ważny sygnał dla praktyki urzędowej. W sprawach oświadczeń majątkowych nie ma miejsca na rutynowe traktowanie drugiego egzemplarza jako „kopii dla składającego". Jeżeli ustawa wymaga dwóch egzemplarzy, oba muszą pozostać u adresata oświadczenia. W interesie radnego leży natomiast dopilnowanie, aby czynność została prawidłowo dokonana i odpowiednio potwierdzona.

Sprawa pokazuje, że obowiązki antykorupcyjne radnych powinny być oceniane restrykcyjnie. Sankcja wygaśnięcia mandatu może zostać uruchomiona także wtedy, gdy uchybienie wydaje się techniczne. Z punktu widzenia organów gminy oznacza to potrzebę szczególnej staranności przy przyjmowaniu oświadczeń i dokumentowaniu ich wpływu. Z punktu widzenia radnych – konieczność traktowania tych obowiązków nie jako administracyjnej formalności, lecz jako elementu ustawowego reżimu wykonywania mandatu.

Fundacja Rozwoju Demokracji Lokalnej
im. Jerzego Regulskiego

Biuro Zarządu
ul. Edwarda Jelinka 6
01-646 Warszawa
tel. +48 533 898 107
zarzad@frdl.org.pl

eprasa.pl b32f11ba71

INFOR
Zał. R. Pieńkowski w 1987 r.

RACHUNKOWOŚĆ BUDŻETOWA

INFOR akademia

SAMORZĄD 360°

KONGRES STACJONARNY

21–23.10.2026 r. HOTEL GRANO Gdańsk Riverside

ROZMAWIAMY O TYM, CO DLA NAS NAJWAŻNIEJSZE

- Staż pracy
- KSeF w samorządzie – refleksje po wdrożeniu
- Klasyfikacja budżetowa w świetle nowelizacji ustawy o finansach publicznych
- AI, cyberbezpieczeństwo i sektor publiczny – jak bezpiecznie korzystać z nowych technologii

Szczegóły i zapisy na stronie Kongresu:
samorzad360.infor.pl

PATRONI WYDARZENIA

DZIENNIK WARTO WIEDZIEĆ

ZWIĄZEK WOJEWÓDZTW RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

ZWIĄZEK POWIATÓW POLSKICH

PARTNERZY WYDARZENIA

SIGID®

eprasa.pl b32f11ba71

INFOR
Zał. R. Pieńkowski w 1987 r.

GAZETA samorządu i administracji

DODATEK DO NR 9 (587)
WRZESIEŃ 2026

Poradnik Samorządowca

www.inforlex.pl

KADRY I PŁACE W SZKOLE – PYTANIA I ODPOWIEDZI

Abonament 2027
Przedłuż abonament i odbierz prezent!
oferta2027.infor.pl

eprasa.pl b32f11ba71

SPIS TREŚCI

Część I. Zatrudnianie i kwalifikacje nauczycieli

Czy nauczyciel z wykształceniem prawniczym i przygotowaniem pedagogicznym może zostać wychowawcą w internacie liceum ogólnokształcącego ... 3

Na jakiej podstawie zatrudnić w szkole ponadpodstawowej psychologa nieposiadającego przygotowania pedagogicznego ... 4

Czy nauczyciel bez kwalifikacji do dodatkowych zajęć powinien mieć zawartą odrębną umowę o pracę ... 5

Czy nauczyciel mianowany mający bardzo dobrą ocenę pracy może ubiegać się o awans na nauczyciela dyplomowanego ... 5

Część II. Czas pracy i pensum

Czy dyrektor szkoły zatrudniony na stanowisku wychowawcy świetlicy realizuje pensum 26 czy 18 godzin ... 7

Z jakiego pensum należy rozliczać zajęcia rewalidacyjne prowadzone przez nauczyciela współorganizującego kształcenie specjalne ... 7

Czy nauczyciel z orzeczeniem o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności może mieć przydzielone godziny ponadwymiarowe ... 8

Czy należy prowadzić ewidencję czasu pracy nauczycieli zgodnie z przepisami o dokumentacji pracowniczej ... 10

Część III. Wynagrodzenia i odprawy

Czy stowarzyszenie jako organ prowadzący może przyznać nauczycielom i dyrektorce szkoły dodatkowe wynagrodzenie za organizację i udział w zielonej szkole ... 11

Czy wynagrodzenie zawieszonego nauczyciela może być niższe niż minimalne wynagrodzenie za pracę ... 12

Kiedy należy wypłacić odprawę emerytalną nauczycielowi przechodzącemu na emeryturę ... 13

Z jakich miesięcy należy naliczyć odprawę emerytalną dla nauczyciela odchodzącego na emeryturę we wrześniu 2026 r. ... 14

Część IV. Urlopy i świadczenia socjalne

Kiedy nauczyciel może rozpocząć urlop dla poratowania zdrowia ... 15

Czy pracodawca może zobowiązać nauczyciela do skorzystania z urlopu bezpłatnego w sierpniu z powodu przerwy w prowadzeniu zajęć ... 16

Czy nauczycielowi przebywającemu na urlopie bezpłatnym przysługują świadczenia z ZFŚS ... 17

INFOR
Zał. R. Pieńkowski w 1987 r.

Grupa INFOR PL

Właściciel i Prezes Zarządu
Ryszard Pieńkowski

INFOR PL Spółka Akcyjna
01-066 Warszawa, ul. Burakowska 14
www.infor.pl

Dyrektor Pionu Produktów Cyfrowych
Grzegorz Błażejczyk
e-mail: grzegorz.błażejczyk@infor.pl

Redaktor naczelny
Michał Rylski
e-mail: michal.rylski@infor.pl

Adres redakcji
ul. Burakowska 14,
01-066 Warszawa
www.inforlex.pl

Biuro Reklamy
Ewa Gromek-Tyburska
tel. 510 024 764
e-mail: ewa.gromek@infor.pl

Copyright by INFOR PL S.A.
Publikacja jest chroniona przepisami prawa autorskiego. Wykonywanie kserokopii lub powielanie inną metodą oraz rozpowszechnianie bez zgody Wydawcy w całości lub części jest zabronione i podlega odpowiedzialności karnej.

© – znak zastrzeżenia praw autorskich

℗ – znak odpłatności

©℗ – dwa znaki przy artykule oznaczają możliwość jego dalszego wykorzystania wyłącznie po uiszczeniu opłaty zgodnie z cennikiem (www.infor.pl/licencje) i w zgodzie z regulaminem korzystania z artykułów redakcyjnych.

INFOR PL S.A. jest podatnikiem VAT,
NIP 1180093066

Materiałów niezamówionych nie zwracamy, zachowując sobie prawo do skrótów i zmian tytułu. Nie ponosimy odpowiedzialności za treść reklam zamieszczonych na łamach.

eprasa.pl b32f11ba71

Czy nauczyciel z wykształceniem prawniczym i przygotowaniem pedagogicznym może zostać wychowawcą w internacie liceum ogólnokształcącego

PROBLEM

Czy osoba posiadająca następujące wykształcenie i przygotowanie pedagogiczne spełnia wymagania kwalifikacyjne do zajmowania stanowiska nauczyciela wychowawcy w internacie przy liceum ogólnokształcącym: tytuł magistra na kierunku prawo uzyskany w 2009 roku, przygotowanie pedagogiczne uzyskane w 2024 roku, studia podyplomowe w zakresie edukacji i rehabilitacji osób z niepełnosprawnością intelektualną (oligofrenopedagogika) ukończone w 2025 roku, studia podyplomowe w zakresie edukacji i rehabilitacji osób z zaburzeniami ze spektrum autyzmu i zespołem Aspergera ukończone w 2025 roku, jednolite studia magisterskie na kierunku pedagogika przedszkolna i wczesnoszkolna? Na świadectwach ukończenia studiów podyplomowych znajduje się następująca adnotacja: ***Absolwent uzyskał przygotowanie do wykonywania zawodu nauczyciela, wychowawcy, pedagoga, pedagoga specjalnego, doradcy zawodowego, nauczyciela współorganizującego kształcenie uczniów odpowiednio niepełnosprawnych, niedostosowanych społecznie, a także prowadzenia zajęć rewalidacyjnych zgodnie z rozporządzeniem Ministra Edukacji z dnia 14 września 2023 r. w sprawie szczegółowych kwalifikacji wymaganych od nauczycieli*****.**

RADA

Stanowisko wychowawcy w internacie może zajmować również osoba, która posiada kwalifikacje do pracy na jakimkolwiek stanowisku pedagogicznym w danej szkole.

UZASADNIENIE

Zgodnie z § 25 rozporządzenia MEN z 14 września 2023 r. w sprawie szczegółowych kwalifikacji wymaganych od nauczycieli **kwalifikacje do zajmowania stanowiska nauczyciela wychowawcy w świetlicach szkolnych i nauczyciela wychowawcy w internatach posiada osoba, która:**

1) ukończyła studia pierwszego i drugiego stopnia lub jednolite studia magisterskie prowadzone zgodnie z nowym standardem kształcenia:
   a) na kierunku, na którym jest prowadzone kształcenie w zakresie pedagogiki odpowiadającym prowadzonym zajęciom, i posiada przygotowanie pedagogiczne lub
   b) na kierunku pedagogika specjalna w zakresie odpowiadającym prowadzonym zajęciom i posiada przygotowanie pedagogiczne, lub
   c) na kierunku lub w zakresie innym niż określone w lit. a i b i posiada przygotowanie pedagogiczne oraz ukończyła studia podyplomowe prowadzone zgodnie z nowym standardem kształcenia w zakresie odpowiadającym prowadzonym zajęciom, lub
2) ukończyła studia prowadzone zgodnie z przepisami obowiązującymi przed dniem 3 sierpnia 2019 r. na poziomie wymaganym do zajmowania stanowiska nauczyciela w danym typie szkoły lub rodzaju placówki określonym w § 3 ust. 1 pkt 2 i ust. 2 pkt 1 lub w § 4 pkt 2 i 4 na kierunku pedagogika w specjalności odpowiadającej prowadzonym zajęciom i posiada przygotowanie pedagogiczne, lub
3) ukończyła studia prowadzone zgodnie z przepisami obowiązującymi przed dniem 3 sierpnia 2019 r. na poziomie wymaganym do zajmowania stanowiska nauczyciela w danym typie szkoły lub rodzaju placówki określonym w § 3 ust. 1 pkt 2 i ust. 2 pkt 1 lub § 4 pkt 2 i 4 na dowolnym kierunku (dowolnej specjalności) i posiada przygotowanie pedagogiczne oraz ukończyła studia podyplomowe w zakresie odpowiadającym prowadzonym zajęciom, lub
4) ma kwalifikacje wymagane do zajmowania stanowiska nauczyciela w danym typie szkoły, w której są prowadzone świetlica szkolna lub internat, określone w § 3–7, § 12–14, § 16–18, § 20 ust. 1 lub § 26–32.

W opisanej sytuacji chodzi o stanowisko wychowawcy w internacie przy liceum ogólnokształcącym. Osoba, która ubiega się o to stanowisko, posiada następujące wykształcenie:

- tytuł magistra na kierunku prawo, uzyskany w 2009 roku,
- przygotowanie pedagogiczne, uzyskane w 2024 roku,

eprasa.pl b32f11ba71

- studia podyplomowe w zakresie edukacji i rehabilitacji osób z niepełnosprawnością intelektualną (oligofrenopedagogika), ukończone w 2025 roku,
- studia podyplomowe w zakresie edukacji i rehabilitacji osób z zaburzeniami ze spektrum autyzmu i zespołem Aspergera, ukończone w 2025 roku,
- jednolite studia magisterskie na kierunku pedagogika przedszkolna i wczesnoszkolna.

Ma więc ukończone studia prowadzone zgodnie z przepisami obowiązującymi przed dniem 3 sierpnia 2019 r. na poziomie wymaganym do zajmowania stanowiska nauczyciela w danym typie szkoły (studia drugiego stopnia). Studia podyplomowe w zakresie edukacji i rehabilitacji osób z niepełnosprawnością intelektualną (oligofrenopedagogika) uprawniają do pracy na stanowisku nauczyciela współorganizującego kształcenie specjalne, a więc osoba ta ma kwalifikacje do zajmowania stanowiska nauczyciela w danym typie szkoły. Nie ma zatem przeszkód prawnych, aby została zatrudniona na stanowisku wychowawcy internatu w liceum ogólnokształcącym. ©℗

Dariusz Dwojewski

Podstawa prawna:

- § 25 rozporządzenia Ministra Edukacji i Nauki z 14 września 2023 r. w sprawie szczegółowych kwalifikacji wymaganych od nauczycieli (Dz.U. z 2023 r. poz. 2102)

Na jakiej podstawie zatrudnić w szkole ponadpodstawowej psychologa nieposiadającego przygotowania pedagogicznego

PROBLEM

Na jakiej podstawie zatrudnić psychologa w szkole ponadpodstawowej, który posiada wymagane kwalifikacje – jednolite studia magisterskie ukończone w 2026 roku, ale nie posiada przygotowania pedagogicznego – jest w trakcie, planowane ukończenie przypada na styczeń 2027 r. Chcielibyśmy, aby to była umowa na zastępstwo w związku w urlopem macierzyńskim dotychczasowego psychologa (planowany powrót – maj 2027 r.). Na jakiej podstawie miałaby być zawarta? Czy ten nauczyciel w dniu rozpoczęcia pracy rozpocznie przygotowanie do zawodu nauczyciela? Nauczyciel nie pracował wcześniej w szkole i nie posiada stopnia awansu zawodowego.

RADA

Zatrudnienie nauczyciela bez przygotowania pedagogicznego nie wymaga zgody kuratora oświaty, jeżeli nauczyciel posiada wymagany poziom wykształcenia i zobowiąże się do uzupełnienia przygotowania pedagogicznego w pierwszym roku pracy. Umowa powinna być jednak wówczas zawarta do końca roku szkolnego. Jeżeli nauczyciel taki ma być zatrudniony w zastępstwie, konieczna jest zgoda kuratora i wówczas nie rozpoczyna się przygotowanie do zawodu.

UZASADNIENIE

Na podstawie art. 10 ust. 3 Karty Nauczyciela (dalej: Karta Nauczyciela), w szczególnych przypadkach uzasadnionych potrzebami szkoły, z osobą rozpoczynającą pracę w szkole, która nie posiada stopnia awansu zawodowego, legitymującą się wymaganym poziomem wykształcenia, lecz nieposiadającą przygotowania pedagogicznego, może być nawiązany stosunek pracy, o ile osoba ta zobowiąże się do uzyskania przygotowania pedagogicznego w trakcie pierwszego roku pracy w szkole. Nauczyciel taki, jeżeli jest zatrudniony w wymiarze co najmniej 1/2 obowiązkowego wymiaru zajęć odbywa przygotowanie do zawodu nauczyciela (art. 9a ust. 2 Karty Nauczyciela).

W opisanej sytuacji chodzi o zatrudnienie psychologa w szkole ponadpodstawowej, który posiada wymagane kwalifikacje – jednolite studia magisterskie ukończone w 2026 roku, ale nie posiada przygotowania pedagogicznego – jest w trakcie, planowane ukończenie styczeń 2027 r. Nauczyciel posiada więc wymagany poziom wykształcenia, a zatem może rozpocząć przygotowanie do zawodu, o ile zobowiąże się uzupełnić przygotowanie pedagogiczne w pierwszym roku. W takim wypadku powinien być jednak zatrudniony na podstawie umowy o pracę na czas określony na jeden rok szkolny, a w przypadku nawiązania stosunku pracy w trakcie roku szkolnego – na okres do końca roku szkolnego, w trakcie którego nawiązano stosunek pracy (art. 10 ust. 3 Karty Nauczyciela).

Jeżeli nauczyciel ma zostać zatrudniony w zastępstwie, to podstawą będzie art. 10 ust. 9 Karty Nauczyciela. Zgodnie z tym przepisem, w przypadku zaistnienia potrzeby wynikającej z organizacji nauczania lub zastępstwa nieobecnego nauczyciela,

eprasa.pl b32f11ba71

jeżeli nie ma możliwości zatrudnienia osoby posiadającej wymagane kwalifikacje, można za zgodą organu sprawującego nadzór pedagogiczny zatrudnić nauczyciela, który nie spełnia wymagań kwalifikacyjnych na dane stanowisko. W takim wypadku, w myśl art. 10 ust. 10 Karty Nauczyciela, nie stosuje się przepisów rozdziału 3a (przepisy o awansie zawodowym), a dla celów płacowych nauczyciele ci są traktowani jak nauczyciele początkujący. ©℗

Dariusz Dwojewski

Podstawa prawna:

- art. 9a ust. 2, art. 10 ust. 3, ust. 7, ust. 9–10 ustawy z 26 stycznia 1982 r. – Karta Nauczyciela (j.t. Dz.U. z 2026 r. poz. 515)

Czy nauczyciel bez kwalifikacji do dodatkowych zajęć powinien mieć zawartą odrębną umowę o pracę

PROBLEM

Nauczyciel zatrudniony w jednostce ma wymiar etatu 16/18 – stopień awansu: dyplomowany. Dodatkowo zostały mu przykazane dwie godziny plastyki, do których nie ma kwalifikacji – zatrudnienie za zgodą kuratora, więc do celów płacowych powinien być kwalifikowany jako nauczyciel początkujący. Czy w opisanej sytuacji z nauczycielem powinny zostać zawarte dwie odrębne umowy (na 16/18 oraz 2/18) i na jaki okres?

RADA

Prowadzenie zajęć, do których nauczyciel nie ma kwalifikacji, może być przydzielone tylko na podstawie odrębnej, dodatkowej umowy o pracę, zawieranej za zgodą kuratora oświaty.

UZASADNIENIE

Zgodnie z art. 10 ust. 9 Karty Nauczyciela, jeżeli nie ma możliwości zatrudnienia osoby posiadającej wymagane kwalifikacje, można za zgodą organu sprawującego nadzór pedagogiczny zatrudnić nauczyciela, który nie spełnia wymagań kwalifikacyjnych. Oznacza to, że nauczyciel, który nie posiada wymaganych kwalifikacji, może mieć przydzielone dane zajęcia jedynie w ramach zatrudnienia, a więc nawiązania nowego stosunku pracy, w dodatku za zgodą kuratora oświaty.

W opisanej sytuacji nauczyciel będzie realizował zajęcia w niepełnym wymiarze zgodnie z kwalifikacjami (16/18), a dodatkowo ma mieć przyznane godziny zajęć, do prowadzenia których nie posiada wymaganych kwalifikacji (2/18). W ramach realizacji zajęć zgodnie z kwalifikacjami powinien być zatrudniony na podstawie umowy o pracę na czas nieokreślony na podstawie art. 10 ust. 6 Karty Nauczyciela. Wynagrodzenie w ramach tej umowy będzie przysługiwać zgodnie z posiadanym przez nauczyciela stopniem awansu zawodowego, tj. nauczyciela dyplomowanego. Natomiast przydzielenie dodatkowych godzin zajęć, do prowadzenia których nie posiada kwalifikacji, wymaga zgody kuratora i nawiązania dodatkowej umowy o pracę. Tryb nawiązywania tych stosunków pracy jest bowiem odrębny, gdyż umowa na zajęcia bez kwalifikacji wymaga zgody kuratora oświaty. Z tytułu zatrudnienia bez kwalifikacji nauczycielowi będzie przysługiwało wynagrodzenie ze stawki nauczyciela początkującego (art. 10 ust. 10 Karty Nauczyciela). ©℗

Dariusz Dwojewski

Podstawa prawna:

- art. 10 ust. 6, ust. 8a, ust. 9–10 ustawy z 26 stycznia 1982 r. – Karta Nauczyciela (j.t. Dz.U. z 2026 r. poz. 515)

Czy nauczyciel mianowany mający bardzo dobrą ocenę pracy może ubiegać się o awans na nauczyciela dyplomowanego

PROBLEM

Nauczyciel jest mianowany od 1 września 2009 r. Dotychczas nie ubiegał się o stopień awansu zawodowego nauczyciela dyplomowanego. Czy jeżeli wystąpi z wnioskiem o dokonanie oceny pracy i otrzyma ocenę bardzo dobrą będzie mógł w tym lub przyszłym roku złożyć do Kuratorium Oświaty

eprasa.pl b32f11ba71

wniosek o postępowanie kwalifikacyjne na stopień nauczyciela dyplomowanego?

RADA

Tak, nauczyciel mianowany, który posiada wymagany okres pracy i co najmniej bardzo dobrą ocenę pracy w ostatnim roku przed złożeniem wniosku o podjęcie postępowania kwalifikacyjnego może ubiegać się o awans na nauczyciela dyplomowanego.

UZASADNIENIE

Zgodnie z art. 9b ust. 1a Karty Nauczyciela **warunkiem nadania nauczycielowi mianowanemu stopnia nauczyciela dyplomowanego jest:**

1) spełnienie wymagań kwalifikacyjnych, o których mowa w art. 9 ust. 1 pkt 1 oraz w przepisach wydanych na podstawie art. 9 ust. 2 i 3,
2) przepracowanie w szkole okresu, o którym mowa w art. 9ca ust. 6 albo 7, a w przypadku nieuzyskania akceptacji komisji kwalifikacyjnej – także okresu, o którym mowa w art. 9g ust. 8,
3) posiadanie co najmniej bardzo dobrej oceny pracy uzyskanej w ostatnim roku pracy przed złożeniem wniosku o podjęcie postępowania kwalifikacyjnego,
4) uzyskanie akceptacji komisji kwalifikacyjnej, która na podstawie dokonanej analizy dorobku zawodowego nauczyciela i przeprowadzonej rozmowy sprawdza spełnianie przez nauczyciela wymagań dotyczących realizowania zadań lub podejmowania działań na rzecz oświaty oraz ich efektów, określonych w przepisach wydanych na podstawie art. 9g ust. 10.

W opisanej sytuacji nauczyciel uzyskał akt nadania stopnia nauczyciela mianowanego w dniu 1 września 2009 r. W myśl art. 12 pkt 1 ustawy z 5 sierpnia 2022 r. o zmianie ustawy – Karta Nauczyciela oraz niektórych innych ustaw, nauczycielom, którzy stopień nauczyciela mianowanego uzyskali lub uzyskają według przepisów dotychczasowych i do dnia 1 września 2022 r. nie rozpoczęli stażu na stopień nauczyciela dyplomowanego, okres pracy w szkole, o którym mowa w art. 9ca ust. 6 albo 7 Karty Nauczyciela, skraca się o 2 lata – jeżeli odbyli staż na stopień nauczyciela mianowanego w wymiarze, o którym mowa w art. 9c ust. 1 pkt 2 lub ust. 2 lub art. 9d ust. 9 ustawy zmienianej w art. 1, w brzmieniu obowiązującym przed dniem 1 września 2022 r. Oznacza to, że nauczyciel, o którym mowa, obowiązany był przepracować 3 lata i 9 miesięcy od uzyskania stopnia nauczyciela mianowanego, przy czym do tego okresu nie wlicza się okresów nieobecności nauczyciela w pracy trwającej nieprzerwanie dłużej niż 30 dni, z wyjątkiem okresów urlopu wypoczynkowego (art. 9ca ust. 9 Karty Nauczyciela). Jeżeli takie okresy nie wystąpiły, to wymagany okres pracy upłynął w dniu 31 maja 2013 r.

Nauczyciel nie posiada jednak oceny umożliwiającej złożenie wniosku o podjęcie postępowania kwalifikacyjnego. Powinien więc wystąpić do dyrektora o dokonanie oceny pracy i jeśli uzyska co najmniej bardzo dobrą ocenę, może wystąpić z wnioskiem o podjęcie postepowania kwalifikacyjnego. Należy zaznaczyć, że jeśli ocenę uzyska do 30 października 2026 r. i do tej daty złoży wniosek o podjęcie postępowania kwalifikacyjnego, organ nadzoru pedagogicznego obowiązany będzie wydać decyzję w sprawie nadania stopnia dyplomowanego do 31 grudnia 2026 r. (art. 9b ust. 3a Karty Nauczyciela). Jeżeli nauczyciel złoży wniosek po tym terminie, będzie on rozpatrywany w sesji letniej – do 31 sierpnia 2027 r. (art. 9b ust. 3 Karty Nauczyciela). ©℗

Dariusz Dwojewski

Podstawa prawna:

- art. 9b ust. 1a, ust. 3 i 3a, art. 9ca ust. 9 ustawy z 26 stycznia 1982 r. – Karta Nauczyciela (j.t. Dz.U. z 2026 r. poz. 515)
- art. 12 pkt 1 ustawy z 5 sierpnia 2022 r. o zmianie ustawy – Karta Nauczyciela oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2022 r. poz. 1730)

eprasa b32f11ba71

Czy dyrektor szkoły zatrudniony na stanowisku wychowawcy świetlicy realizuje pensum 26 czy 18 godzin

PROBLEM

Nauczycielka pracuje w szkole A i wygrała konkurs na dyrektora szkoły B. Zostanie przeniesiona ze szkoły A do szkoły B na podstawie art. 18 Karty Nauczyciela, na stanowisko wychowawcy świetlicy. Szkoła B liczy 9 oddziałów. Czy jako dyrektor szkoły B będzie miała pensum 26 czy 18 godzin, skoro ma realizować 5 godzin w świetlicy? Uchwała organu prowadzącego stanowi, że dyrektorom i wicedyrektorom w przedszkolach i szkołach, dla których Gmina Bolków jest organem prowadzącym, obniża się tygodniowy obowiązkowy wymiar godzin zajęć dydaktycznych, wychowawczych i opiekuńczych, określony w art. 42 ust. 3 Karty Nauczyciela, do wysokości określonej w tabeli – dla dyrektora szkoły podstawowej liczącej od 7 do 17 oddziałów, z uwzględnieniem oddziałów przedszkolnych, jest to 5 godzin.

RADA

Ani 26, ani 18 godzin. Nauczycielka będzie realizować 5 godzin zajęć tygodniowo, zgodnie z uchwałą organu prowadzącego. Tygodniowy wymiar zajęć dyrektora określa bowiem organ prowadzący szkołę.

UZASADNIENIE

Dyrektorowi i wicedyrektorowi szkoły, nauczycielowi pełniącemu inne stanowisko kierownicze w szkole, a także nauczycielowi, który obowiązki kierownicze pełni w zastępstwie nauczyciela, któremu powierzono stanowisko kierownicze, obniża się tygodniowy obowiązkowy wymiar godzin zajęć w zależności od wielkości i typu szkoły oraz warunków pracy albo zwalnia się ich od obowiązku realizacji tych zajęć (art. 42 ust. 6 ustawy z 26 stycznia 1982 r. – Karta Nauczyciela; dalej: Karta Nauczyciela). Zasady udzielania i rozmiar tych obniżek oraz przyznawanie zwolnienia od obowiązku realizacji zajęć należą do kompetencji organu prowadzącego szkołę (art. 42 ust. 7 pkt 2 Karty Nauczyciela).

W opisanej sytuacji nauczycielka, która wygrała konkurs na dyrektora szkoły B, zostanie przeniesiona ze szkoły A do szkoły B na podstawie art. 18 Karty Nauczyciela, na stanowisko wychowawcy świetlicy. Uchwała organu prowadzącego przewiduje, że dyrektorom i wicedyrektorom w przedszkolach i szkołach, dla których Gmina Bolków jest organem prowadzącym, obniża się tygodniowy obowiązkowy wymiar godzin zajęć określony w art. 42 ust. 3 Karty Nauczyciela do wysokości wskazanej w tabeli, a dla dyrektora szkoły podstawowej liczącej od 7 do 17 oddziałów, z uwzględnieniem oddziałów przedszkolnych, wymiar ten wynosi 5 godzin tygodniowo.

Szkoła B liczy 9 oddziałów, a zatem dyrektor tej szkoły realizuje 5 godzin zajęć tygodniowo, bez względu na to, jakie stanowisko pedagogiczne zajmuje. Uchwała obniża pensum do wysokości 5 godzin, a nie o określoną liczbę godzin, w konsekwencji wyjściowy wymiar wynikający z art. 42 ust. 3 Karty Nauczyciela – 26 godzin dla wychowawcy świetlicy – nie przekłada się na liczbę godzin, które dyrektor ma faktycznie realizować. ©℗

Dariusz Dwojewski

Podstawa prawna:

- art. 18, art. 42 ust. 3, 6 i ust. 7 pkt 2 ustawy z 26 stycznia 1982 r. – Karta Nauczyciela (j.t. Dz.U. z 2026 r. poz. 515)

Z jakiego pensum należy rozliczać zajęcia rewalidacyjne prowadzone przez nauczyciela współorganizującego kształcenie specjalne

PROBLEM

Nauczyciel ma przydzielone obowiązki nauczyciela wspomagającego w wymiarze 6 godzin (pensum z Karty Nauczyciela – 20 godzin) oraz 5 godzin zajęć rewalidacyjnych. Jakie powinien mieć pensum łączone? Z jakiego pensum powinny być rozliczane zajęcia rewalidacyjne?

RADA

Zajęcia rewalidacyjne są realizowane w ramach stanowiska nauczyciela lub specjalisty, zależnie od tego, na jakim stanowisku jest zatrudniony nauczyciel, który te zajęcia realizuje. Jeżeli zajęcia rewalidacyjne przydzielone są nauczycielowi współorganizującemu kształcenie specjalne, to realizuje je

eprasa.pl b32f11ba71

w ramach pensum obowiązującego na tym stanowisku (20 godzin).

UZASADNIENIE

Na podstawie § 7 ust. 10 rozporządzenia MEN z 9 sierpnia 2017 r. w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych, niedostosowanych społecznie i zagrożonych niedostosowaniem społecznym, zajęcia rewalidacyjne mogą być prowadzone przez nauczycieli lub specjalistów posiadających kwalifikacje odpowiednie do rodzaju niepełnosprawności ucznia.

Oznacza to, że zajęcia te są realizowane w ramach art. 42 ust. 2 pkt 1 Karty Nauczyciela (dalej: Karta Nauczyciela), czyli tzw. obowiązkowego pensum, a jeżeli ich wymiar wykracza ponad obowiązkowy wymiar zajęć nauczyciela – w ramach godzin ponadwymiarowych (art. 35 ust. 2 Karty Nauczyciela). Według stanowiska MEN, nie ma odrębnego stanowiska dla nauczyciela realizującego zajęcia rewalidacyjne ani nie ma określonego dla takiego nauczyciela odrębnego pensum. Wymiar pensum nauczyciela prowadzącego zajęcia rewalidacyjne zależy od tego, czy jest tzw. nauczycielem specjalistą (psycholog, pedagog, pedagog specjalny, logopeda) i wówczas obowiązuje go pensum w wymiarze określonym przez organ prowadzący w stosownej uchwale (art. 42 ust. 7 pkt 3 lit. b Karty Nauczyciela), czy też jest nauczycielem objętym pensum określonym w treści art. 42 ust. 3 Karty Nauczyciela.

W opisanym przypadku zajęcia rewalidacyjne mają być prowadzone przez nauczyciela, który jest zatrudniony na stanowisku nauczyciela współorganizującego kształcenie specjalne. Uśrednienie pensum dotyczy sytuacji, gdy nauczyciel realizuje **części etatów** na poszczególnych stanowiskach (art. 42 ust. 5c Karty Nauczyciela). Zgodnie z tym przepisem nauczycielom realizującym w ramach stosunku pracy obowiązki określone dla stanowisk o różnym tygodniowym obowiązkowym wymiarze godzin zajęć, tygodniowy obowiązkowy wymiar godzin zajęć ustala się jako iloraz łącznej liczby realizowanych godzin i sumy części etatów realizowanych w ramach poszczególnych tygodniowych wymiarów godzin zajęć, przy czym wynik zaokrągla się do pełnych godzin w ten sposób, że czas zajęć do pół godziny pomija się, a powyżej pół godziny liczy się za pełną godzinę. Chodzi więc wyraźnie o sumowanie części etatów. Jeżeli nauczyciel realizuje pełny obowiązkowy wymiar zajęć na jednym ze stanowisk pedagogicznych, to godziny zajęć realizowane powyżej tego obowiązkowego wymiaru są, w myśl art. 35 ust. 2 Karty Nauczyciela, godzinami ponadwymiarowymi.

Należy zwrócić uwagę, że w myśl § 7 ust. 7 pkt 5 ww. rozporządzenia do obowiązków nauczyciela współorganizującego należy prowadzenie zajęć, o których mowa w § 5 pkt 4, a więc zajęć odpowiednich ze względu na indywidualne potrzeby rozwojowe i edukacyjne oraz możliwości psychofizyczne uczniów, **w szczególności zajęć rewalidacyjnych,** resocjalizacyjnych i socjoterapeutycznych. Nauczyciel realizuje więc zajęcia rewalidacyjne w ramach obowiązującej go tygodniowej normy zajęć i nie zachodzi tu łączenie różnych wymiarów. ©℗

Dariusz Dwojewski

Podstawa prawna:

- art. 35 ust. 2, art. 42 ust. 2 pkt 1, 3, 5b, 5c i ust. 7 pkt 3 lit. b ustawy z 26 stycznia 1982 r. – Karta Nauczyciela (j.t. Dz.U. z 2026 r. poz. 515)
- § 5 pkt 4, § 7 ust. 7 pkt 5, ust. 10 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z 9 sierpnia 2017 r. w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych, niedostosowanych społecznie i zagrożonych niedostosowaniem społecznym (j.t. Dz.U. z 2020 r. poz. 1309)

Czy nauczyciel z orzeczeniem o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności może mieć przydzielone godziny ponadwymiarowe

PROBLEM

Nauczyciel dyplomowany uzyskał orzeczenie o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności. Realizuje 14 godzin z pensum 18 oraz 4 godziny z pensum 30 w bibliotece. Wobec tego pensum łączone wyniesie 20 godzin. W związku z niepełnosprawnością ulega ono obniżeniu do 17,5 godz. (po zaokrągleniu 18). W takim razie pracownik będzie realizować 18 godzin przy pensum łączonym wynoszącym 20 godzin. Czy wobec tego sytuacja, że do kwietnia będzie realizował 19 godzin (zakończą naukę klasy maturalne), a w maju i czerwcu po 14 godzin jest prawidłowa? Czy też ta 1 godzina powyżej pensum wynoszącego 18 godzin będzie godziną ponadwymiarową, a taka nie może zostać przydzielona nauczycielowi z niepełnosprawnością?

eprasa.pl b32f11ba71

RADA

Nauczyciel niepełnosprawny nie może mieć przydzielonych godzin ponadwymiarowych, jak również nie może realizować pensum uśrednionego w związku z nierównomiernym rozkładem zajęć w roku szkolnym.

UZASADNIENIE

Na podstawie art. 42 ust. 5c Karty Nauczyciela nauczycielom realizującym w ramach stosunku pracy obowiązki określone dla stanowisk o różnym tygodniowym obowiązkowym wymiarze godzin zajęć tygodniowy obowiązkowy wymiar godzin zajęć ustala się jako iloraz łącznej liczby realizowanych godzin i sumy części etatów realizowanych w ramach poszczególnych tygodniowych wymiarów godzin zajęć, przy czym wynik zaokrągla się do pełnych godzin w ten sposób, że czas zajęć do pół godziny pomija się, a powyżej pół godziny liczy się za pełną godzinę. Godziny wyliczone ponad ten wymiar stanowią godziny ponadwymiarowe.

W opisanej sytuacji nauczyciel łączy obowiązki nauczyciela (14/18) i bibliotekarza (4/30). Tygodniowy obowiązkowy wymiar zajęć wynosi w takim wypadku 20 godzin. Nauczyciel posiada orzeczenie o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności, a więc wymiar ten ulega obniżeniu. Nauczycielowi niepełnosprawnemu zaliczonemu do znacznego lub umiarkowanego stopnia niepełnosprawności, dla którego maksymalny tygodniowy wymiar czasu pracy jest ustalany zgodnie z art. 15 ust. 2 ustawy z 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych, obniża się tygodniowy obowiązkowy wymiar godzin zajęć proporcjonalnie do obniżenia maksymalnego tygodniowego wymiaru czasu pracy, z zaokrągleniem do pełnych godzin w ten sposób, że czas zajęć do pół godziny pomija się, a powyżej pół godziny liczy się za pełną godzinę (art. 42a ust. 1a Karty Nauczyciela).

Czas pracy osoby niepełnosprawnej zaliczonej do znacznego lub umiarkowanego stopnia niepełnosprawności nie może przekraczać 7 godzin na dobę i 35 godzin tygodniowo (art. 15 ust. 2 ustawy z 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych). Oznacza to, że aby ustalić tygodniowy wymiar zajęć nauczyciela niepełnosprawnego w stopniu umiarkowanym lub znacznym, należy ustalić proporcję między obniżonym czasem pracy pracowników niepełnosprawnych (35 godzin) i obowiązkową tygodniową normą czasu pracy (40 godzin). Proporcja ta wynosi 87,5%. Przez ten przelicznik należy następnie przeliczyć obowiązujący nauczyciela tygodniowy wymiar zajęć.

W przedstawionej sytuacji tygodniowy obowiązkowy wymiar zajęć nauczyciela wynosi 20 godzin. Z uwagi na orzeczony stopień niepełnosprawności nauczyciela na tym stanowisku pełny wymiar będzie wynosił 17 godzin (87,5% z 20 godzin = 17,5; czas zajęć do pół godziny pomija się, więc norma wynosi 17 godzin). Obliczony w ten sposób wymiar zajęć będzie obowiązkowym pełnym wymiarem zajęć. Nauczyciel nie może więc realizować 18 godzin, gdyż nauczycielom niepełnosprawnym nie mogą być przydzielone godziny ponadwymiarowe (art. 42a ust. 3 Karty Nauczyciela).

Nauczyciel ma jednak realizować zajęcia również w klasie maturalnej (19 godzin). W myśl art. 42 ust. 5b Karty Nauczyciela, nauczyciel, który realizuje tygodniowy obowiązkowy wymiar zajęć **określony w ust. 3 lub ustalony na podstawie ust. 4a albo ust. 7** i dla którego liczba godzin zajęć dydaktycznych, wychowawczych i opiekuńczych, prowadzonych bezpośrednio z uczniami lub wychowankami albo na ich rzecz, przydzielonych do realizacji, w pewnych okresach roku szkolnego nie wyczerpuje obowiązującego tego nauczyciela tygodniowego wymiaru godzin zajęć, jest obowiązany realizować odpowiednio większą liczbę godzin tych zajęć w innych okresach danego roku szkolnego, tak aby średni tygodniowy obowiązkowy wymiar zajęć realizowany przez tego nauczyciela w ciągu całego roku szkolnego odpowiadał tygodniowemu obowiązkowemu wymiarowi zajęć określonemu w ust. 3 lub ustalonemu na podstawie ust. 4a albo ust. 7. Praca wykonywana w ramach średniego tygodniowego obowiązkowego wymiaru zajęć nie jest pracą w godzinach ponadwymiarowych.

W ocenie autora powyższe oznacza, że nauczyciel niepełnosprawny, który realizuje tygodniowy wymiar zajęć ustalony na podstawie art. 42a ust. 1a Karty Nauczyciela nie może mieć przydzielanych zajęć w wymiarze uśrednianym na podstawie art. 42 ust. 5b Karty Nauczyciela. Nauczyciel ten nie może realizować wymiaru wyższego niż wynika z obniżonego pensum, nawet jeśli przy uśrednianiu nie są to godziny ponadwymiarowe. ©℗

Dariusz Dwojewski

Podstawa prawna:

- art. 42 ust. 5b–5c, art. 42a ust. 1a, ust. 3 ustawy z 26 stycznia 1982 r. – Karta Nauczyciela (j.t. Dz.U. z 2026 r. poz. 515)
- art. 15 ust. 2 ustawy z 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (j.t. Dz.U. z 2026 r. poz. 884)

eprasa.pl b32f11ba71

Czy należy prowadzić ewidencję czasu pracy nauczycieli zgodnie z przepisami o dokumentacji pracowniczej

PROBLEM

Czy należy prowadzić ewidencję czasu pracy nauczycieli według § 6 pkt 1 lit. a rozporządzenia MRPiPS z 10 grudnia 2018 r. w sprawie dokumentacji pracowniczej? Jak ewidencjonować godziny ponadwymiarowe i doraźnych zastępstw nauczycieli przez okres 10 lat po ustaniu stosunku pracy skoro dzienniki lekcyjne są niszczone po 5 latach?

RADA

Nauczyciele ewidencjonują wyłącznie godziny zajęć dydaktycznych, wychowawczych i opiekuńczych realizowanych bezpośrednio z uczniami lub wychowankami albo na ich rzecz.

UZASADNIENIE

Na podstawie art. 42 ust. 7a Karty Nauczyciela (dalej: Karta Nauczyciela) zajęcia i czynności realizowane bezpośrednio z uczniami lub wychowankami albo na ich rzecz są rejestrowane i rozliczane w okresach tygodniowych odpowiednio w dziennikach lekcyjnych lub dziennikach zajęć. Dotyczy to również godzin ponadwymiarowych i doraźnych zastępstw, które są zajęciami dydaktycznymi, wychowawczymi lub opiekuńczymi powyżej tygodniowego obowiązkowego wymiaru godzin zajęć dydaktycznych, wychowawczych lub opiekuńczych (art. 35 ust. 2 i 2a Karty Nauczyciela). Pozostałe godziny realizowane przez nauczycieli w ramach 40-godzinnego tygodnia pracy nie podlegają rozliczaniu i ewidencjonowaniu.

Należy jednak pamiętać, że zgodnie z § 6 pkt 1 rozporządzenia MRPiPS z 10 grudnia 2018 r. w sprawie dokumentacji pracowniczej, pracodawca prowadzi oddzielnie dla każdego pracownika dokumentację w sprawach związanych ze stosunkiem pracy obejmującą dokumenty dotyczące ewidencjonowania czasu pracy. Biorąc pod uwagę odrębności dotyczące regulacji czasu pracy nauczycieli, **w skład tej dokumentacji będą wchodzić następujące dokumenty:**

1) ewidencja czasu pracy, zawierająca informacje o:
   - liczbie godzin przepracowanych w porze nocnej,
   - dniach wolnych od pracy, z oznaczeniem tytułu ich udzielenia,
   - rodzaju i wymiarze zwolnień od pracy,
   - rodzaju i wymiarze innych usprawiedliwionych nieobecności w pracy,
   - wymiarze nieusprawiedliwionych nieobecności w pracy;
2) wnioski nauczyciela dotyczące:
   - udzielenia zwolnienia od pracy w celu załatwienia spraw osobistych,
   - ubiegania się i korzystania ze zwolnienia od pracy w przypadku wychowywania przynajmniej jednego dziecka w wieku do 14 lat (art. 67e Karty Nauczyciela);
3) dokumenty związane z uzgodnieniem z pracownikiem terminu udzielenia innego dnia wolnego od pracy w zamian za wykonywanie pracy w dniu wolnym od pracy (art. 42c Karty Nauczyciela);
4) zgoda:
   - nauczyciela opiekującego się dzieckiem do ukończenia przez nie 4. roku życia na zatrudnianie w godzinach ponadwymiarowych, w porze nocnej, delegowanie poza stałe miejsce pracy (art. 178 § 2 Kodeksu pracy),
   - pracownicy w ciąży na delegowanie poza stałe miejsce pracy i zatrudnianie w godzinach ponadwymiarowych (art. 178 § 1 Kodeksu pracy, art. 35 ust. 4 Karty Nauczyciela).

Powyższe oznacza, że dokumentacja dotycząca czasu pracy nauczycieli musi być również tworzona i przechowywana indywidualnie dla każdego nauczyciela, ale należy uwzględnić odrębności dotyczące rozliczania czasu pracy nauczycieli. Nieobecności nie rozlicza się w godzinach, tylko w dniach.

Przepisy nie określają kwestii przechowywania dokumentacji dotyczącej godzin ponadwymiarowych i doraźnych zastępstw nauczycieli po upływie okresu archiwizacji dzienników lekcyjnych i dzienników zajęć. Ze względu jednak na obowiązek przechowywania m.in. dokumentacji pracowniczej przez pracodawcę, w praktyce warto prowadzić i archiwizować odrębne dokumenty rozliczeniowe, np.:

- miesięczne zestawienia godzin ponadwymiarowych,
- miesięczne zestawienia godzin doraźnych zastępstw,
- karty rozliczenia godzin podpisywane przez nauczyciela i dyrektora,
- wydruki z systemów elektronicznych służących do rozliczania czasu pracy nauczycieli.

Dokumenty te powinny być przechowywane razem z dokumentacją płacową przez okres właściwy dla tej dokumentacji. Warto rozważyć wprowadzenie

eprasa.pl b32f11ba71

procedury, zgodnie z którą podstawą wypłaty wynagrodzenia za godziny ponadwymiarowe i doraźne zastępstwa jest miesięczne zestawienie sporządzane na podstawie dzienników, zatwierdzane przez dyrektora. Takie zestawienia byłyby następnie przechowywane przez okres wymagany dla dokumentacji płacowej. ©℗

Dariusz Dwojewski

Podstawa prawna:

- art. 35 ust. 2 i 2a, art. 42 ust. 7a, art. 67e ustawy z 26 stycznia 1982 r. – Karta Nauczyciela (j.t. Dz.U. z 2026 r. poz. 515)
- art. 178 ustawy z 26 czerwca 1974 r. – Kodeks pracy (j.t. Dz.U. z 2025 r. poz. 277 ze zm.)
- § 6 pkt 1 rozporządzenia Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej z 10 grudnia 2018 r. w sprawie dokumentacji pracowniczej (j.t. Dz.U. z 2026 r. poz. 474)

CZĘŚĆ III. WYNAGRODZENIA I ODPRAWY

Czy stowarzyszenie jako organ prowadzący może przyznać nauczycielom i dyrektorce szkoły dodatkowe wynagrodzenie za organizację i udział w zielonej szkole

PROBLEM

Czy w publicznej szkole podstawowej działającej z ramienia stowarzyszenia możemy przyznać nauczycielowi i dyrektorce szkoły dodatkowe wynagrodzenie za organizację i udział w zielonej szkole? Czy takowy dodatek możemy pokryć z dotacji?

RADA

Tak, stowarzyszenie jako organ prowadzący może przyznać nauczycielom i dyrektorce szkoły dodatkowe wynagrodzenie za organizację i udział w zielonej szkole pod warunkiem, że zostanie ono przewidziane w obowiązującym w szkole regulaminie wynagradzania. Tak ustalone świadczenie może być finansowane z dotacji oświatowej, o ile łączne roczne wynagrodzenie danej osoby nie przekroczy ustawowego limitu 250% 12-krotności średniego wynagrodzenia nauczyciela dyplomowanego.

UZASADNIENIE

Szkoła publiczna prowadzona przez stowarzyszenie to placówka, w której nauczyciele podlegają Karcie Nauczyciela jedynie w ograniczonym zakresie. Choć art. 1 ust. 2 pkt 2 lit. a ustawy z 26 stycznia 1982 r. – Karta Nauczyciela (dalej: Karta Nauczyciela) obejmuje swoim zasięgiem nauczycieli zatrudnionych w publicznych szkołach prowadzonych przez osoby prawne niebędące jednostkami samorządu terytorialnego (a stowarzyszenie po wpisie do KRS jest taką osobą prawną), to art. 91b ust. 2 Karty Nauczyciela ogranicza katalog stosowanych przepisów. Wyłączony zostaje m.in. art. 30 Karty Nauczyciela, który dla szkół samorządowych określa składniki wynagrodzenia nauczycieli i upoważnia radę gminy do uchwalania regulaminu wynagradzania. Szkoła prowadzona przez stowarzyszenie prowadzi gospodarkę finansową według zasad określonych przez organ prowadzący, nie podlega zatem rygorom właściwym jednostkom budżetowym gminy.

W konsekwencji stosunek pracy nauczycieli w takiej szkole reguluje w zakresie wynagradzania ustawa z 26 czerwca 1974 r. – Kodeks pracy (dalej: k.p.). Jeżeli szkoła jako pracodawca zatrudnia co najmniej 20 pracowników nieobjętych zakładowym układem zbiorowym pracy, zobowiązana jest ustalić warunki wynagradzania w regulaminie wynagradzania, o którym mowa w przepisach k.p. o regulaminach wynagradzania. W regulaminie organ prowadzący może swobodnie kształtować składniki wynagrodzenia, w tym wprowadzić dodatek zadaniowy lub funkcyjny za organizację zielonej szkoły albo premię regulaminową wypłacaną po spełnieniu wskazanych w regulaminie warunków. Dopuszczalne jest w szczególności powiązanie premii z faktem zorganizowania wyjazdu, pełnieniem funkcji opiekuna grupy przez cały czas trwania imprezy lub wykonaniem dodatkowych czynności administracyjnych związanych z jej przygotowaniem. Analogiczne zasady dotyczą dyrektorki szkoły, o ile jest ona zatrudniona w szkole na podstawie stosunku pracy. Jeżeli szkoła zatrudnia mniej niż 20 osób, warunki wynagradzania (w tym przyznanie dodatku lub premii) można ustalić bezpośrednio w umowach o pracę lub aneksach do nich Jeżeli szkoła zatrudnia mniej niż 20 osób, warunki wynagradzania (w tym przyznanie dodatku lub premii) można ustalić bezpośrednio w umowach o pracę lub aneksach do nich.

W kwestii finansowania z dotacji oświatowej, zgodnie z art. 35 ust. 1 pkt 1 lit. a ustawy z 27 października 2017 r. o finansowaniu zadań oświatowych, dotacje przeznaczone są m.in. na wynagrodzenia

eprasa.pl b32f11ba71

osób fizycznych zatrudnionych w szkole, w tym na podstawie umowy cywilnoprawnej. Przepis ten wskazuje, że dotacja może pokrywać każdy wydatek poniesiony na cele działalności szkoły w zakresie kształcenia, wychowania i opieki. Dla szkół publicznych prowadzonych przez osoby prawne inne niż JST (w tym stowarzyszenia) limit rocznego wynagrodzenia możliwego do sfinansowania z dotacji wynosi 250% 12-krotności średniego wynagrodzenia nauczyciela dyplomowanego, o którym mowa w art. 30 ust. 3 pkt 4 Karty Nauczyciela. Zielona szkoła jest formą krajoznawstwa i turystyki realizowaną w ramach działalności wychowawczej szkoły, zatem wynagrodzenie (w tym dodatek lub premia) za jej organizację i opiekę nad uczniami mieści się w katalogu wydatków bieżących poniesionych na cele działalności placówki. Może być ono pokryte z dotacji oświatowej, o ile łączne roczne wynagrodzenie danej osoby ze wszystkich tytułów (umowa o pracę i ewentualne umowy cywilnoprawne w tej samej szkole) nie przekracza wskazanego limitu. ©℗

Agata Wróbel

Podstawa prawna:

- art. 1 ust. 2 pkt 2 lit. a, art. 30 ust. 3 pkt 4, art. 91b ust. 2 ustawy z 26 stycznia 1982 r. – Karta Nauczyciela (j.t. Dz.U. z 2026 r. poz. 515)
- art. $77^{[2]}$–$77^{[5]}$ ustawy z 26 czerwca 1974 r. – Kodeks pracy (j.t. Dz.U. z 2025 r. poz. 277 ze zm.)
- art. 35 ust. 1 pkt 1 lit. a ustawy z 27 października 2017 r. o finansowaniu zadań oświatowych (j.t. Dz.U. z 2026 r. poz. 650)
- § 1–4 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z 8 listopada 2001 r. w sprawie warunków i sposobów organizowania przez publiczne przedszkola, szkoły i placówki krajoznawstwa i turystyki (Dz.U. Nr 135 poz. 1516 ze zm.)

Czy wynagrodzenie zawieszonego nauczyciela może być niższe niż minimalne wynagrodzenie za pracę

PROBLEM

Nauczyciel naszej szkoły został zawieszony w prawach nauczyciela bez świadczenia pracy do momentu zakończenia postępowania karnego. Dyrektor zdecydował o obniżeniu wynagrodzenia do 50% wynagrodzenia zasadniczego. Mając na uwadze wynagrodzenie nauczyciela, nauczyciel dyplomowany obecnie zarabia 6806 zł brutto, czyli 50% z tego stanowiłoby 3403 zł brutto. Czy istnieje możliwość potwierdzona przepisami prawa do wypłaty tej kwoty (50% wynagrodzenia zasadniczego), czy należy uwzględnić kwotę wolną od potrąceń na 2026 rok i dokonać dopełnienia do tej kwoty? Czy nauczyciel może dostać w tym wypadku mniej, niż ustalona kwota wolna od potrąceń na 2026 rok?

RADA

Wynagrodzenie zawieszonego nauczyciela może być niższe niż minimalne wynagrodzenie za pracę. Nie obowiązuje w tym wypadku również kwota wolna od potrąceń.

UZASADNIENIE

Zgodnie z art. 85u ust. 1 Karty Nauczyciela wynagrodzenie zasadnicze nauczyciela oraz nauczyciela pełniącego funkcję dyrektora szkoły w okresie zawieszenia w pełnieniu obowiązków może ulec zmniejszeniu, a tymczasowo aresztowanego ulega zmniejszeniu najwyżej do połowy, w zależności od stanu rodzinnego nauczyciela, począwszy od pierwszego dnia miesiąca kalendarzowego następującego po miesiącu, w którym nastąpiło zawieszenie.

W opisanej sytuacji nauczyciel dyplomowany został zawieszony w obowiązkach, a jego wynagrodzenie zostało obniżone do połowy.

Zgodnie z art. $87^{[1]}$ Kodeksu pracy, wolna od potrąceń jest kwota wynagrodzenia za pracę w wysokości:

1) minimalnego wynagrodzenia za pracę, ustalanego na podstawie odrębnych przepisów, przysługującego pracownikom zatrudnionym w pełnym wymiarze czasu pracy, po odliczeniu składek na ubezpieczenia społeczne, zaliczki na podatek dochodowy od osób fizycznych oraz wpłat dokonywanych do pracowniczego planu kapitałowego, jeżeli pracownik nie zrezygnował z ich dokonywania – przy potrącaniu sum egzekwowanych na mocy tytułów wykonawczych na pokrycie należności innych niż świadczenia alimentacyjne,
2) 75% wynagrodzenia określonego w pkt 1 – przy potrącaniu zaliczek pieniężnych udzielonych pracownikowi,
3) 90% wynagrodzenia określonego w pkt 1 – przy potrącaniu kar pieniężnych przewidzianych w art. 108.

Powyższe dotyczy wyłącznie granic potraceń dokonywanych przez pracodawcę z wynagrodzenia pracownika. Obniżenie wynagrodzenia nauczyciela zawieszonego w obowiązkach nie stanowi „potrącenia" z wynagrodzenia. Jest skutkiem samego zawieszenia w obowiązkach. Pracodawca nie dokonuje

eprasa.pl b32f11ba71

potrącenia należności na swoją rzecz lub innego podmiotu. Nauczycielowi przysługuje w tym okresie niższe wynagrodzenie, a nie wynagrodzenie pełne – z którego dokonywane są potrącenia.

W myśl art. 6 ust. 1 ustawy z 10 października 2002 r. o minimalnym wynagrodzeniu za pracę, wysokość wynagrodzenia pracownika zatrudnionego w pełnym miesięcznym wymiarze czasu pracy nie może być niższa od wysokości minimalnego wynagrodzenia ustalonego w danym roku kalendarzowym. Przepis ten dotyczy jednak wynagrodzenia za pracę. Natomiast w przypadku nauczyciela zawieszonego w obowiązkach, praca nie jest wykonywana. Zgodnie z art. 80 Kodeksu pracy wynagrodzenie przysługuje za pracę wykonaną. Za czas niewykonywania pracy pracownik zachowuje prawo do wynagrodzenia tylko wówczas, gdy przepisy prawa pracy tak stanowią. Wynagrodzenie za czas zawieszenia w obowiązkach jest więc wynagrodzeniem za czas niewykonywania pracy, wypłacanym na podstawie przepisu szczególnego. Nie obowiązuje w tym wypadku wymóg zapewnienia minimalnego wynagrodzenia za pracę. Nie jest to bowiem wynagrodzenie za pracę, tylko za czas nieprzepracowany. ©℗

Dariusz Dwojewski

Podstawa prawna:

- art. 85u ust. 1 ustawy z 26 stycznia 1982 r. – Karta Nauczyciela (j.t. Dz.U. z 2026 r. poz. 515)
- art. 6 ust. 1 ustawy z 10 października 2002 r. o minimalnym wynagrodzeniu za pracę (j.t. Dz.U. z 2024 r. poz. 1773)
- art. 80, art. $87^{[1]}$ ustawy z 26 czerwca 1974 r. – Kodeks pracy (j.t. Dz.U. z 2025 r. poz. 277 ze zm.)

Kiedy należy wypłacić odprawę emerytalną nauczycielowi przechodzącemu na emeryturę

PROBLEM

Mam pytanie odnośnie do terminu wypłaty odpraw emerytalnych nauczycielom. Czy nauczycielowi przechodzącemu na emeryturę należy wypłacić odprawę emerytalną w momencie rozwiązania stosunku pracy za porozumieniem stron, czy w momencie przedstawienia decyzji z ZUS?

RADA

Przepisy nie określają terminu wypłaty odprawy emerytalnej nauczycielowi. Warunkiem nabycia prawa do tego świadczenia jest ustanie stosunku pracy w związku z przejściem na emeryturę, rentę z tytułu niezdolności do pracy lub nauczycielskie świadczenie kompensacyjne. Jeżeli uprawnienia nauczyciela do emerytury, renty lub świadczenia kompensacyjnego nie są oczywiste, to wypłata odprawy emerytalnej powinna być wstrzymana do dnia, w którym nauczyciel przedstawi pracodawcy dokumenty potwierdzające prawo do świadczenia.

UZASADNIENIE

Zgodnie z art. 87 ust. 1 Karty Nauczyciela, w związku z przejściem na emeryturę, rentę z tytułu niezdolności do pracy lub nauczycielskie świadczenie kompensacyjne nauczycielowi przysługuje jednorazowa odprawa w wysokości:

- po 10 latach pracy – dwumiesięcznego wynagrodzenia,
- po 15 latach pracy – trzymiesięcznego wynagrodzenia,
- po 20 latach pracy – sześciomiesięcznego wynagrodzenia.

Odprawa emerytalna jest więc uzależniona od spełnienia warunków uprawniających nauczyciela m.in. do emerytury i związku między ustaniem zatrudnienia a przejściem na to świadczenie. Prawo do emerytury jest uzależnione od osiągnięcia określonego wieku (art. 24 ustawy z 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych). W takim wypadku uprawnienia emerytalne są oczywiste i wypłata odprawy emerytalnej powinna nastąpić w dniu ustania zatrudnienia.

Jeżeli jednak nauczyciel odchodzi na emeryturę stażową, świadczenie kompensacyjne lub rentę z tytułu niezdolności do pracy, to świadczenia te są uzależnione od spełnienia dodatkowych wymagań, ustalanych przez ZUS. Niejednokrotnie okazuje się, że po wyliczeniach ZUS nauczycielowi odmawia się prawa do takich świadczeń, a wtedy odprawa emerytalna byłaby świadczeniem nienależnym. W związku z powyższym – w tych przypadkach odprawę emerytalną należy wypłacić dopiero w momencie przedstawienia decyzji o przyznaniu nauczycielowi prawa do danego świadczenia, chyba że uprawnienia nauczyciela nie budzą żadnych wątpliwości w zakresie wymaganego stażu pracy. ©℗

Dariusz Dwojewski

Podstawa prawna:

- art. 87 ust. 1 ustawy z 26 stycznia 1982 r. – Karta Nauczyciela (j.t. Dz.U. z 2026 r. poz. 515)
- art. 24 ustawy z 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (j.t. Dz.U. z 2025 r. poz. 1749 ze zm.)

eprasa.pl b32f11ba71

Z jakich miesięcy należy naliczyć odprawę emerytalną dla nauczyciela odchodzącego na emeryturę we wrześniu 2026 r.

PROBLEM

Z jakich miesięcy należy naliczyć odprawę emerytalną dla nauczyciela odchodzącego na emeryturę 14 września 2026 r. w placówce feryjnej?

RADA

Odprawę emerytalną nauczyciela oblicza się jak ekwiwalent za urlop. Oznacza to, że średnie składniki wynagrodzenia (godziny ponadwymiarowe, zastępstwa) uwzględnia się tylko z tego roku szkolnego, w którym następuje rozwiązanie stosunku pracy.

UZASADNIENIE

Na podstawie art. 87 ust. 3 Karty Nauczyciela, wynagrodzenie stanowiące podstawę wymiaru odprawy emerytalnej nauczyciela oblicza się według zasad obowiązujących przy ustalaniu ekwiwalentu pieniężnego za urlop wypoczynkowy. Natomiast ekwiwalent pieniężny za urlop wypoczynkowy nauczycieli ustala się, stosując zasady obowiązujące przy obliczaniu wynagrodzenia za urlop wypoczynkowy. Za podstawę ustalenia ekwiwalentu za jeden dzień urlopu wypoczynkowego przyjmuje się wysokość wynagrodzenia przysługującego nauczycielowi za jeden dzień urlopu (§ 6 ust. 1 rozporządzenia MEN z 26 czerwca 2001 r. w sprawie szczegółowych zasad ustalania wynagrodzenia oraz ekwiwalentu pieniężnego za urlop wypoczynkowy nauczycieli). Oznacza to, że składniki wynagrodzenia określone w stawkach miesięcznych w stałej wysokości oraz składniki wynagrodzenia określone procentowo od tych stawek uwzględnia się w wysokości należnej w miesiącu wykorzystywania urlopu (§ 2 ust. 1 ww. rozporządzenia). Natomiast wynagrodzenie za godziny ponadwymiarowe i godziny doraźnych zastępstw oblicza się, mnożąc przeciętną miesięczną liczbę godzin z okresu miesięcy danego roku szkolnego poprzedzających miesiąc rozpoczęcia urlopu, a jeżeli okres zatrudnienia jest krótszy od roku szkolnego – z tego okresu, przez godzinową stawkę wynagrodzenia przysługującą w miesiącu wykorzystywania urlopu (§ 4 ww. rozporządzenia).

W opisanej sytuacji nauczyciel odchodzi na emeryturę 14 września 2026 r. Podstawą obliczenia ekwiwalentu za urlop będzie więc wynagrodzenie miesięczne za wrzesień. Nie ma podstaw, aby uwzględnić godziny ponadwymiarowe faktycznie wypracowane przez nauczyciela w poprzednim roku szkolnym. Uśrednienie dotyczy bowiem danego roku szkolnego, a więc w tym wypadku roku szkolnego, który rozpocznie się 1 września 2026 r. ©℗

Dariusz Dwojewski

Podstawa prawna:

- art. 87 ust. 3 ustawy z 26 stycznia 1982 r. – Karta Nauczyciela (j.t. Dz.U. z 2026 r. poz. 515)
- § 2 ust. 1, § 4, § 6 ust. 1 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z 26 czerwca 2001 r. w sprawie szczegółowych zasad ustalania wynagrodzenia oraz ekwiwalentu pieniężnego za urlop wypoczynkowy nauczycieli (j.t. Dz.U. z 2020 r. poz. 1455)

eprasa.pl b32f11ba71

Kiedy nauczyciel może rozpocząć urlop dla poratowania zdrowia

PROBLEM

Zwracam się z uprzejmą prośbą o udzielenie pisemnej informacji dotyczącej możliwości skorzystania z urlopu dla poratowania zdrowia przez nauczyciela zatrudnionego od 1 września 1990 r. Proszę o wyjaśnienie, czy nauczyciel, który pozostaje w zatrudnieniu od wskazanej daty i spełnia pozostałe warunki określone w ustawie z 26 stycznia 1982 r. – Karta Nauczyciela, może rozpocząć urlop dla poratowania zdrowia: 1) z dniem 29 lipca 2026 r., oraz 2) z dniem 1 września 2026 r. Proszę o wskazanie, czy obie wymienione daty są dopuszczalne w świetle obowiązujących przepisów, wraz z podstawą prawną.

RADA

Urlop rozpoczęty 29 lipca 2026 r. jest dopuszczalny, jednak – o ile nauczyciel urodził się po 31 sierpnia 1969 r. – może trwać wyłącznie do 31 sierpnia 2026 r. Urlopu rozpoczynającego się 1 września 2026 r. nauczyciel już nie otrzyma na leczenie choroby, ponieważ z tym dniem nabywa prawo do emerytury stażowej; od tej daty przysługuje mu wyłącznie urlop na leczenie uzdrowiskowe lub rehabilitację uzdrowiskową. Jeżeli nauczyciel urodził się przed 1 września 1969 r., ograniczenie to obowiązuje go już wcześniej.

UZASADNIENIE

Zgodnie z art. 73 ust. 2 ustawy z 26 stycznia 1982 r. – Karta Nauczyciela (dalej: Karta Nauczyciela) nauczycielowi, któremu do nabycia prawa do emerytury brakuje mniej niż rok, urlop dla poratowania zdrowia w celu przeprowadzenia zaleconego leczenia choroby zagrażającej wystąpieniem choroby zawodowej lub choroby, w której powstaniu czynniki środowiska pracy lub sposób wykonywania pracy odgrywają istotną rolę, nie może być udzielony na okres dłuższy niż do końca miesiąca poprzedzającego miesiąc, w którym nauczyciel nabywa uprawnienia emerytalne. Terminem końcowym takiego urlopu jest zatem zawsze koniec miesiąca poprzedzającego miesiąc nabycia uprawnień emerytalnych. Po nabyciu tych uprawnień nauczyciel może korzystać z urlopu dla poratowania zdrowia wyłącznie na leczenie uzdrowiskowe lub rehabilitację uzdrowiskową.

Karta Nauczyciela nie definiuje pojęcia „nabycie uprawnień emerytalnych", dlatego należy nadać mu znaczenie przyjęte w ustawie z 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (dalej: ustawa emerytalna). Zgodnie z art. 100 ust. 1 tej ustawy prawo do świadczenia emerytalnego powstaje z dniem spełnienia wszystkich wymaganych warunków, niezależnie od woli ubezpieczonego i niezależnie od tego, czy złoży on wniosek o emeryturę – prawo to powstaje z mocy prawa (wyrok SN z 24 stycznia 2001 r., sygn. akt II UKN 136/00, OSNAPiUS 2002 Nr 18, poz. 441). Art. 73 ust. 2 Karty Nauczyciela nie rozróżnia przy tym podstaw nabycia uprawnień emerytalnych, a więc dotyczy zarówno emerytury nauczycielskiej (szczególnej) z art. 88 ust. 1 Karty Nauczyciela, jak i uprawnień emerytalnych nabywanych na zasadach ogólnych (wyrok SN z 26 marca 2007 r., sygn. akt I PK 262/06, OSNP 2008, Nr 9–10, poz. 123).

Od 1 września 2026 r., zgodnie z art. 93c pkt 3 Karty Nauczyciela, prawo do emerytury stażowej, o której mowa w art. 88a Karty Nauczyciela, nabywają nauczyciele urodzeni po 31 sierpnia 1969 r., o ile rozpoczęli faktyczne wykonywanie pracy na stanowisku nauczyciela przed 1 stycznia 1999 r., mają co najmniej 30-letni okres składkowy (w tym co najmniej 20 lat faktycznej pracy nauczycielskiej) oraz nie przysługuje im prawo do przejścia na emeryturę z art. 88 ust. 2a.

W opisanej sytuacji nauczyciel zatrudniony od 1 września 1990 r. legitymuje się 36-letnim stażem pracy nauczycielskiej, a więc spełnia warunek stażowy z art. 93c pkt 3. Jeżeli urodził się po 31 sierpnia 1969 r., nabędzie prawo do emerytury stażowej z dniem 1 września 2026 r. – oznacza to, że urlop rozpoczęty 29 lipca 2026 r. mógłby zostać udzielony jedynie do 31 sierpnia 2026 r., a urlop rozpoczynający się 1 września 2026 r. nie mógłby już zostać udzielony na leczenie choroby, lecz wyłącznie na leczenie uzdrowiskowe lub rehabilitację uzdrowiskową. Jeżeli natomiast nauczyciel urodził się wcześniej (przed 1 września 1969 r.), nabył prawo do emerytury stażowej na wcześniejszym etapie wdrażania przepisów (1 września 2024 r. lub 1 września 2025 r.) i ograniczenie z art. 73 ust. 2 Karty Nauczyciela obowiązuje go już od tamtego momentu – oznacza to, że obie wskazane w pytaniu daty (29 lipca i 1 września 2026 r.) byłyby w jego przypadku niedopuszczalne dla urlopu na leczenie choroby. ©℗

Dariusz Dwojewski

Podstawa prawna:

- art. 73 ust. 2, art. 88 ust. 1, art. 88a, art. 93c pkt 3 ustawy z 26 stycznia 1982 r. – Karta Nauczyciela (j.t. Dz.U. z 2026 r. poz. 515)
- art. 100 ust. 1 ustawy z 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (j.t. Dz.U. z 2025 r. poz. 1749 ze zm.)

eprasa.pl b32f11ba71

Czy pracodawca może zobowiązać nauczyciela do skorzystania z urlopu bezpłatnego w sierpniu z powodu przerwy w prowadzeniu zajęć

PROBLEM

Zatrudniamy logopedę w publicznym przedszkolu w wymiarze 10/20 etatu na podstawie umowy zawartej do 31 sierpnia. Pracownik świadczy pracę trzy dni w tygodniu: w poniedziałki i wtorki po 3 godziny, w czwartki 4 godziny. Za okres od stycznia do sierpnia przysługuje mu 12 dni urlopu wypoczynkowego, z czego 7 dni zostało już wykorzystanych do końca czerwca – pozostało zatem 5 dni. Przedszkole w sierpniu nie prowadzi zajęć z dziećmi (przerwa ustalona przez organ prowadzący), funkcjonuje jednak administracyjnie. Pracownik deklaruje gotowość do pracy w sierpniu. Czy pracodawca może zobowiązać logopedę do skorzystania z urlopu bezpłatnego w sierpniu z powodu braku zajęć z dziećmi? Czy gotowość pracownika do świadczenia pracy wyklucza skierowanie go na urlop bezpłatny bez jego wniosku i zgody? Jak prawidłowo rozliczyć czas pracy tego pracownika w sierpniu po wyczerpaniu przysługującego urlopu wypoczynkowego? Czy pracodawca powinien zapewnić pracownikowi inne zadania (administracyjne, dokumentacyjne, przygotowawcze)? Czy brak możliwości zapewnienia pracy z przyczyn leżących po stronie pracodawcy należy traktować jako przeszkodę po stronie pracodawcy, a nie jako podstawę do udzielenia urlopu bezpłatnego?

RADA

Pracodawca nie może zobowiązać pracownika do skorzystania z urlopu bezpłatnego z powodu przerwy w prowadzeniu zajęć. Urlop bezpłatny może być udzielony wyłącznie na wniosek pracownika. Jeżeli pracownik nie złoży takiego wniosku, pozostaje w gotowości do pracy i zachowuje prawo do wynagrodzenia za czas przestoju; pracodawca może mu w tym okresie powierzyć inne odpowiednie czynności.

UZASADNIENIE

Podstawowym obowiązkiem pracodawcy wynikającym ze stosunku pracy jest zatrudnianie pracownika za wynagrodzeniem (art. 22 § 1 ustawy z 26 czerwca 1974 r. – Kodeks pracy; dalej k.p.). Obowiązek ten nie wygasa z chwilą, gdy pracodawca z przyczyn organizacyjnych nie jest w stanie zapewnić pracownikowi zajęć zgodnych z jego stanowiskiem.

Przerwa w funkcjonowaniu przedszkola jest ustalana przez organ prowadzący na wspólny wniosek dyrektora i rady przedszkola, a w razie jej braku – na wspólny wniosek dyrektora i rady rodziców (§ 12 ust. 1 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z 28 lutego 2019 r. w sprawie szczegółowej organizacji publicznych szkół i publicznych przedszkoli; dalej: rozporządzenie). Ustanowienie takiej przerwy jest uprawnieniem organu prowadzącego o charakterze organizacyjnym i nie rodzi po stronie dyrektora podstawy do nałożenia na nauczycieli obowiązku skorzystania z urlopu bezpłatnego.

Zgodnie z art. 68 ust. 1 ustawy z 26 stycznia 1982 r. – Karta Nauczyciela (dalej: Karta Nauczyciela), nauczyciel może otrzymać urlop bezpłatny z innych ważnych przyczyn. Przepis ten, stosowany łącznie z art. 174 § 1 k.p., jednoznacznie uzależnia udzielenie urlopu bezpłatnego od wniosku pracownika złożonego w postaci papierowej lub elektronicznej. Inicjatywa w tym zakresie należy wyłącznie do pracownika – udzielenie urlopu bezpłatnego z inicjatywy pracodawcy i bez wniosku pracownika jest bezskuteczne.

Jeżeli zatem logopeda nie wystąpi o urlop bezpłatny, po wykorzystaniu przysługującego urlopu wypoczynkowego (5 pozostałych dni) pozostałe dni robocze sierpniowego okresu rozlicza się na podstawie art. 81 k.p. Przepis ten stanowi, że pracownikowi za czas niezawinionego przez niego przestoju przysługuje wynagrodzenie wynikające z jego osobistego zaszeregowania, określonego stawką godzinową lub miesięczną; jeżeli taki składnik nie został wyodrębniony – 60% wynagrodzenia, nie mniej jednak niż minimalne wynagrodzenie za pracę. Niemożność zapewnienia pracy z przyczyn leżących po stronie pracodawcy stanowi przeszkodę w wykonywaniu pracy w rozumieniu tego przepisu.

Na czas przestoju pracodawca może powierzyć pracownikowi inną odpowiednią pracę, za którą przysługuje wynagrodzenie przewidziane za tę pracę, nie niższe jednak od wynagrodzenia wynikającego z osobistego zaszeregowania pracownika (art. 81 § 3 k.p.). W praktyce dyrektor może zatem zlecić logopedzie czynności administracyjne,

eprasa.pl b32f11ba71

porządkowanie dokumentacji lub przygotowania do nowego roku szkolnego. Niezależnie od tego, czy takie zadania zostaną powierzone – sam fakt pozostawania przez pracownika w gotowości do pracy zachowuje jego prawo do wynagrodzenia. ©℗

Dariusz Dwojewski

Podstawa prawna:

- art. 22 § 1, art. 81, art. 174 § 1 ustawy z 26 czerwca 1974 r. – Kodeks pracy (j.t. Dz.U. z 2025 r. poz. 277 ze zm.)
- art. 68 ust. 1 ustawy z 26 stycznia 1982 r. – Karta Nauczyciela (j.t. Dz.U. z 2026 r. poz. 515)
- § 12 ust. 1 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z 28 lutego 2019 r. w sprawie szczegółowej organizacji publicznych szkół i publicznych przedszkoli (j.t. Dz.U. z 2023 r. poz. 2736)

Czy nauczycielowi przebywającemu na urlopie bezpłatnym przysługują świadczenia z ZFŚS

PROBLEM

Nauczyciel od września 2026 r. do czerwca 2027 r. będzie przebywać na urlopie bezpłatnym (umowa na czas nieokreślony). Czy w związku z tym będą przysługiwały mu świadczenia z ZFŚS?

RADA

Nauczyciel przybywający na urlopie bezpłatnym formalnie dalej pozostaje w zatrudnieniu, w stosunku pracy – niezależnie od tego, iż nie ma wypłacanego wynagrodzenia za pracę oraz innych świadczeń w związku z korzystaniem z urlopu bezpłatnego. Tym samym należy przyjąć, że jest on jako pracownik w kręgu osób uprawnionych do korzystania z działalności socjalnej u pracodawcy.

UZASADNIENIE

Jednym z podstawowych obowiązków pracodawców jest zaspokajanie w miarę możliwości bytowych, socjalnych i kulturalnych potrzeb pracowników.

Powyższa zasada uregulowana w art. 16 Kodeksu pracy została doprecyzowana w art. 94 Kodeksu pracy z którego wynika, że pracodawca jest obowiązany w szczególności zaspokajać w miarę posiadanych środków socjalne potrzeby pracowników.

Należy mieć na względzie, że Kodeks pracy w żadnym razie nie jest regulacją kompleksową w zakresie działalności socjalnej pracodawców. Przepisy szczegółowe zawarte są w regulacjach ustawy z 4 marca 1994 r. o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych.

Przywołana wyżej ustawa określa zasady tworzenia przez pracodawców zakładowego funduszu świadczeń socjalnych i zasady gospodarowania środkami tego funduszu, przeznaczonego na finansowanie działalności socjalnej organizowanej na rzecz osób uprawnionych do korzystania z funduszu, na dofinansowanie zakładowych obiektów socjalnych oraz na tworzenie zakładowych żłobków, klubów dziecięcych, przedszkoli oraz innych form wychowania przedszkolnego.

WAŻNE **Działalność socjalna to usługi świadczone przez pracodawców na rzecz różnych form wypoczynku, działalności kulturalno-oświatowej, sportowo-rekreacyjnej, opieki nad dziećmi w żłobkach, klubach dziecięcych, sprawowanej przez dziennego opiekuna lub nianię, w przedszkolach oraz innych formach wychowania przedszkolnego, udzielanie pomocy materialnej – rzeczowej lub finansowej, a także zwrotnej lub bezzwrotnej pomocy na cele mieszkaniowe na warunkach określonych umową.**

Z przepisów wynika, że osoby uprawnione do korzystania z funduszu to pracownicy, ich rodziny, emeryci i renciści – byli pracownicy i ich rodziny, jak również inne osoby, którym pracodawca przyznał w regulaminie prawo korzystania ze świadczeń socjalnych finansowanych z funduszu.

Uwzględniając powyższą ustawową definicję osób uprawnionych do korzystania z działalności socjalnej, jak najbardziej można przyjąć, że nawet pracownik pozostający na urlopie bezpłatnym ma prawo do korzystania z działalności socjalnej pracodawcy. Należy bowiem zauważyć, że przepisy ustawy nie wyłączają spośród osób uprawnionych pracowników przebywających na urlopach niepłatnych – takich przykładowo jak urlop wychowawczy czy urlop bezpłatny. Tym samym wspomniany w pytaniu nauczyciel w czasie urlopu bezpłatnego powinien mieć zapewniony dostęp do świadczeń z funduszu. ©℗

Sebastian Kryczka

Podstawa prawna:

- art. 2–3, art. 8 ustawy z 4 marca 1994 r. o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych (j.t. Dz.U. z 2024 r. poz. 288)
- art. 16, art. 94 ustawy z 26 czerwca 1974 r. Kodeks pracy (j.t. Dz.U. z 2025 r. poz. 277 ze zm.)

eprasa.pl b32f11ba71